

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра податкового менеджменту та фінансового моніторингу
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

Податковий менеджмент та фінансовий моніторинг у системі економічної безпеки

Галузь знань 071 Управління та адміністрування

Спеціальність 071 Облік і оподаткування

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО
МОНІТОРИНГУ

Здобувача Соснюк Анастасії Вікторівни

(підпис)

Науковий керівник: доктор екон. наук, проф. Ловінська Людмила Геннадіївна

(підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри: Ловінська Людмила Геннадіївна

(підпис)

Київ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет обліку та податкового менеджменту

Кафедра податкового менеджменту та фінансового моніторингу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

«Податковий менеджмент та фінансовий моніторинг у системі економічної безпеці»

Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

д. е. н., проф.

(підпис) Криштопа І. І.

2024р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

д. е. н., проф.

(підпис) Ловінська Л. Г.

2024р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Соснюк Анастасії Вікторівни

денної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

на тему: «Організація та методика первинного фінансового моніторингу».

Тему затверджено наказом ректора Університету від «10» вересня 2024 р. № 1501-ст
Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах:

ПрАТ «СК «УНІКА»

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	Теоретичні засади первинного фінансового моніторингу
Розділ 2	Методика проведення первинного фінансового моніторингу у страхових компаніях
Розділ 3	Організація первинного фінансового моніторингу в ПрАТ «СК «УНІКА»
Об'єкт дослідження:	Процес організації та проведення первинного фінансового моніторингу у страховій компанії ПрАТ «СК «УНІКА»
Предмет дослідження:	Методи та організаційні особливості первинного фінансового моніторингу у діяльності страхової компанії ПрАТ «СК «УНІКА»

Мета кваліфікаційної магістерської роботи:	Дослідити особливості організації та методики первинного фінансового моніторингу у страховій компанії ПрАТ «СК «УНІКА», зокрема, документальний супровід моніторингу та використання програмного забезпечення для автоматизації цього процесу
---	---

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	проаналізувати поняття та сутність фінансового моніторингу, визначивши його роль у забезпеченні фінансової безпеки компаній; дослідити основні принципи фінансового моніторингу в контексті міжнародних та національних стандартів; охарактеризувати нормативно-правову базу України щодо фінансового моніторингу та оцінити вплив міжнародних стандартів на національне законодавство у цій сфері; розглянути основні етапи проведення первинного фінансового моніторингу та визначити їхню важливість для загального процесу моніторингу в страхових компаніях
У розділі 2	розглянути особливості фінансового моніторингу у страхуванні, зокрема визначити специфіку фінансових операцій страхових компаній та оцінити ризики, пов'язані з фінансовими злочинами в галузі страхування; проаналізувати алгоритм проведення первинного фінансового моніторингу у страхових компаніях, включаючи визначення підозрілих операцій та процес ідентифікації клієнтів і контрагентів у страховій діяльності; дослідити впровадження системи внутрішнього контролю у ПрАТ «СК «УНІКА», охарактеризувавши методику внутрішнього фінансового моніторингу в компанії
У розділі 3	проаналізувати організацію первинного фінансового моніторингу в ПрАТ «СК «УНІКА»; охарактеризувати структуру та функції підрозділів фінансового моніторингу в компанії, описати організаційну структуру відповідного відділу та функціональні обов'язки працівників; розглянути документальний супровід процесу фінансового моніторингу, зокрема перелік основних документів, що використовуються для контролю операцій, а також внутрішні правила і політики компанії щодо фінансового моніторингу; розглянути програмне забезпечення та автоматизацію процесу моніторингу ПрАТ «СК «УНІКА»

**Завдання підготував
науковий керівник**

Людмила ЛОВІНСЬКА

(підпис)

«17» вересня 2024 р.

**Завдання одержав
здобувач**

(підпис)

Анастасія СОСНЮК

Рецензія (зовнішня) з ПрАТ «СК «УНІКА»

на кваліфікаційну магістерську роботу

здобувача вищої освіти

Соснюк Анастасії Вікторівни

Тема: «ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО
МОНІТОРИНГУ»

Актуальність теми кваліфікаційної магістерської роботи і доцільність її розроблення

Магістерська робота присвячена дослідженню актуальної проблеми організації та методики первинного фінансового моніторингу в діяльності страхових компаній на прикладі ПрАТ «СК «УНІКА». Актуальність обраної теми зумовлена ключовою роллю фінансового моніторингу в забезпеченні економічної стабільності держави та протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. У сучасних умовах динамічних змін у законодавстві та посилення ризиків фінансових злочинів страхові компанії виступають важливими суб'єктами первинного фінансового моніторингу. Дослідження спрямоване на вдосконалення методик виявлення підозрілих операцій, автоматизацію процесів моніторингу та оптимізацію внутрішнього контролю, що є необхідними кроками для підвищення прозорості фінансових операцій і захисту економічних інтересів України.

Якість проведеного дослідження

Соснюк Анастасія Вікторівна демонструє високий рівень професійної підготовки, володіння сучасними методами аналізу та здатність комплексно підходити до вирішення поставлених завдань. У магістерській роботі вдало використано широкий спектр нормативно-правових актів, міжнародних стандартів та наукових джерел, що забезпечує наукову обґрунтованість результатів. Чітко структуровано матеріал, поєднуючи теоретичні знання із практичними аспектами, зокрема щодо організації первинного фінансового моніторингу в ПрАТ «СК «УНІКА». Застосовано сучасні підходи до аналізу

фінансових ризиків, автоматизації процесів моніторингу та документального супроводу, що сприяє підвищенню ефективності управління фінансовими операціями у страховій галузі.

Позитивні риси кваліфікаційної магістерської роботи

Робота відзначається якісним поєднанням теоретичних і практичних аспектів, що дозволяє глибоко розкрити специфіку первинного фінансового моніторингу в страхових компаніях. Соснюк Анастасія Вікторівна продемонструвала вміння аналізувати складні фінансові процеси, використовувати сучасні методи дослідження та адаптувати їх до особливостей діяльності ПрАТ «СК «УНІКА». Структурований підхід до розгляду законодавчих та методичних засад фінансового моніторингу забезпечує чіткість та цілісність роботи.

Зауваження

Зауважень щодо змісту, структури та оформлення магістерської роботи немає, оскільки вона повністю відповідає встановленим вимогам до досліджень такого рівня. Робота має чітку структуру, всі розділи логічно взаємопов'язані, а матеріал викладено послідовно й аргументовано. Висновки відображають високий рівень підготовки, додаткові уточнення чи доповнення до роботи не є необхідними.

Практична значимість висновків і рекомендацій

Висновки та рекомендації, представлені в магістерській роботі, мають значну практичну цінність. Вони можуть бути використані страховими компаніями для вдосконалення процедур первинного фінансового моніторингу, зокрема виявлення підозрілих операцій і впровадження ризик-орієнтованого підходу. Робота сприяє підвищенню ефективності моніторингових процесів завдяки адаптації сучасних методик та інформаційних технологій, що є важливим для забезпечення прозорості фінансових операцій і зниження ризиків фінансових злочинів у страхових компаніях.

ПрАТ «СК «УНІКА»

Директор Дирекції операційної підтримки бізнесу та закупівель

Сафарова С. Г.

Відгук
про кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача факультету обліку та податкового менеджменту
освітньо-професійної програми
«Податковий менеджмент та фінансовий моніторинг
у системі економічної безпеки»
Соснюк Анастасії Вікторівни
на тему
«Організація та методика первинного фінансового моніторингу»

1. **Актуальність теми**, обраної для дослідження, обумовлена тим, що фінансовий моніторинг є важливою функцією управління, значення якої посилюється в Україні підчас війни. Протидія відмиванню доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню росією тероризму, антикорупційна діяльність, контроль за дотриманням санкцій проти російської федерації та її громадян – завдання первинного фінансового моніторингу, які знайшли висвітлення в роботі.

2. **Позитивні риси кваліфікаційної магістерської роботи.** Дослідження, проведене в роботі, базується на нормативно-правовому забезпеченні фінансового моніторингу в Україні та на глобальному рівні, фаховій науковій літературі та періодиці, досвіді базового підприємства. Матеріал роботи проілюстрований малюнками та таблицями, має практичні приклади. Слід також відмітити вдале обрання базового підприємства, за матеріалами якого підготовлена робота. Небанківські фінансові установи, зокрема страхові компанії, є суб'єктами первинного фінансового моніторингу, які найчастіше зустрічаються з випадками відмивання брудних грошей, тому вивчення їх досвіду у сфері протидії таким явищам є своєчасним.

3. **Наявність самостійних розробок автора.** Робота містить елементи теоретико-методологічного обґрунтування рекомендацій, спрямованих на вдосконалення фінансового моніторингу страхових компаній, а також організації заходів належної перевірки клієнтів, ведення документації тощо.

4. **Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій.** Цікавими в теоретичному плані є питання розглянуті у першому розділі стосовно принципів та етапів первинного фінансового моніторингу, його сутності; підходів

до побудови фінансового моніторингу, системи внутрішнього контролю у страхуванні, програмного забезпечення та автоматизації процесу моніторингу висвітлених у другому та третьому розділах. Практичне значення проведеного дослідження мають рекомендації щодо основних напрямів вдосконалення діючої системи процедур внутрішнього контролю та оптимізації ризик-орієнтованого підходу в ПрАТ "СК "УНІКА", а саме методичні підходи до розкриття інформації в умовах застосування сучасних інформаційних систем.

5. **Наявність недоліків.** В роботі варто було приділити більшу увагу критичному аналізу досвіду базового підприємства.

6. **Загальна оцінка кваліфікаційної магістерської роботи та допущення її до захисту перед ЕК.** Робота виконана в повному обсязі згідно індивідуального завдання. У відповідності до Регламенту перевірки на плагіат академічних та наукових текстів в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана (наказ № 488, від 17.11.2022р.). Кваліфікаційна магістерська робота Соснюк Анастасії Вікторівни перевірена на наявність академічного плагіату в програмному продукті, визначеному університетом. За результатами перевірки коефіцієнти подібності складають: № 1 – 8,07%, № 2 – 1,66%, що відповідає встановленим нормам (Звіт подібності додається). Змістовна частина дослідження оцінена на 68 балів. Кваліфікаційна магістерська робота Соснюк Анастасії Вікторівни рекомендується до захисту.

Науковий керівник
д.е.н., професор

Людмила Ловінська

3.12.2024 р.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна магістерська робота містить 82 сторінки, 3 таблиці, 4 рисунка, список використаних джерел з 63 найменувань, додатки.

«Організація та методика первинного фінансового моніторингу»

Об'єктом дослідження є процес організації та проведення первинного фінансового моніторингу у страховій компанії ПрАТ «СК «УНІКА».

Предметом дослідження є методи та організаційні особливості первинного фінансового моніторингу у діяльності страхової компанії ПрАТ «СК «УНІКА».

Мета дослідження дослідити особливості організації та методики первинного фінансового моніторингу у страховій компанії ПрАТ «СК «УНІКА», зокрема, документальний супровід моніторингу та використання програмного забезпечення для автоматизації цього процесу.

Для досягнення мети дослідження в роботі поставлені та вирішені завдання, що мають наукове та практичне значення:

- проаналізувати поняття та сутність фінансового моніторингу, визначивши його роль у забезпеченні фінансової безпеки компаній;
- дослідити основні принципи фінансового моніторингу в контексті міжнародних та національних стандартів; охарактеризувати нормативно-правову базу України щодо фінансового моніторингу та оцінити вплив міжнародних стандартів на національне законодавство у цій сфері;
- розглянути основні етапи проведення первинного фінансового моніторингу та визначити їхню важливість для процесу моніторингу в страхових компаніях;
- розглянути особливості фінансового моніторингу у страхуванні, зокрема визначити специфіку фінансових операцій страхових компаній та оцінити ризики, пов'язані з фінансовими злочинами в галузі страхування;
- проаналізувати алгоритм проведення первинного фінансового моніторингу у страхових компаніях, включаючи визначення підозрілих операцій та процес ідентифікації клієнтів і контрагентів у страховій діяльності;

- дослідити впровадження системи внутрішнього контролю у ПрАТ «СК «УНІКА», охарактеризувати методику внутрішнього фінансового моніторингу в компанії;
- проаналізувати організацію первинного фінансового моніторингу в ПрАТ «СК «УНІКА»;
- охарактеризувати структуру та функції підрозділів фінансового моніторингу в компанії, описати організаційну структуру відповідного відділу та функціональні обов'язки працівників;
- розглянути документальний супровід процесу фінансового моніторингу, зокрема перелік основних документів, що використовуються для контролю операцій, а також внутрішні правила і політики компанії щодо фінансового моніторингу;
- розглянути програмне забезпечення та автоматизацію процесу моніторингу у ПрАТ «СК «УНІКА».

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів.

У кваліфікаційній магістерській роботі розглянуто сучасні підходи до визначення сутності первинного фінансового моніторингу як інструмента забезпечення фінансової безпеки. Розкрито теоретичні засади фінансового моніторингу, його функції та особливості застосування у страхових компаніях. Описано методику проведення моніторингу, зокрема етапи ідентифікації клієнтів, оцінки ризиків та виявлення підозрілих операцій. Проведено практичне дослідження організації фінансового моніторингу в ПрАТ «СК «УНІКА», що дозволило розробити пропозиції для вдосконалення процедур внутрішнього контролю та оптимізації ризик-орієнтованого підходу. Отримані результати спрямовані на підвищення ефективності моніторингу в страховій галузі та забезпечення прозорості фінансових операцій.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи: 2024.

Рік захисту роботи: 2024.

Ключові слова: первинний фінансовий моніторинг, страхові компанії, ризик-орієнтований підхід, ідентифікація клієнтів, підозрілі фінансові операції,

внутрішній контроль, фінансова безпека, автоматизація процесів, законодавче регулювання.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ	7
1.1. Поняття та сутність фінансового моніторингу	7
1.2. Законодавче регулювання фінансового моніторингу.....	15
1.3. Етапи первинного фінансового моніторингу	25
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ У СТРАХОВИХ КОМПАНІЯХ	38
2.1. Особливості фінансового моніторингу у страхуванні	38
2.2. Алгоритм проведення первинного фінансового моніторингу	51
2.3. Впровадження системи внутрішнього контролю у ПрАТ «СК «УНІКА».....	58
РОЗДІЛ 3 ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В ПРАТ «СК «УНІКА»	67
3.1. Структура та функції підрозділів фінансового моніторингу в ПрАТ «СК «УНІКА»	67
3.2. Документальний супровід процесу фінансового моніторингу	72
3.3. Програмне забезпечення та автоматизація процесу моніторингу	76
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	85
ДОДАТКИ	92

ВСТУП

Актуальність теми зумовлена зростаючою роллю первинного фінансового моніторингу у забезпеченні фінансової безпеки держави та ефективної протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. Сучасні виклики, такі як підвищення обсягів фінансових операцій і посилення глобалізації, потребують вдосконалення методів і процедур моніторингу. Роль страхових компаній як суб'єктів первинного фінансового моніторингу є особливо важливою, адже їхня діяльність часто стає об'єктом уваги через високі ризики незаконних фінансових схем. Впровадження ризик-орієнтованого підходу, автоматизації процесів та вдосконалення внутрішнього контролю сприятиме підвищенню прозорості фінансової системи та зміцненню економічної стабільності України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що тематика протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, активно досліджується як в Україні, так і за кордоном. Основу для роботи становлять законодавчі акти України, міжнародні стандарти FATF, дослідження українських вчених Глуценко О.О., Гаманкова О.О., Кузьменко О. В. та інші. Значна увага приділяється впровадженню ризик-орієнтованого підходу, сучасних технологій і практик у сфері фінансового моніторингу. Актуальність теми підтверджується численними науковими працями, що висвітлюють правові, організаційні та економічні аспекти боротьби з відмиванням коштів і фінансуванням тероризму.

Метою дослідження є дослідити особливості організації та методики первинного фінансового моніторингу у страховій компанії ПрАТ «СК «УНІКА», зокрема, документальний супровід моніторингу та використання програмного забезпечення для автоматизації цього процесу.

Відповідно до зазначеної мети поставлено такі задачі:

- проаналізувати поняття та сутність фінансового моніторингу, визначивши його роль у забезпеченні фінансової безпеки компаній ;

- дослідити основні принципи фінансового моніторингу в контексті міжнародних та національних стандартів; охарактеризувати нормативно-правову базу України щодо фінансового моніторингу та оцінити вплив міжнародних стандартів на національне законодавство у цій сфері;
- розглянути основні етапи проведення первинного фінансового моніторингу та визначити їхню важливість для загального процесу моніторингу в страхових компаніях;
- розглянути особливості фінансового моніторингу у страхуванні, зокрема визначити специфіку фінансових операцій страхових компаній та оцінити ризики, пов'язані з фінансовими злочинами в галузі страхування;
- проаналізувати алгоритм проведення первинного фінансового моніторингу у страхових компаніях, включаючи визначення підозрілих операцій та процес ідентифікації клієнтів і контрагентів у страховій діяльності;
- дослідити впровадження системи внутрішнього контролю у ПрАТ «СК «УНІКА», охарактеризувавши методикау внутрішнього фінансового моніторингу в компанії;
- проаналізувати організацію первинного фінансового моніторингу в ПрАТ «СК «УНІКА»;
- охарактеризувати структуру та функції підрозділів фінансового моніторингу в компанії, описати організаційну структуру відповідного відділу та функціональні обов'язки працівників;
- розглянути документальний супровід процесу фінансового моніторингу, зокрема перелік основних документів, що використовуються для контролю операцій, а також внутрішні правила і політики компанії щодо фінансового моніторингу;
- розглянути програмне забезпечення та автоматизацію процесу моніторингу та використання інформаційних систем для автоматизації цього процесу у ПрАТ «СК «УНІКА».

Об'єктом дослідження є процес організації та проведення первинного фінансового моніторингу у страховій компанії ПрАТ «СК «УНІКА».

Предметом дослідження є методи та організаційні особливості первинного фінансового моніторингу у діяльності страхової компанії ПрАТ «СК «УНІКА».

Методи дослідження. Використовувались такі методи: аналіз та синтез для вивчення теоретичних засад і побудови методики фінансового моніторингу; дедукція для аналізу специфіки фінансових операцій і виявлення підозрілих транзакцій; системний підхід для дослідження організації моніторингу, його документального супроводу та автоматизації; статистичні методи для оцінки ризиків і аналізу тенденцій фінансових злочинів; порівняльний аналіз для вивчення впливу міжнародного досвіду на національну практику; емпіричні методи для аналізу кейсів фінансового моніторингу в ПрАТ «СК «УНІКА»; моделювання для побудови алгоритмів ідентифікації клієнтів та визначення підозрілих операцій.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. У кваліфікаційній магістерській роботі досліджено теоретичні та методичні аспекти боротьби з легалізацією доходів, отриманих злочинним шляхом, із застосуванням міжнародних стандартів FATF та рекомендацій провідних учених. Практична значущість роботи полягає у застосуванні запропонованих підходів і методів для вдосконалення фінансового моніторингу та запобігання відмиванню коштів. Результати можуть бути використані для удосконалення законодавчого регулювання та організаційних процесів у сфері протидії відмиванню доходів отриманих злочинним шляхом та фінансуванню тероризму.

Висновки і рекомендації роботи можуть знайти практичну реалізацію в удосконаленні системи фінансового моніторингу та впровадженні ефективних заходів протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, в страхових компаніях на основі міжнародних стандартів та рекомендацій.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження були апробовані у збірнику ІХ Всеукраїнської науковопрактичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої 65-й річниці Факультету обліку та податкового менеджменту «Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг: сучасні концепції розвитку» з тезою «Шляхи

вдосконалення системи моніторингу фінансово-економічної безпеки» (копія прикладається).

Інформаційною базою стали наукові праці українських і зарубіжних дослідників, матеріали фахових видань, нормативно-правові акти України, міжнародні стандарти, а також звітні дані підприємств та аналітичні матеріали, які висвітлюють проблематику фінансового моніторингу та протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом.

Структура роботи. Кваліфікаційна магістерська робота містить 82 сторінки, 3 таблиці, 4 рисунки, список використаних джерел з 63 найменувань, додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

1.1. Поняття та сутність фінансового моніторингу

Контроль відіграє важливу роль на кожному етапі державного управління – від підготовки управлінських рішень до перевірки їх реалізації. Він є одночасно самостійною функцією управління та складовою частиною управлінської діяльності, що особливо актуально в умовах сучасного багатогранного управління. У Великій Британії навіть виник термін «контролінг» (англ. *controlling*), який означає систематичний контроль і відстеження виконання завдань із одночасною корекцією процесу [9; 14; 57; 58; 63]. Аналогічним терміном є «моніторинг», що має схожий зміст.

Функція контролю полягає у порівнянні фактичного стану певної галузі з її очікуваними результатами, виявленні відхилень у виконанні завдань та аналізі їх причин, а також в оцінці доцільності обраного шляху розвитку [3, с. 291].

Державний контроль – це діяльність органів влади, яка спрямована на спостереження, аналіз і перевірку об'єктів контролю для запобігання, виявлення та усунення порушень державних норм, правил і стандартів [6, с. 139].

Безперечно, процес фінансового контролю є складним і різностороннім Його сутність не розкривається якоюсь однією ознакою, а характеризується їх сукупністю. На це неодноразово вказується в працях українських та зарубіжних науковців [8; 15; 55-56; 51; 53; 57; 60; 61; 62; 63].

Первинний фінансовий моніторинг є ключовим елементом системи боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму. Він передбачає комплекс заходів, які здійснюють суб'єкти первинного фінансового моніторингу з метою виявлення та запобігання фінансовим злочинам, що можуть мати місце під час фінансових операцій.

Поняття первинного фінансового моніторингу можна розглядати як процес ідентифікації, вивчення та оцінки фінансових операцій на предмет відповідності

законодавству та можливого зв'язку з незаконною діяльністю. До суб'єктів первинного фінансового моніторингу в Україні належать фінансові установи, банківські організації, професійні учасники ринку цінних паперів, страхові компанії, ломбарди, казино, юридичні та фізичні особи, які здійснюють операції з купівлі-продажу майна, інші юридичні особи, що беруть участь у фінансових операціях.

Сутність первинного фінансового моніторингу полягає в тому, що він виконує роль першого бар'єра на шляху нелегальних фінансових операцій, забезпечуючи виявлення підозрілих транзакцій на ранніх етапах. Метою таких заходів є мінімізація ризиків використання фінансової системи для незаконних цілей, таких як відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом, або фінансування тероризму.

До основних функцій первинного фінансового моніторингу належать:

Ідентифікація клієнтів – фінансові установи зобов'язані встановити особу клієнта, який здійснює фінансову операцію, та перевірити її достовірність.

Аналіз фінансових операцій – визначення ознак підозрілих операцій, які можуть свідчити про спроби відмивання грошей або фінансування тероризму.

Повідомлення про підозрілі операції – у разі виявлення підозрілих операцій суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний негайно повідомити відповідні органи державної влади, зокрема Державну службу фінансового моніторингу України.

Забезпечення належного рівня внутрішнього контролю – впровадження систем внутрішніх правил і процедур для управління ризиками та виконання вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу.

У сучасному фінансовому світі первинний фінансовий моніторинг відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової безпеки держави та протидії злочинній діяльності. Від ефективності його здійснення залежить успішність усієї системи фінансового моніторингу, оскільки він є першою ланкою у процесі виявлення та попередження незаконних фінансових операцій.

Термін «фінансовий моніторинг» виник як складова боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму. За визначенням І. Г. Бірюкової, це специфічна форма фінансового контролю, яку здійснюють державні органи та суб'єкти первинного моніторингу для виявлення операцій, пов'язаних з відмиванням коштів [4, с. 236]. Т. О. Часова підкреслює, що фінансовий моніторинг є обов'язком держави, яка створює механізми для виявлення підозрілих операцій та інформування правоохоронних органів [52]. О. В. Кузьменко додає, що успіх протидії залежить від співпраці між Державною службою фінансового моніторингу, правоохоронними органами та міжнародними партнерами [38].

Діяльність органів фінансового контролю є багатогранною, що пояснюється особливостями підконтрольних суб'єктів, широким спектром питань, які потребують контролю, заходами, що використовуються контролюючими органами за результатами їх діяльності, а також компетенцією самих органів контролю [50, с. 10].

Сьогодні потреба в державній системі контролю за легалізацією доходів, отриманих незаконним шляхом, є безсумнівною. Світовий досвід пропонує три основні моделі організації фінансового контролю.

Перша з них – це адміністративна модель, яка характерна для України та полягає в тому, що функції нагляду за фінансовими операціями покладені на державні органи адміністративного типу, які не мають правоохоронних повноважень, але здійснюють моніторинг, виявляють та передають інформацію про підозрілі операції відповідним структурам. В Україні таку модель представляє Державна служба фінансового моніторингу, яка виступає наглядовим органом і відповідає за контроль за виконанням законодавства у сфері фінансового моніторингу, співпрацює з банками, фінансовими установами та іншими суб'єктами фінансового ринку, отримує від них дані та аналізує інформацію для виявлення незаконних фінансових схем. Ця структура передає відповідні матеріали у разі виявлення правопорушень до правоохоронних органів, що забезпечує своєчасну реакцію на випадки порушення.

Друга модель – це правоохоронна структура фінансового контролю, яка більше поширена в країнах із розвиненішою правоохоронною системою, де функції моніторингу та боротьби з фінансовими злочинами покладаються на правоохоронні органи. У цій моделі спеціальні правоохоронні підрозділи не лише здійснюють моніторинг і контроль за фінансовими потоками, а й мають широкі повноваження щодо проведення розслідувань, збору доказів, арешту активів і притягнення до відповідальності осіб, підозрюваних у відмиванні грошей або фінансуванні тероризму. На відміну від адміністративної моделі, де основні завдання полягають у зборі та аналізі інформації з подальшою передачею правоохоронцям, правоохоронна модель дозволяє здійснювати безпосереднє розслідування, арешт підозрілих активів та інші процесуальні дії. Хоча в Україні переважає адміністративна модель, співпраця з правоохоронними органами дозволяє досягати більш комплексного підходу до протидії фінансовим злочинам та запобігання відмиванню доходів, отриманих незаконним шляхом [54, с. 97].

В Україні використовується адміністративна модель фінансового контролю, що функціонує у вигляді системи фінансового моніторингу. Ця система реалізується відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [59]. Однак питання, що стосуються методології і практики визначення рівня «забрудненості» грошей, залишаються досить складними. Важко відслідковувати момент, коли кошти стали «брудними», їх рух, і встановити факт легалізації. «Брудні» капітали під час процесу «відмивання» є надзвичайно динамічними, а їх пересування, як правило, носить трансграничний характер [54, с. 97]. Додатковими проблемами є розбіжності в національних законодавствах, дублювання функцій і завдань між різними правоохоронними та контролюючими органами тощо.

Сучасний економічний стан під час агресії потребує чіткого оцінювання загроз, пов'язаних із незаконним фінансуванням. Для цього функціонує система фінансового моніторингу, яка є сукупністю заходів, що використовуються суб'єктами моніторингу для виявлення та запобігання легалізації злочинних

доходів і фінансуванню тероризму (ВК/ФТ). Суб'єкти фінансового моніторингу зобов'язані виявляти незаконні фінансові операції, при цьому підприємці не завжди поінформовані про те, що їхні операції можуть бути під моніторингом.

Варто додати, що ефективний фінансовий моніторинг є ключовим елементом національної безпеки, оскільки він дозволяє не лише виявляти нелегальні операції, а й запобігати фінансовим схемам, що підривають економічну стабільність держави. Важливо також, щоб підприємства мали більшу обізнаність щодо своїх обов'язків і потенційних ризиків, пов'язаних із фінансовими операціями, що допоможе знизити ймовірність використання їхніх активів у незаконних цілях. Впровадження більш прозорих комунікацій між фінансовими установами та підприємцями також сприятиме ефективнішому функціонуванню системи моніторингу.

Основними принципами системи фінансового моніторингу, встановленими національним законодавством згідно з рекомендаціями FATF [7], є такі:

- впровадження підходу, орієнтованого на оцінку ризиків;
- використання законодавчої бази для підтримки цього підходу;
- створення ефективних механізмів контролю за впровадженням оцінки ризиків, із залученням суб'єктів первинного фінансового моніторингу (СПФМ);
- забезпечення ефективної співпраці та розподілу обов'язків між усіма учасниками системи фінансового моніторингу;
- забезпечення ефективного обміну інформацією між різними рівнями системи фінансового моніторингу, які спільно працюють над виявленням доходів, отриманих через незаконні фінансові операції, а також між суб'єктами господарювання у сфері протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму (ВК/ФТ).

Інформаційне забезпечення фінансового моніторингу формується в результаті взаємодії суб'єктів первинного фінансового моніторингу (СПФМ) та Державної служби фінансового моніторингу (рис. 1.1). Моніторинг відбувається на двох рівнях.

До суб'єктів первинного фінансового моніторингу належать:

1. Суб'єкти, які зобов'язані здійснювати моніторинг усіх фінансових операцій, потенційно пов'язаних із ВК/ФТ. Вони безпосередньо надають фінансові послуги та контролюють операції своїх клієнтів (банки, страхові компанії та посередники, кредитні спілки, ломбарди, фінансові установи тощо).

2. Суб'єкти, які надають нефінансові послуги та зазвичай не займаються грошовими операціями, але володіють інформацією, що може бути пов'язана з отриманням незаконних доходів (аудитори, нотаріуси, адвокати, бухгалтери, консультанти з оподаткування тощо).

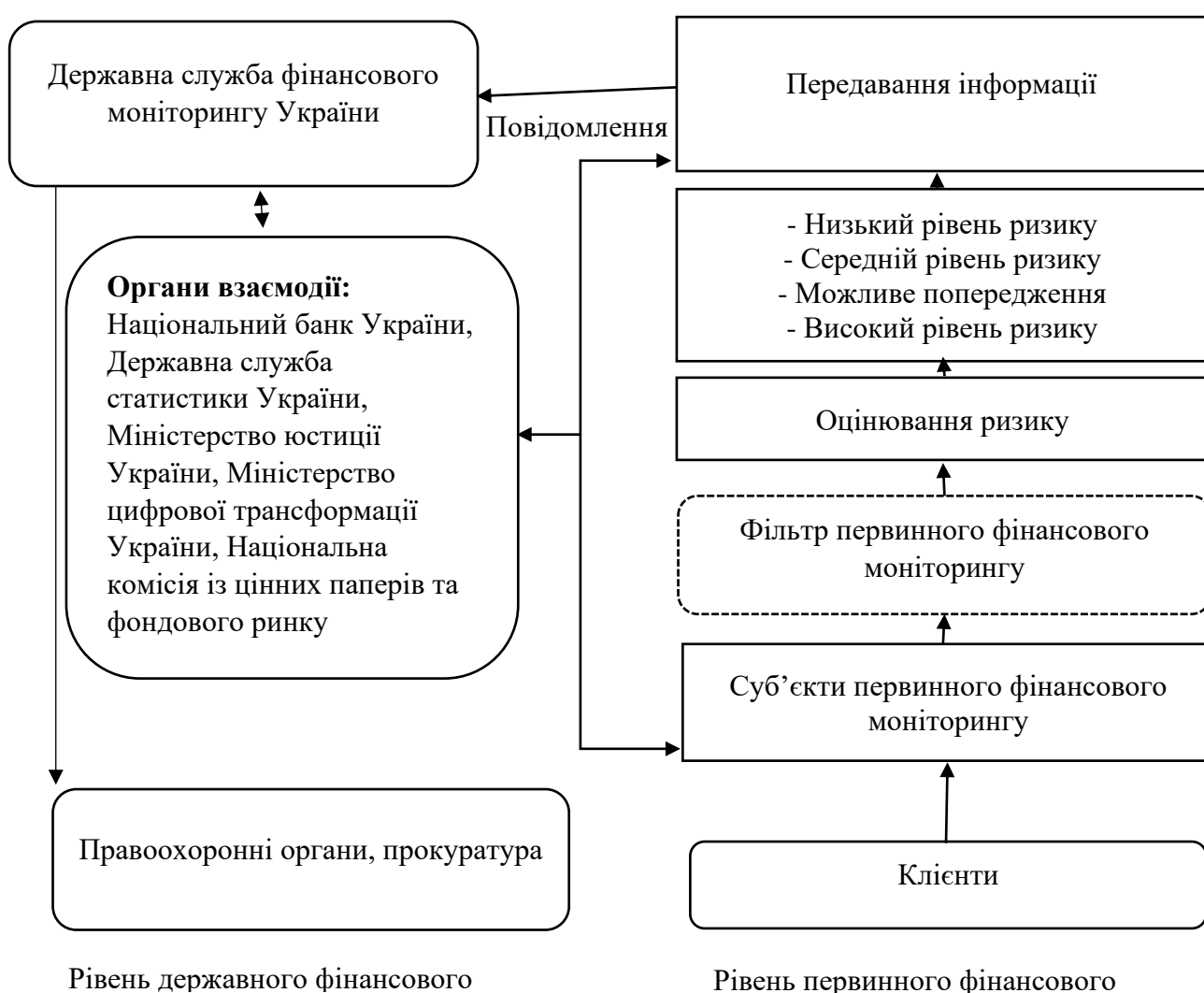

Рисунок 1.1 Система функціонування фінансового моніторингу на первинному і державному рівні на основі ризик-орієнтованого підходу

Джерело: сформовано автором на підставі [10, 11]

До суб'єктів державного фінансового моніторингу належать: спеціально уповноважений орган із питань фінансового моніторингу – Державна служба фінансового моніторингу України, Національний банк України, Державна служба статистики України, Міністерство юстиції України, Міністерство цифрової трансформації України та Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку.

Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдженню зброї масового знищення» визначає основні правила щодо виявлення підозрілих фінансових операцій або діяльності, а також процедури подання інформації суб'єктами первинного фінансового моніторингу (СПФМ) до спеціально уповноваженого державного органу моніторингу.

В умовах воєнного стану, коли зростає увага до походження коштів, що можуть бути отримані незаконним шляхом або використовуватися для фінансування терористичних дій держави-агресора, фінансовий моніторинг потребує адаптації до нових реалій і впровадження сучасних інструментів.

За даними Державної служби фінансового моніторингу, за перший квартал 2022 року було отримано 141 повідомлення про підозрілі фінансові операції. Загальна сума операцій, які могли бути пов'язані з легалізацією злочинних доходів або фінансуванням тероризму (ВК/ФТ), склала 11 563,69 млн грн. Крім того, виявлено 14 випадків фінансових операцій, пов'язаних з особами, підозрюваними у співпраці з Російською Федерацією [11].

Відмивання коштів у довгостроковій перспективі може мати серйозні наслідки, зокрема викликати недобросовісну конкуренцію, послабити економіку та навіть загрожувати національній безпеці. У зв'язку з цим, на період воєнного стану СПФМ має включати в процес моніторингу як операційний, так і стратегічний ризик-орієнтований аналіз. Порівняно з попередніми підходами, критерії операційного аналізу стали більш детальними і передбачають:

1. визначення мети фінансової операції або діяльності суб'єкта господарювання;

2. оцінку суми операції та виду активу, що використовувався для розрахунку;
3. перевірку відповідності суми операції характеру діяльності суб'єкта господарювання та його офіційно задекларованим доходам;
4. аналіз сфери діяльності сторін (учасників) операції та їх місцезнаходження;
5. оцінку зв'язку сторін операції з політично значущими особами та їхніми родичами;
6. використання даних від СПФМ або Державної служби фінансового моніторингу, включаючи коментарі та примітки щодо фінансових операцій.

Суб'єкти фінансового моніторингу в умовах воєнного стану повинні більш ретельно аналізувати інформацію, яка підлягає перевірці. Як до введення воєнного стану, так і під час його дії, законодавство передбачає контроль фінансових операцій, які перевищують визначену граничну суму, зокрема за чотирма основними критеріями, що відносять ці операції до «порогових»:

1. Операції, сума яких перевищує 400 тисяч гривень;
2. Операції, що здійснюються юридичними особами чи особами, зареєстрованими в країнах, які не дотримуються вимог законодавства у сфері боротьби з відмиванням коштів і фінансуванням тероризму;
3. Фінансові транзакції, пов'язані з переказом, отриманням або внесенням готівки на рахунки;
4. Операції, які виконують особи, що мають політичну значущість, їх родичі чи особи, з ними пов'язані;
5. Операції з переказу коштів за кордон, включаючи офшорні зони.

Зміни в законодавстві, що регулює сферу фінансового моніторингу під час воєнного стану, зобов'язують суб'єктів первинного фінансового моніторингу (СПФМ) надавати інформацію про фінансові операції не пізніше трьох місяців після завершення воєнного стану. У разі порушення вимог цього законодавства до них не будуть застосовуватися санкції.

Основним напрямом, на який повинні звертати увагу суб'єкти фінансового моніторингу та Державна служба фінансового моніторингу в умовах воєнного стану, є виявлення каналів фінансування осіб та організацій, діяльність яких може бути пов'язана з військовою агресією Російської Федерації та Білорусі проти України, а також з роботою диверсійно-розвідувальних груп.

1.2. Законодавче регулювання фінансового моніторингу

Проблема легалізації коштів або майна, отриманого незаконним шляхом, є вкрай актуальною для України, оскільки криміналізація економіки становить серйозну загрозу для її економічної безпеки. Наразі Україна проводить адаптацію свого законодавства до стандартів Європейського Союзу, зокрема тих, що стосуються боротьби з відмиванням коштів сумнівного походження. Цей процес включає реалізацію різних правових, організаційних та соціально-економічних заходів для приведення законодавства України у відповідність до європейських норм. Адаптація здійснюється двома основними шляхами:

1. через прийняття спеціального нормативного акта, що визнає міжнародні стандарти обов'язковими ("формальний підхід");
2. через розробку національного законодавства з урахуванням міжнародних стандартів ("неформальний підхід"). В Україні перевага надається неформальному підходу, який дозволяє враховувати специфіку національного законодавства при впровадженні міжнародних рекомендацій [5].

Хоча за час незалежності національна система фінансового моніторингу досягла суттєвих успіхів у боротьбі з незаконним походженням коштів, практичний досвід свідчить, що вжиті заходи недостатні для значної мінімізації цієї проблеми. Тому важливо продовжувати гармонізувати національне законодавство з міжнародними стандартами, які відносяться до протидії легалізації незаконних доходів.

Питання відмивання коштів, здобутих незаконним шляхом, виходить за межі лише фінансового моніторингу, адже його корені сягають глибше у різні сфери знань. Однак на даний момент система фінансового моніторингу залишається

єдиним адекватним та, більш-менш, ефективним механізмом для організаційно-правового регулювання суспільних відносин у запобіганні відмивання грошей і інтеграції таких коштів у легальну фінансову систему держави. Вкрай важливо підтримувати активну співпрацю з міжнародними організаціями, які спеціалізуються на цій проблематиці, вивчати їхній досвід, обмінюватися інформацією та впроваджувати останні досягнення в сфері Internet-технологій у національну систему фінансового моніторингу, аби протидіяти віртуальній злочинності, пов'язаній з відмиванням коштів.

Важливий вплив на організаційно-правову структуру національних систем фінансового моніторингу мали міжнародні стандарти у сфері боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму (далі – ПВД/ФТ), які були розроблені такими організаціями, як Організація Об'єднаних Націй, Робоча група з фінансового моніторингу (FATF), Європейський Союз, Група Вольфсберг та Базельський комітет з банківського нагляду. Ці міжнародні стандарти ПВД/ФТ стали основою для створення національних систем, що призвело до виникнення ряду спільних характеристик, притаманних фінансовій моніторинговій системі в кожній конкретній країні [12, 26, 43, 49].

Інтеграційний процес передбачає адаптацію всіх правових стандартів України до міжнародних вимог. Хоча Україна вже впровадила чимало міжнародних стандартів у сфері фінансового моніторингу в своє законодавство, вона ще не досягла повної відповідності сучасним міжнародним нормам у цій галузі. Для ефективного виконання цієї роботи необхідно активно співпрацювати з провідними міжнародними організаціями, що займаються фінансовим моніторингом, та вивчати їх досвід. До основних з них належать FATF, MONEYVAL, Egmont Group, Міжнародний валютний фонд та ОБСЄ. Україна має конструктивні відносини і значний досвід співпраці з кожною з цих організацій.

FATF (Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей) була заснована у 1989 році як постійно функціонуюча робоча група високого рівня експертів. Держави-члени FATF активно збирають інформацію про основні тенденції у відмиванні грошей, такі як використання злочинцями складних шляхів

легалізації незаконно набутих коштів та нові географічні маршрути. Це робиться для забезпечення відповідності рекомендацій FATF актуальним практикам [26, 43].

Організація постійно розширює свою географію, приєднуючи нові країни та створюючи регіональні організації, наприклад, MONEYVAL, членом якого є Україна. Міжнародні суб'єкти, які займаються розслідуванням відмивання коштів, можуть бути різними, залежно від конкретного випадку, виду нелегальних доходів та їх змісту [21]. В загальному контексті міжнародні суб'єкти, які займаються розслідуванням відмивання коштів, можуть бути досить різноманітними. Це можуть бути (рис. 1 .2):

Міжнародні організації	<ul style="list-style-type: none"> • ООН • МВ • ФВсесвітній банк • Європейський Союз • Співпраця цих організацій дуже важлива для створення ефективних механізмів контролю та запобігання фінансовим злочинам
Національні органи	<ul style="list-style-type: none"> • Національні уряди • Правоохоронні органи (поліція, прокуратура) • Спецслужби • Співпраця з міжнародними партнерами, а також обмін інформацією, є критично важливими для виявлення та переслідування таких злочинів на глобальному рівні.
Міжнародні спеціалізовані органи	<ul style="list-style-type: none"> • Financial Action Task Force (FATF), Інтерпол, Євроюст, Європейська поліцейська організація (Europol), Егмонтська група, Камденська міжвідомча мережа з питань повернення активів (CARIN), StAR, Агенції з повернення активів, Міжнародний центр боротьби з корупцією (IACCC) • Ці органи займаються координацією та підтримкою розслідування відмивання коштів в різних країнах та регіонах.
Приватні суб'єкти	<ul style="list-style-type: none"> • Банки та фінансові установи мають зобов'язання перевіряти своїх клієнтів, що передбачає впровадження системи «знай свого клієнта» (KYC) та моніторинг підозрілих транзакцій. • Аудиторські компанії також відіграють ключову роль у виявленні фінансових аномалій та можуть бути зобов'язані повідомляти про потенційні злочини.
Міжнародні адвокатські фірми та консалтингові компанії	<ul style="list-style-type: none"> • Юридичні фірми та експерти можуть надавати цінну правову консультацію, що допомагає урядам та органам влади забезпечити законність та ефективність розслідувань. • Співпраця з міжнародними організаціями, такими як ФАТФ, також є важливою для обміну інформацією та кращих практик у боротьбі з відмиванням коштів.
Громадські організації та активісти	<ul style="list-style-type: none"> • Такі організації займаються виявленням і документуванням випадків відмивання грошей, а також чинять тиск на уряди та інші інституції, щоб забезпечити ефективне розслідування та покарання злочинців.

Рисунок 1.2 Групи міжнародних суб'єктів у сфері фінансового моніторингу
Джерело: сформовано автором на підставі [16, 17, 43]

Усі ці міжнародні організації можуть активно співпрацювати між собою та з іншими партнерами, щоб забезпечити результативність розслідувань і переслідувань у справах відмивання грошей. Це включає в себе обмін інформацією, проведення спільних операцій та узгодження зусиль для ефективної боротьби з цим злочином. Існує безліч різних міжнародних структур, які займаються фінансовим моніторингом і боротьбою з фінансовою злочинністю в загальному.

Відповідно до Закону України від 14 жовтня 2014 року № 1702-VII «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення», фінансовий моніторинг визначається як сукупність дій, що виконуються суб'єктами цієї сфери для запобігання відмиванню грошей, фінансуванню тероризму та поширенню зброї масового ураження. Це включає як державний, так і первинний фінансовий моніторинг [18].

Державна служба фінансового моніторингу України, створена на основі Постанови Кабінету Міністрів України від 29 липня 2015 року № 537 «Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України», наразі виступає центральним виконавчим органом, що разом з іншими наглядовими установами формує інституційну базу для боротьби з легалізацією незаконних доходів [19].

Національна система фінансового моніторингу у її сучасному вигляді сформувалася в Україні зазнаючи вплив міжнародних організацій (табл. 1. 2).

Окрім організацій, зазначених у табл. 1.2, важливу роль у протидії легалізації незаконних доходів відіграють такі міжнародні інституції, як Організація Об'єднаних Націй (ООН), Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Інтерпол, Євразійська група з боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму, а також підрозділи фінансової розвідки США та інших держав, з якими співпрацює Державна служба фінансового моніторингу України.

Таблиця 1.2 Міжнародні організації, що координують діяльність у сфері запобігання та протидії легалізації злочинних доходів

Назва міжнародної організації	Рік та місце заснування	Характеристика
Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF)	липень 1989 р., нарада керівників країн Великої Сімки у Парижі	– міждержавна організація; – прийняття у 1990 р. 40 Рекомендацій (Standards: FATF 40 Recommendations), що доповнені у 1996, 2003 та 2012 рр., та є дієвим набором мінімальних стандартів, протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом
Егмонтська група (Група підрозділів фінансової розвідки «Егмонт»)	червень 1995 р., представники 24 країн та ряду міжнародних органів, Брюссель	– неформальне об'єднання національних відомств, що виконують функції фінансової розвідки; – членство в ЕГ є однією з вимог Рекомендацій FATF; – основна мета – забезпечення швидкого (до 1 доби) обміну інформацією
MONEYVAL	вересень 1997 р. рішення Комітету Міністрів РЄ	– спеціальний комітет експертів Ради Європи; – створено для країн-членів та країн-кандидатів на вступ до РЄ), які не є членами FATF;
Базельський комітет	1974 р. Базельський конкордат, під егідою Банк міжнародних розрахунків	Комітет з регулювання та нагляду за банківською діяльністю здійснює ефективний контроль, який передбачає перевірку з боку органів банківського нагляду наявності належних регламентів, положень та інструкцій, що забезпечують дотримання високих етичних і професійних стандартів у фінансовому секторі.
Вольфсберзька група	2000 р., створено 11-ма найбільшими банками світу	– міжбанківське об'єднання; – завдання групи полягає в розробці та забезпеченні принципів боротьби з незаконними банківськими операціями в приватному банківському секторі.

Джерело: сформовано автором на підставі [22, 23, 24]

Незважаючи на ухвалення численних нормативно-правових актів та створення міжнародних організацій, єдиної глобальної системи протидії злочинності в сфері боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму не існує. Кожна країна має право розробляти власну систему запобігання легалізації незаконно отриманих доходів, а міжнародні стандарти здебільшого мають рекомендаційний характер. Такий підхід дозволяє враховувати національні особливості й рівень розвитку держав, а також адаптувати рекомендації до місцевого законодавства. Водночас різні країни по-різному визначають предикатні

злочини – це ті кримінальні правопорушення, в результаті яких утворюються доходи, що можуть бути використані для відмивання.

Протягом свого становлення національна система фінансового моніторингу України кілька разів потрапляла до "чорного списку" країн, що не виконують вимоги, за оцінками груп FATF та MONEYVAL у 2002 та 2003 роках, а також до "сірого списку" у 2010 році, що стало стимулом для подальших реформ.

У рамках міжнародного співробітництва Державна служба фінансового моніторингу України може: – укладати міжнародні угоди з відповідними органами інших держав для співпраці згідно з національними законами; – встановлювати зв'язки з іноземними органами, компетентними у сфері обміну досвідом та інформацією щодо AML/CFT і запобігання поширенню зброї масового знищення; – співпрацювати з такими організаціями, як FATF і MONEYVAL; – організувати засідання, створювати комітети й робочі групи, а також проводити наукові конференції та семінари з питань, що стосуються фінансового моніторингу [1].

Варто зазначити, що національне законодавство покладає відповідальність за міжнародне співробітництво у сфері протидії відмиванню грошей (AML) та фінансуванню тероризму (CFT) на кілька ключових органів України. Міністерство юстиції відповідає за виконання судових рішень, зокрема щодо конфіскації незаконно отриманих доходів. Генеральна прокуратура займається процесуальними діями в межах кримінальних проваджень. Служба безпеки України (СБУ) подає пропозиції міжнародним організаціям щодо включення або виключення фізичних і юридичних осіб із відповідних списків. Міністерство закордонних справ звертається до Ради Безпеки ООН щодо отримання дозволів на доступ до активів, пов'язаних з AML/CFT, у разі зупинення фінансових операцій відповідно до резолюцій ООН. Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) забезпечує правову співпрацю з іноземними органами для проведення оперативно-розшукових заходів і досудового розслідування, а Агентство з розшуку та менеджменту активів (АРМА) забезпечує міжнародне співробітництво в управлінні арештованими активами [22].

Крім цього, важливу роль у сфері фінансового моніторингу відіграють положення інших нормативних актів, зокрема:

- Податковий кодекс України – регулює фінансові потоки та податкову звітність страхових компаній;
- Закон України «Про страхування» – містить положення щодо ліцензування та регулювання діяльності страхових компаній;
- Постанови Національного банку України (НБУ) та інші акти регуляторів, що встановлюють вимоги до звітності та внутрішнього контролю.

Згідно із Законом про фінмоніторинг, страховики є суб'єктами первинного фінансового моніторингу. Це означає, що вони зобов'язані впроваджувати системи управління ризиками, аналізувати та ідентифікувати операції, що можуть свідчити про відмивання коштів або фінансування тероризму. До таких суб'єктів відносяться:

- Страхові компанії, що надають послуги страхування життя (це найбільш ризикований вид страхування з точки зору фінмоніторингу);
- Брокери та інші посередники, що діють від імені або за дорученням страховиків.

Ці суб'єкти зобов'язані ідентифікувати своїх клієнтів, здійснювати належну перевірку, відслідковувати підозрілі фінансові операції, а також подавати звіти до уповноважених органів у разі виявлення підозрілих фінансових операцій.

Законодавство України визначає кілька ключових вимог до страхових компаній щодо здійснення фінансового моніторингу:

- Ідентифікація та верифікація клієнтів: страхові компанії зобов'язані ідентифікувати особу клієнта при укладанні страхових договорів. Це передбачає збір інформації про клієнта, включно з паспортними даними та фінансовою інформацією.
- Оцінка ризиків: страхові компанії повинні впроваджувати системи оцінки ризиків для виявлення підозрілих операцій, що можуть бути пов'язані з відмиванням грошей або фінансуванням тероризму.

- Звітність: у разі виявлення підозрілих операцій, страхові компанії зобов'язані подавати відповідні звіти до Державної служби фінансового моніторингу України.

- Внутрішній контроль: кожна страхова компанія повинна мати власну систему внутрішнього контролю для забезпечення виконання вимог фінансового моніторингу. Це включає призначення відповідальної особи за здійснення моніторингу.

В Україні існує кілька державних органів, які займаються контролем та наглядом за фінансовим моніторингом страхових компаній:

1. Державна служба фінансового моніторингу України (ДСФМУ) є центральним органом виконавчої влади, який здійснює нагляд за дотриманням законодавства у сфері фінмоніторингу. Вона отримує та аналізує звіти про підозрілі операції, подані страховими компаніями.
2. Національний банк України (НБУ) контролює фінансові установи, включаючи страхові компанії, та встановлює регуляторні норми для фінансового моніторингу.
3. Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг (НКРРФП) здійснює регулювання та нагляд за діяльністю страхових компаній і визначає вимоги щодо здійснення ними фінансового моніторингу.

Однією з основних проблем фінансового моніторингу у страхових компаніях є складність належної ідентифікації клієнтів та проведення перевірок їх фінансової діяльності, особливо в контексті страхування життя. Також існує проблема недостатнього рівня технічного забезпечення та кваліфікації персоналу страхових компаній для здійснення ефективного фінансового моніторингу.

Перспективи законодавчого регулювання фінансового моніторингу у страхових компаніях включають:

- Подальшу гармонізацію національного законодавства із стандартами Європейського Союзу та міжнародними нормами, такими як вимоги FATF (Financial Action Task Force).

- Впровадження новітніх технологій для автоматизації процесів фінансового моніторингу та аналізу ризиків.
- Підвищення кваліфікації працівників страхових компаній у сфері фінансового моніторингу.

Основними чинниками, що підвищують ризик використання страхових компаній для легалізації доходів, є:

- діяльність страховиків та страхувальників, яка нерідко виходить за межі внутрішнього ринку страхування;
- особлива природа страхових продуктів;
- можливість використання страхових компаній як фізичними, так і юридичними особами;
- випереджальне зростання загального страхування порівняно зі страхуванням життя.

Найбільша кількість повідомлень про підозрілі фінансові операції та найбільше порушень у сфері фінансового моніторингу серед небанківських фінансових установ припадає саме на страхові компанії. Існує низка індикаторів, які можуть свідчити про можливу причетність до легалізації доходів через страхову галузь, серед яких:

- ❖ отримання страхових платежів за завищеними, економічно необґрунтованими тарифами;
- ❖ свідоме сприяння перетворенню страхових платежів (внесків, премій, компенсацій) на готівку через складні схеми, або шляхом перерахунків з рахунків підприємств і на них;
- ❖ наявність ознак фіктивної діяльності суб'єктів господарювання;
- ❖ використання значних обсягів готівкових коштів у фінансових операціях суб'єкта;
- ❖ навмисне приведення підприємства до фінансової неспроможності або штучного банкрутства;
- ❖ неналежна організація бухгалтерського обліку, фінансової звітності та внутрішнього контролю в компанії;

- ❖ заплутані, непрозорі умови угод між юридичними та фізичними особами, щодо яких бракує необхідної інформації.

До цих ознак можна додати й інші фактори ризику, наприклад, значні фінансові потоки з юрисдикцій, що мають сумнівну репутацію, або відсутність чіткого контролю за страхуванням у галузях із високим ступенем ризику.

Загальні критерії ризиків для страхових компаній викладені в Наказі Державної служби фінансового моніторингу України від 03.08.2010 року № 126 «Про затвердження Критеріїв ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму» [1]. Вони включають оцінку таких аспектів, як географічна реєстрація клієнта, рівень ризику самого клієнта та ризик, пов'язаний із продуктом або послугою, що надається. Ці критерії допомагають визначити потенційні загрози у сфері фінансових операцій і спрямовані на попередження незаконної діяльності через страхові компанії.

На сьогоднішній день глибоких досліджень індикаторів легалізації доходів на страховому ринку не проводиться. Для того щоб об'єктивно оцінити ризики участі клієнта у процесі відмивання доходів, страхова компанія має розробити економетричну модель ризиків. Ця модель повинна враховувати як характер діяльності клієнта, так і його фінансовий стан, особливості контрагентів, географію операцій та економічну доцільність певних транзакцій. Така модель має бути інтегрована в процеси внутрішнього фінансового моніторингу компанії.

Для оцінки ризиків легалізації доходів клієнта пропонується впровадити систему «червоних прапорців», яка буде сигналізувати про відхилення від стандартних умов діяльності та можливі приховані загрози. Основою для виділення таких індикаторів є як національне законодавство, так і міжнародні рекомендації у сфері фінансового моніторингу. Зокрема, це такі документи, як: «Керівництво щодо підходу, заснованого на оцінці ризиків, у боротьбі з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму» (FATF, червень 2007 року) [20]; «Підхід, заснований на оцінці ризику: керівництво для установ, що надають грошові послуги» (FATF, липень 2009 року) [25]; Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, або фінансуванню

тероризму» [27]; Наказ Державного департаменту фінансового моніторингу Міністерства фінансів України «Про затвердження деяких форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу» від 13 травня 2003 року № 48.

Страхові компанії (включаючи перестрахові компанії) повинні у своїй діяльності розробляти та використовувати відповідні критерії для оцінювання страхових послуг та їхніх клієнтів з огляду на ознаки підозрілості. У разі виявлення таких ознак, компанії зобов'язані надсилати відповідні повідомлення до Державної служби фінансового моніторингу.

1.3. Етапи первинного фінансового моніторингу

Первинний фінансовий моніторинг в Україні є важливим елементом системи запобігання відмиванню коштів та фінансуванню тероризму. Ця процедура ґрунтується на нормах національного законодавства, міжнародних стандартів, таких як рекомендації FATF (Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей), і охоплює всі організації, що надають фінансові послуги або пов'язані з операціями з грошовими коштами. Основною метою моніторингу є забезпечення фінансової безпеки, запобігання ризикам, пов'язаним з незаконними фінансовими операціями, а також захист економічних інтересів держави.

Основні етапи проведення первинного фінансового моніторингу

Первинний фінансовий моніторинг складається з декількох ключових етапів, кожен з яких є взаємопов'язаним і доповнює один одного. Кожен етап відіграє критичну роль у забезпеченні ефективного контролю та аналізу фінансових операцій.

1. Ідентифікація клієнта. Першим етапом є збір і перевірка інформації про клієнта, який планує здійснити фінансові операції. Це включає в себе перевірку особистих даних фізичних осіб та бенефіціарних власників юридичних осіб. Важливість цього етапу полягає в необхідності виявлення осіб, що можуть бути причетними до злочинної діяльності, таких як відмивання грошей чи фінансування тероризму.

2. Верифікація клієнта. Після ідентифікації відбувається процес верифікації — перевірки достовірності наданих даних. Верифікація може відбуватися через зіставлення інформації з офіційними реєстрами, базами даних або документами, наданими клієнтом. Цей етап є важливим для забезпечення точності отриманих відомостей та виявлення можливих фальсифікацій.

3. Оцінка ризиків. Наступним етапом є оцінка ризиків, пов'язаних з фінансовими операціями конкретного клієнта. Важливість цього етапу полягає в тому, що кожен клієнт має різний рівень ризику, пов'язаний з його фінансовою діяльністю, галуззю, країною походження або попередньою фінансовою історією. Проводиться аналіз таких факторів, як частота та обсяги операцій, зв'язки з офшорними юрисдикціями та інші ризиковані аспекти діяльності клієнта.

4. Моніторинг фінансових операцій. На основі попередньо отриманої інформації фінансові установи ведуть постійний нагляд за фінансовими операціями клієнта. Це передбачає автоматичний і ручний контроль транзакцій, перевірку їх на відповідність попередньо визначеним критеріям ризику. Основне завдання цього етапу — виявити підозрілі або незвичайні операції, що можуть вказувати на незаконну діяльність.

5. Повідомлення про підозрілі операції. Якщо під час моніторингу виявляються транзакції, які можуть бути пов'язані з відмиванням грошей або іншими злочинами, фінансова установа повинна повідомити про це відповідні органи державного контролю. В Україні за це відповідає Державна служба фінансового моніторингу. Цей етап має вирішальне значення, оскільки завдяки оперативному інформуванню можна запобігти проведенню незаконних фінансових операцій і притягнути винних осіб до відповідальності.

6. Зберігання даних. Останнім етапом є зберігання всієї інформації про клієнтів і фінансові операції протягом певного часу (в Україні цей термін становить п'ять років). Ця інформація може бути використана в подальшому для розслідування правопорушень або в судових процесах. Зберігання даних забезпечує можливість ретроспективного аналізу операцій та виявлення можливих зв'язків між злочинними діями.

Кожен з етапів первинного фінансового моніторингу виконує унікальну функцію в забезпеченні фінансової безпеки держави та стабільності її економічної системи. Без належної ідентифікації клієнта неможливо адекватно оцінити ризики, а без верифікації даних фінансові установи не можуть бути впевненими у достовірності отриманої інформації. Оцінка ризиків дозволяє диференціювати підхід до клієнтів з різним ступенем небезпеки, тоді як постійний моніторинг транзакцій дозволяє своєчасно виявляти підозрілі дії.

Повідомлення про підозрілі операції є критичним для попередження злочинної діяльності та надання можливості державним органам реагувати на такі загрози. Зберігання інформації забезпечує довготривале спостереження за фінансовими операціями та можливість ретроспективного аналізу.

З моменту набуття чинності Законом України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення" №361-IX від 6 грудня 2019 року, перед суб'єктами первинного фінансового моніторингу виникла необхідність впровадження заходів щодо належної перевірки клієнтів. Особливу увагу в цих змінах було приділено процесу верифікації клієнтів. Верифікація передбачає здійснення суб'єктом фінансового моніторингу дій для підтвердження достовірності ідентифікаційних даних клієнта або для встановлення (чи відсутності) кінцевих бенефіціарних власників [30].

Відсутність вимоги щодо присутності клієнта під час перевірки документів дозволяє використовувати інформаційно-телекомунікаційну систему та проводити необхідні заходи дистанційно.

На сьогоднішній день діє інтегрована система електронної ідентифікації, яка є частиною інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, що забезпечує електронну взаємодію між суб'єктами та користувачами системи. Згідно з Положенням про інтегровану систему електронної ідентифікації, затвердженим Постановою Кабінету міністрів України від 19 червня 2019 р. № 546, система має на меті забезпечення доступу користувачів до електронних послуг, що надаються державними органами, місцевими органами самоврядування, юридичними

особами та фізичними особами-підприємцями, а також підтримку функціонування електронного документообігу та іншої діяльності з використанням електронної ідентифікації [31].

Ця система є частиною інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, яка сприяє електронній взаємодії між суб'єктами та користувачами системи. Вона забезпечує:

- виконання регламентованих процедур та проведення електронної ідентифікації користувачів для надання їм доступу до електронних послуг і сервісів;
- інтеграцію та сумісність з іншими інформаційно-телекомунікаційними системами, які підтримують електронну ідентифікацію;
- відповідність законодавчим вимогам щодо захисту інформації та персональних даних;
- розширення можливостей системи для інтеграції з міжнародними системами електронної ідентифікації;
- інтеграцію інформаційних систем суб'єктів до загальної системи [31].

Суб'єктами інтегрованої системи електронної ідентифікації є:

- державні органи та органи місцевого самоврядування разом із їх посадовими особами;
- юридичні особи та фізичні особи-підприємці;
- постачальники послуг електронної ідентифікації та довірчих електронних послуг;
- адміністратори хабів (проміжних вузлів) для електронної ідентифікації;
- технічний адміністратор системи; – утримувач системи.

Об'єктами інтегрованої системи електронної ідентифікації є:

- засоби електронної ідентифікації, що відповідають схемам електронної ідентифікації та використовуються користувачами для проходження ідентифікаційних процедур;
- інформаційно-телекомунікаційні системи державних органів і органів місцевого самоврядування;

- інформаційно-телекомунікаційні системи підприємців та юридичних осіб;
- системи, що забезпечують реалізацію схем електронної ідентифікації;
- системи, що впроваджують транскордонні схеми електронної ідентифікації.

Інтегрована система електронної ідентифікації формує надійне довірче середовище в кіберпросторі України та стимулює суб'єктів взаємодії й користувачів до активного використання електронних послуг у відповідності до вимог чинного законодавства.

Орган державного нагляду за фінансовим моніторингом, відомий як Держфінмоніторинг (фінансова розвідка України), виконує функції впровадження національної політики, що спрямована на реалізацію міжнародних стандартів у цій галузі. Після затвердження стандартів FATF розробляються методики та підходи для оцінки й управління ризиками в системі фінансового моніторингу, зокрема застосовується ризик-орієнтований підхід для боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму (ВК/ФТРЗ). Крім того, проводиться оцінка ефективності цих заходів, проте ця сфера постійно вимагає розвитку та вдосконалення, з огляду на зростання як глобальних, так і внутрішніх загроз [32].

На основі результатів національної оцінки ризиків у сфері боротьби з ВК/ФТРЗ було визначено значний перелік загроз, які свідчать про необхідність посилення контролю як у державному, так і у первинному фінансовому моніторингу. Для ефективної протидії цим загрозам фінансові установи та компетентні органи повинні мати детальну інформацію про своїх клієнтів та вести належний облік їхньої діяльності.

З метою покращення методик оцінки й моніторингу ризиків та впровадження ризик-орієнтованого підходу, запропоновано систематизувати дані про критерії ризику підозрілих операцій у системі фінансового моніторингу, використовуючи інструменти на зразок СППР Expert Choice. Особливу увагу приділено суб'єктам первинного фінансового моніторингу (СПФМ), що найбільше піддаються ризикам у процесі боротьби з ВК/ФТРЗ [33].

У системі фінансового моніторингу було виділено суб'єкти первинного фінансового моніторингу, зокрема фінансові установи та інші організації, а також спеціально визначені СПФМ, такі як нотаріуси, адвокати та аудитори. Вони були ранжовані за ступенем ризику використання у незаконних схемах, пов'язаних з ВК/ФТРЗ, залежно від певних критеріїв і цілей.

Виявлено, що найбільший ризик здійснення підозрілих або незвичайних операцій, які можуть бути пов'язані з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму (ВК/ФТРЗ), мають банки, платіжні системи та оператори поштового зв'язку. На основі аналізу критеріїв, за якими фінансові операції відносять до категорії сумнівних або незвичайних, визначено два найважливіші фактори: місце розташування клієнта (зокрема використання офшорних зон) та участь у лотереях чи інших азартних іграх. При проведенні розрахунків було зафіксовано значний відрив першого критерію від решти, що підкреслює його важливість.

Щодо ієрархії суб'єктів первинного фінансового моніторингу (СПФМ), які мають найвищий ризик проведення сумнівних операцій через офшорні території, до них належать платіжні організації, підприємства, що проводять лотереї та азартні ігри, включно з онлайн-казино, а також банки.

Аналіз може проводитися за різними критеріями визначення фінансових операцій як сумнівних або незвичайних. Хоча цей процес має певний елемент суб'єктивності, його застосування дозволяє швидко оцінити значимість тих чи інших критеріїв у змінних фінансових умовах, що сприяє оцінці ризиків і запобіганню загрозам у сфері ВК/ФТРЗ [34].

Розробка та впровадження Концепції ризик-орієнтованої системи протидії ВК/ФТРЗ могла б значно посилити заходи у сфері фінансового моніторингу та прискорити інтеграцію України до світової системи безпеки відповідно до стандартів FATF. Ризик-орієнтований підхід спрямований на досягнення балансу між підвищенням вимог до високоризикових сфер і зменшенням адміністративних витрат на контроль за СПФМ із низьким рівнем ризику, а також на вдосконалення впровадження міжнародних стандартів на практиці.

Детально можемо розглянути в табл. 1.3. з критеріями ризику, що можуть використовуватись в системі фінансового моніторингу України для оцінки ризиків у боротьбі з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму (ВК/ФТРЗ).

Таблиця 1.3 Критерії ризику в системі первинного фінансового моніторингу

Критерій ризику	Опис	Рівень ризику	Коментарі
Тип клієнта	Фізичні особи, юридичні особи, бенефіціарні власники, публічні діячі	Високий/Середній/Низький	Публічні особи або юридичні особи з офшорних зон мають вищий ризик.
Географічний фактор	Країни з високим рівнем корупції, зони конфлікту або країни, що не дотримуються вимог FATF	Високий	Транзакції з таких юрисдикцій потребують більш ретельного аналізу.
Тип фінансової операції	Готівкові операції, міжнародні перекази, операції з криптовалютами	Високий/Середній/Низький	Готівкові операції або перекази у великі суми мають підвищений ризик.
Сума операції	Значні суми операцій, часті операції на невеликі суми	Високий/Середній	Високі суми або дроблення сум можуть свідчити про спробу приховати нелегальну діяльність.
Частота операцій	Незвично велика кількість транзакцій за короткий період	Високий	Часті операції можуть бути сигналом про підозрілу діяльність.
Сфера діяльності клієнта	Сектори з високим ризиком: азартні ігри, нерухомість, видобувна промисловість	Високий	Певні галузі мають підвищену ймовірність відмивання коштів або фінансування тероризму.
Зв'язок з офшорними зонами	Операції або клієнти, пов'язані з офшорними юрисдикціями	Високий	Операції, пов'язані з офшорами, зазвичай мають високий ризик через непрозорість таких юрисдикцій.
Юридичний статус компанії	Новостворені компанії, компанії з складною структурою власності	Високий/Середній	Нові компанії або ті, де важко встановити бенефіціарів, мають вищий ризик використання для незаконної діяльності.
Поведінка клієнта	Відмова надавати інформацію, неузгоджені або незрозумілі запити	Високий	Відмова від співпраці або ухилення від запитів може свідчити про приховування нелегальних операцій.
Джерело походження коштів	Неясне або непідтверджене походження фінансових ресурсів	Високий	Відсутність чіткої інформації про джерело коштів є серйозним сигналом для додаткового контролю.

Джерело: сформовано автором на підставі [32, 33, 34]

Моніторинг фінансових операцій у первинному фінансовому моніторингу є невід'ємною частиною національної та міжнародної системи боротьби з фінансовими злочинами, зокрема з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму. Ця діяльність зосереджена на своєчасному виявленні, аналізі та передачі інформації про підозрілі фінансові операції, які можуть бути пов'язані з незаконними джерелами доходів або злочинною діяльністю. Основне завдання первинного фінансового моніторингу полягає в тому, щоб запобігти використанню фінансової системи для приховування джерел коштів, які можуть бути пов'язані з незаконними діями.

Суб'єкти первинного фінансового моніторингу є першою ланкою в системі протидії фінансовим злочинам. До таких суб'єктів належать фінансові установи, такі як банки, кредитні спілки, страхові компанії, інвестиційні фонди, а також нефінансові установи, включно з ломбардами, гральними закладами, нотаріусами, адвокатами, аудиторами та ріелторами. Ці установи зобов'язані здійснювати ретельну перевірку своїх клієнтів на етапі встановлення ділових відносин, що включає процедури ідентифікації, верифікації та аналізу джерел коштів. Додатково суб'єкти моніторингу повинні постійно оцінювати ризики, пов'язані з діяльністю клієнтів, і своєчасно реагувати на будь-які відхилення від нормального профілю діяльності.

Першочергове значення в системі первинного фінансового моніторингу має виявлення та повідомлення про підозрілі фінансові операції. Відповідно до законодавства, якщо у фінансової або нефінансової установи виникають обґрунтовані підозри щодо правомірності фінансової операції, вона зобов'язана повідомити про це спеціальний державний орган, зазвичай це фінансовий розвідувальний підрозділ або інша уповноважена структура. Такі повідомлення мають містити деталі про операцію, її учасників, а також аналіз обставин, що викликають підозри. У багатьох випадках це може бути транзакція на великі суми, часті перекази між різними країнами або використання компаній-посередників, що створюють складні структури власності для приховування справжніх бенефіціарів.

Ключовою вимогою до суб'єктів первинного фінансового моніторингу є впровадження процедур «Знай свого клієнта» (KYC, Know Your Customer). Ця вимога спрямована на детальне вивчення клієнта, його ділової діяльності, зв'язків, а також на ідентифікацію бенефіціарних власників компаній або інших осіб, які можуть контролювати фінансові потоки. Крім того, всі фінансові установи зобов'язані зберігати дані про клієнтів та їхні операції протягом певного періоду, зазвичай не менше п'яти років, що дозволяє правоохоронним органам у майбутньому отримувати доступ до необхідної інформації під час розслідувань.

Особливу увагу в системі фінансового моніторингу приділяють операціям, пов'язаним із міжнародними санкціями та обмеженнями. Зокрема, якщо клієнт або контрагент фігурує в санкційних списках або пов'язаний із країнами, що перебувають під санкціями, фінансові установи зобов'язані посилити перевірку таких операцій або навіть відмовити у їхньому проведенні. Це є частиною глобальної боротьби з фінансуванням тероризму та незаконним обігом капіталів.

Моніторинг фінансових операцій також включає аналіз транзакцій за участі політично значущих осіб (PEP, Politically Exposed Persons), оскільки ці клієнти вважаються високоризиковими через можливість корупційних дій або участі в схемах відмивання грошей. Відповідно до міжнародних стандартів, суб'єкти фінансового моніторингу зобов'язані посилити увагу до операцій за участі таких осіб, забезпечуючи прозорість їхніх фінансових дій.

У рамках глобального підходу до боротьби з відмиванням грошей міжнародні організації, такі як Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), встановлюють стандарти для національних систем фінансового моніторингу. Ці стандарти мають на меті гармонізацію законодавчих норм і забезпечення однакового підходу до боротьби з фінансовими злочинами у різних країнах. Щорічні звіти та оцінки національних систем з боку FATF є важливими для підвищення ефективності фінансового моніторингу, а також для виявлення недоліків у правових та регуляторних механізмах.

Таким чином, первинний фінансовий моніторинг є складним і багатогранним процесом, який вимагає високого рівня підготовки від суб'єктів моніторингу,

постійного вдосконалення процедур та адаптації до нових викликів, пов'язаних із розвитком фінансових технологій та глобалізацією економіки. Впровадження ефективних механізмів виявлення підозрілих операцій, співпраця між державними органами та приватними суб'єктами, а також міжнародна координація є ключовими елементами в успішній боротьбі з фінансовими злочинами на глобальному рівні.

Повідомлення про підозрілі операції (Suspicious Activity Reports, SARs) є однією з ключових складових первинного фінансового моніторингу в Україні. Вони забезпечують механізм повідомлення відповідними суб'єктами первинного фінансового моніторингу (СПФМ) про операції клієнтів, які можуть бути пов'язані з відмиванням коштів або фінансуванням тероризму (ВК/ФТРЗ).

Підозріла операція — це фінансова операція, яка викликає обґрунтовані підозри щодо її зв'язку з незаконною діяльністю, у тому числі легалізацією доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванням тероризму або іншими правопорушеннями. Така операція може мати незвичайні характеристики, наприклад, коли операція не відповідає профілю клієнта або типу його діяльності; сума або частота транзакцій значно перевищує звичний рівень; використовуються складні або заплутані схеми переказу коштів; операції проводяться з країнами, які мають низький рівень контролю над фінансовими потоками або є в списках юрисдикцій з високим рівнем ризику за стандартами FATF; або ж у разі внесення або зняття великих сум готівки без чіткого пояснення походження коштів.

Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» вимагає від СПФМ своєчасно повідомляти Державну службу фінансового моніторингу України (Держфінмоніторинг) про всі підозрілі операції [1]. Повідомлення повинне бути подане навіть у випадку, коли транзакція не завершена через відмову клієнта чи рішення СПФМ. Ключовими СПФМ є банки, небанківські фінансові установи, платіжні системи, оператори поштового зв'язку, а також спеціально визначені СПФМ — нотаріуси, адвокати, аудитори тощо.

Процедура подання повідомлення про підозрілі операції включає кілька етапів. Спочатку йде виявлення підозрілої операції, що передбачає внутрішню

перевірку операцій клієнта. Якщо операція має характерні ознаки підозрілої або незвичайної операції, СПФМ повинні провести детальний аналіз і оцінити ризик. Далі здійснюється підготовка повідомлення, в якому зазначаються дані про клієнта, суть операції, причини її підозрілості та інша релевантна інформація. Потім повідомлення надсилається до Держфінмоніторингу в електронній формі через спеціальну систему звітності, як правило, протягом 3 робочих днів з моменту виявлення підозрілої операції. Держфінмоніторинг після отримання повідомлення проводить оцінку операції і, в разі необхідності, ініціює додаткові заходи для перевірки інформації. Це може включати запити додаткової інформації від СПФМ або інших органів. У певних випадках СПФМ мають право самостійно зупинити операцію на строк до двох робочих днів, якщо є підстави вважати, що вона може бути пов'язана з ВК/ФТРЗ.

Ключові джерела, які регулюють повідомлення про підозрілі операції, включають Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» від 06.12.2019 № 361-IX — основний законодавчий акт, що регулює діяльність у сфері фінансового моніторингу, постанови та роз'яснення Національного банку України (НБУ), що стосуються впровадження ризик-орієнтованого підходу та здійснення фінансового моніторингу банківськими установами, стандарти FATF (Financial Action Task Force) — міжнародні стандарти, які визначають глобальні принципи боротьби з ВК/ФТРЗ і на основі яких розробляється національна політика фінансового моніторингу, та постанови і методичні рекомендації Держфінмоніторингу, що визначають порядок подання повідомлень про підозрілі операції та взаємодію СПФМ з держорганами.

Повідомлення про підозрілі операції мають велике значення для запобігання фінансовим злочинам. Вони дозволяють виявляти потенційні випадки відмивання коштів, фінансування тероризму та інші злочини на ранніх етапах. Крім того, здійснення фінансового моніторингу відповідно до стандартів FATF забезпечує гармонізацію з міжнародними зусиллями протидії фінансовим злочинам і підвищує довіру до фінансової системи України. Регулярне повідомлення про підозрілі

операції допомагає визначити нові тенденції та схеми нелегальних операцій, що сприяє вдосконаленню системи фінансового моніторингу.

Якщо говорити про зберігання даних у системі первинного фінансового моніторингу, то можна сказати, що суб'єкти первинного фінансового моніторингу (СПФМ), до яких належать фінансові установи, платіжні системи, оператори поштового зв'язку, а також спеціально визначені СПФМ, такі як нотаріуси, адвокати та аудитори, зобов'язані зберігати інформацію, пов'язану з фінансовими операціями своїх клієнтів, для забезпечення належної перевірки та можливості ретроспективного аналізу підозрілих операцій.

Згідно із законодавством України, включаючи Закон «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом», СПФМ зобов'язані зберігати документи та дані, що стосуються ідентифікації клієнтів, а також інформацію про проведені ними фінансові операції протягом щонайменше п'яти років після завершення операції або припинення ділових відносин. Ця вимога є важливою для можливості перевірки клієнтської діяльності на наявність ознак відмивання коштів або фінансування тероризму (ВК/ФТРЗ), а також для використання цих даних у випадку відкриття кримінальних проваджень або інших слідчих дій.

Зберігання даних охоплює широкий спектр інформації, включаючи особисті дані клієнтів, документи, що підтверджують їхню ідентифікацію, інформацію про фінансові операції, рахунки, рух коштів, а також документи, що стосуються встановлення кінцевих бенефіціарних власників. Крім того, СПФМ мають зберігати повідомлення про підозрілі операції (SARs), а також документи, які підтверджують виконання внутрішнього фінансового моніторингу, проведеного згідно з ризик-орієнтованим підходом.

Процес зберігання даних повинен забезпечувати їхню цілісність, захищеність та доступність. Важливо, щоб СПФМ застосовували адекватні заходи для захисту інформації від несанкціонованого доступу, витоку або втрати. Це передбачає використання сучасних технологій захисту інформації, таких як шифрування даних, системи контролю доступу, аудит доступу до баз даних, а також дотримання

вимог законодавства щодо захисту персональних даних, визначених Законом України «Про захист персональних даних».

Зберігання даних також важливе для того, щоб у будь-який момент можна було здійснити ретроспективний аналіз фінансових операцій та перевірити відповідність діяльності клієнтів їх профілю та законодавчим вимогам. Це особливо важливо в контексті реалізації ризик-орієнтованого підходу, оскільки зібрані дані допомагають оцінювати рівень ризику клієнтів та їх операцій, а також дозволяють виявляти схеми та методи, що використовуються для відмивання коштів або фінансування тероризму.

Держфінмоніторинг, як центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фінансового моніторингу, має право здійснювати перевірки щодо дотримання суб'єктами первинного фінансового моніторингу вимог щодо зберігання даних. У разі виявлення порушень, таких як недотримання строків зберігання даних або неналежний рівень їх захисту, СПФМ можуть бути притягнені до відповідальності відповідно до чинного законодавства.

Таким чином, зберігання даних у системі первинного фінансового моніторингу виконує важливу функцію, забезпечуючи можливість аналізу підозрілих операцій, підтримки належної перевірки клієнтів та гарантування дотримання вимог щодо запобігання відмиванню коштів і фінансуванню тероризму. Це також сприяє загальному зміцненню фінансової безпеки країни та інтеграції у світову систему протидії фінансовим злочинам, відповідно до міжнародних стандартів FATF.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ У СТРАХОВИХ КОМПАНІЯХ

2.1. Особливості фінансового моніторингу у страхуванні

У страхуванні поняття небезпеки тісно пов'язане з ризиком. Небезпека розглядається як сукупність умов і обставин, які сприяють реалізації певного ризику. Це відрізняється від самого ризику, який є ймовірністю настання втрат через ту чи іншу подію. Наприклад, у випадках катастрофічних ризиків (як-от стихійні лиха) наслідки для людей, майна та довкілля завжди негативні, що відносить їх до так званих "чистих" ризиків — подій з виключно негативними результатами.

Сучасне суспільство стикається з небезпеками, які можуть мати як фінансові, так і нефінансові наслідки. Це стосується як фізичних втрат (майно, інфраструктура), так і особистих втрат (життя, здоров'я, працездатність), які не завжди підлягають фінансовій оцінці. У контексті потенційних втрат зазвичай виділяють три основні категорії [47]:

1. Матеріальні збитки — включають втрату матеріальних активів, а також фінансові та нематеріальні втрати.
2. Шкода на підставі цивільної відповідальності — збитки, що виникають через юридично зумовлені зобов'язання.
3. Втрати людських ресурсів — втрата людського капіталу через тілесні ушкодження або смерть.

На цій основі розрізняють фінансові та нефінансові ризики, які викликають різні види втрат. У страхуванні прийнято класифікувати ризики за двома основними напрямками: "Життя" та "Не-життя" (Life і Non-Life). Такий поділ враховує різницю між особистими ризиками (наприклад, ризики хвороб, травм) та ризиками, пов'язаними з втратою майна (наприклад, пожежі, повені, крадіжки).

Страховання є ефективним засобом сприяння соціально-економічному розвитку країни шляхом інвестування резервів та задоволення потреб у захисті доходів і майна юридичних та фізичних осіб [48]. Це пов'язано з тим, що страхові компанії повинні не тільки відшкодовувати майнову шкоду, завдану страховими випадками, але й сприяти розвитку науки і техніки, фінансуючи різні соціальні галузі, такі як освіта та охорона здоров'я, за рахунок ефективної фінансової діяльності.

Страховий ризик безпосередньо пов'язаний із об'єктом страхування. Після укладення договору частина або весь ризик переходить від страхувальника до страховика, який бере його на себе за визначену плату. У цьому контексті ризик має негативне значення, оскільки він асоціюється з можливими втратами. Ризик страхувальника виникає із самої природи страхового договору: страхувальник може стикнутися з невиконанням зобов'язань з боку страхової компанії, що для нього є виключно негативним наслідком, адже це суперечить його інтересам. Це особливо важливо в довгострокових угодах, як-от страхування життя, яке може вплинути на фінансовий стан клієнта та його сім'ї у майбутньому.

Для страховика ризику також є невід'ємною частиною діяльності в межах страхового та фінансового ринків. Ведення страхової діяльності пов'язане з різноманітними ризиками: специфічними, притаманними тільки страхуванню, та загальними, які можуть виникнути у будь-якої комерційної організації. Ризик для страхової компанії розглядається з нейтральної позиції, оскільки результати діяльності можуть як відповідати, так і відхилятися від очікуваних, у бік як прибутків, так і збитків.

Як показано на рис. 2.1, клієнт передає ризик страховій компанії для управління. При цьому компанія спрямовує свої зусилля на створення гарантій високої якості послуг та мінімізацію власних збитків у разі настання страхового випадку [46].

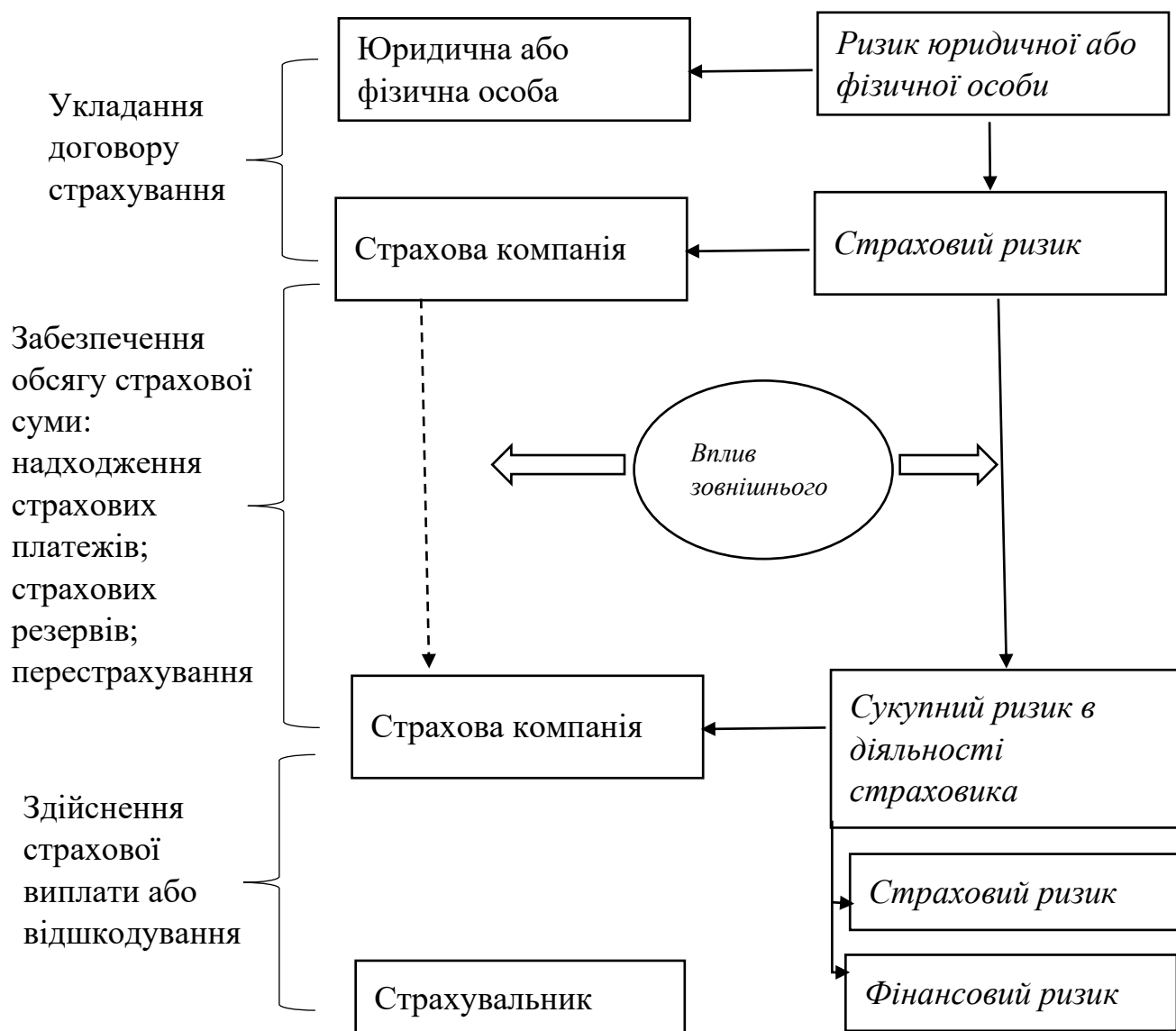

Рисунок 2.1 Схема виникнення фінансового ризику під час прийняття та обслуговування страхового ризику

Джерело: авторська розробка

Таким чином, страхова компанія, приймаючи ризик, також стикається з фінансовими ризиками, які є похідними від переданого страхового ризику. Ці фінансові ризики набувають окремого значення, оскільки можуть не залежати безпосередньо від страхового ризику.

Часова вартість грошей є основним фактором, що визначає характер фінансових ризиків. Хоча інвестиції сьогодні можуть принести дохід у майбутньому, їхня вартість з часом може знижуватися. Через це компанії надають перевагу наявним коштам перед очікуваними, оскільки вони мають вищу

ліквідність. Основний принцип теорії часової вартості полягає в тому, що гроші сьогодні мають більшу вартість, ніж у майбутньому.

Поняття «фінансова діяльність страхових компаній» визначене у відповідних нормативно-правових актах, зокрема у Законі України «Про страхування». Відповідно до цього закону, основною діяльністю страховика можуть бути страхування, перестраховування та фінансова діяльність, що включає формування, розміщення та управління страховими резервами [35, ст. 2].

З одного боку, це обмежений підхід, оскільки він зосереджується лише на залученому капіталі, не враховуючи власного капіталу компанії. З іншого боку, цей підхід уточнює, що страхові резерви формуються в процесі операційної діяльності, а їх розміщення відбувається в межах інвестиційної діяльності. Ефективне управління цими напрямками відображається у змінах структури не лише залученого, а й власного капіталу страховика, оскільки позитивні результати основної діяльності дозволяють поповнювати власний капітал та здійснювати інвестиції. Отже, дослідження фінансової діяльності страхових компаній слід проводити з урахуванням специфіки страхової справи [36, с. 108].

Страхова діяльність належить до сфери фінансових послуг і є частиною невиробничої сфери, де не створюється національний дохід або валовий внутрішній продукт, а відбувається їхній перерозподіл [37, с. 131]. Проте страховики завжди прагнуть до отримання прибутку, який є важливим показником успішності їх фінансово-господарської діяльності, джерелом зміцнення фінансової стійкості та фактором, що забезпечує інтерес власників у продовженні бізнесу.

Фінансові операції страхових компаній є складними та багатограними процесами, які охоплюють різні аспекти управління активами, зобов'язаннями та ризиками. На відміну від банків, де основною функцією є управління короткостроковими кредитними операціями, страхові компанії працюють з довгостроковими зобов'язаннями, що вимагає особливого підходу до формування портфеля активів та управління ризиками. Основна мета страхових компаній полягає не тільки у забезпеченні фінансової стійкості та здатності покривати ризики клієнтів, а й у досягненні прибутковості за умов підвищеної невизначеності.

Однією з ключових особливостей фінансових операцій у страхових компаніях є необхідність створення резервів. Резерви формуються на основі страхових премій, які компанія отримує від страхувальників, і використовуються для виплат страхових відшкодувань у випадку настання страхових подій. Розмір резервів та їхня структура безпосередньо залежать від типу страхових продуктів, які пропонує компанія, а також від її ризикового профілю та обраної інвестиційної стратегії. У зв'язку з цим, страхові компанії формують спеціальні резерви, які мають відповідати зобов'язанням за довгостроковими договорами та враховувати можливі ризики, пов'язані зі страхуванням. Цей підхід вимагає ретельного аналізу і розрахунку, адже недостатнє фінансування резервів може призвести до фінансової нестабільності компанії.

Управління ризиками займає центральне місце в діяльності страхової компанії. Актуарний ризик є одним із найважливіших елементів цього процесу, оскільки він стосується прогнозування ймовірності настання страхових випадків та їхнього фінансового впливу. Важливим аспектом є також інвестиційний ризик, який виникає через волатильність ринків, зміни процентних ставок та інфляції. Для зниження інвестиційних ризиків страхові компанії прагнуть диверсифікувати свої активи, інвестуючи в різні класи активів, такі як державні та корпоративні облігації, нерухомість, акції та інші фінансові інструменти. Збереження ліквідності є ще одним ключовим завданням, оскільки страхова компанія повинна мати можливість швидко розпоряджатися своїми активами для виплати страхових відшкодувань. Це вимагає ретельного планування та прогнозування грошових потоків, оскільки недостатня ліквідність може призвести до фінансової нестабільності компанії.

Страхові компанії також повинні дотримуватися регуляторних вимог щодо платоспроможності, резервів і звітності. У більшості країн діяльність страхових компаній суворо контролюється державними органами для забезпечення їхньої фінансової стійкості та захисту прав страхувальників. Регулятори вимагають від страхових компаній дотримання певних стандартів капіталу, створення адекватних резервів, прозорості звітності та дотримання норм корпоративного управління. Наприклад, європейська директива Solvency II встановлює жорсткі вимоги до

капіталу та ризик доходів для страхових компаній, що працюють на ринку ЄС. Подібні регуляторні рамки існують і в інших країнах, що забезпечує стабільність страхових ринків та захищає інтереси споживачів. Дотримання цих регуляцій сприяє фінансовій прозорості та довірі клієнтів до компаній, забезпечуючи таким чином зростання ринку страхових послуг.

Із розвитком цифрових технологій у страхуванні фінансові операції страхових компаній також зазнають змін. Використання великих даних, штучного інтелекту та машинного навчання дозволяє страхувальникам точніше оцінювати ризики, прогнозувати страхові події та оптимізувати процеси. Зокрема, аналітика даних сприяє більш точному встановленню страхових тарифів, що знижує ймовірність недооцінки або переоцінки ризиків. Крім того, автоматизація обробки заяв на страхове відшкодування знижує витрати та підвищує ефективність роботи компанії. Такі інноваційні підходи сприяють зниженню операційних витрат, підвищують конкурентоспроможність та покращують фінансові результати страхових компаній.

Фінансові операції страхових компаній – це складна система, де кожний елемент залежить від інших. Інвестиційна діяльність має забезпечувати не лише прибутковість, але й ліквідність, тоді як управління ризиками має враховувати як внутрішні, так і зовнішні чинники, що можуть вплинути на фінансову стабільність компанії. Все це потребує високого рівня професійної підготовки фахівців, які займаються управлінням фінансами в страхових компаніях, а також ретельного аналізу та прогнозування майбутніх тенденцій на ринках фінансових послуг та страхування.

Дійсно, специфіка фінансових операцій страхових компаній в Україні має додаткові регуляторні обмеження, які визначаються українським законодавством. Головним нормативно-правовим актом, що регулює діяльність страхових компаній, є Закон України "Про страхування". Цей закон визначає загальні положення щодо створення, функціонування та припинення діяльності страхових компаній, а також регламентує порядок здійснення страхових операцій, укладення договорів, вимоги до капіталу, резервів та ліквідності.

Закон "Про страхування" передбачає обов'язкову наявність у страхових компаній резервів для покриття зобов'язань перед клієнтами. Ці резерви формуються за рахунок страхових премій і мають відповідати обсягам та типам страхових продуктів, які компанія пропонує на ринку. Закон вимагає від страхових компаній розподіляти свої активи таким чином, щоб забезпечити достатній рівень ліквідності, що дозволяє покривати зобов'язання перед клієнтами вчасно та в повному обсязі. Регулятором страхового ринку є Національний банк України, який наглядає за діяльністю страхових компаній, аналізує їх фінансовий стан, проводить стрес-тести та впроваджує нові стандарти звітності для підвищення прозорості та стабільності ринку.

Інший важливий законодавчий акт – це Закон України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг", який регламентує загальні принципи та вимоги до функціонування фінансових інституцій, зокрема страхових компаній. Цей закон встановлює правила для страхових компаній щодо звітності, ліцензування та капіталу, а також передбачає заходи впливу на страхові компанії у разі порушення ними встановлених стандартів.

Що стосується практичних прикладів, можна розглянути, як українські страхові компанії забезпечують свою фінансову стійкість в умовах макроекономічної нестабільності. Наприклад, під час економічної кризи 2014-2015 років багато страхових компаній переглядали свої інвестиційні портфелі, прагнучи знизити ризики та зберегти ліквідність. Більшість із них віддавала перевагу вкладенню в облігації внутрішньої державної позики (ОВДП), оскільки ці інструменти забезпечували відносну стабільність та прогнозовану дохідність. Крім того, у кризові періоди підвищується попит на страхування життя та медичне страхування, оскільки клієнти прагнуть забезпечити захист на випадок непередбачуваних обставин. Таким чином, страхові компанії можуть урізноманітнювати свої продукти та адаптувати фінансову стратегію відповідно до змін економічної ситуації.

Останніми роками, у зв'язку із прийняттям нових міжнародних стандартів, таких як МСФЗ 17 (Міжнародний стандарт фінансової звітності 17), страхові

компанії в Україні поступово переходять на нову систему обліку зобов'язань і доходів, що дозволяє точніше відображати ризики та реальну платоспроможність компаній. Ця реформа передбачає більш детальне розкриття інформації щодо обсягів резервів, методів оцінки зобов'язань та структури інвестиційних активів.

Сучасні страхові компанії в Україні, наприклад, такі як "ТАС" чи "Арсенал Страхування", використовують аналітичні інструменти та технології великих даних для оцінки ризиків, що дозволяє їм ефективніше управляти фінансовими операціями та підвищувати якість обслуговування клієнтів. Наприклад, компанії використовують алгоритми для автоматизації процесу розгляду заявок на виплати, що значно скорочує час розгляду та зменшує адміністративні витрати.

Специфіка фінансових операцій страхових компаній в Україні базується на дотриманні жорстких нормативних вимог, адаптації до економічної ситуації, а також на використанні сучасних технологій для підвищення ефективності операцій та зниження ризиків. У комплексі ці чинники сприяють збереженню фінансової стабільності страхових компаній і їхній здатності відповідати на виклики ринку.

Процес управління ризиками у страховій компанії найточніше визначив А. Баранов, описавши його як цілеспрямовану діяльність, спрямовану на ідентифікацію, оцінку, контроль та моніторинг ризиків, що можуть загрожувати ресурсам компанії чи її здатності виконувати страхові зобов'язання та забезпечувати прибуток [40].

Таке визначення підводить нас до аналізу існуючих підходів до управління страховими ризиками, що пропонують більш розгорнуте бачення цього процесу з позиції послідовності етапів. Базуючись на даному визначенні й застосовуючи процесний підхід до організації, де сукупність елементів поєднується через відповідні процеси, можна виокремити чотири основні етапи системи управління фінансовими ризиками страхової компанії. Ці етапи зображені на рис. 2.2.

На першому етапі визначаються ризики за сферами їх можливого виникнення. Другий етап передбачає оцінювання ризиків за різними методами, з урахуванням наявних умов — чи це визначені обставини, чи ситуації з повною або частковою невизначеністю. Третій етап полягає у виборі способу управління

ризиками, таких як уникнення ризиків, їх локалізація, диверсифікація або компенсація. На останньому етапі ризику настання страхової події проводиться моніторинг змін ризиків, при необхідності коригуються плани та адаптується тактика дій компанії на ринку [41, с. 17].

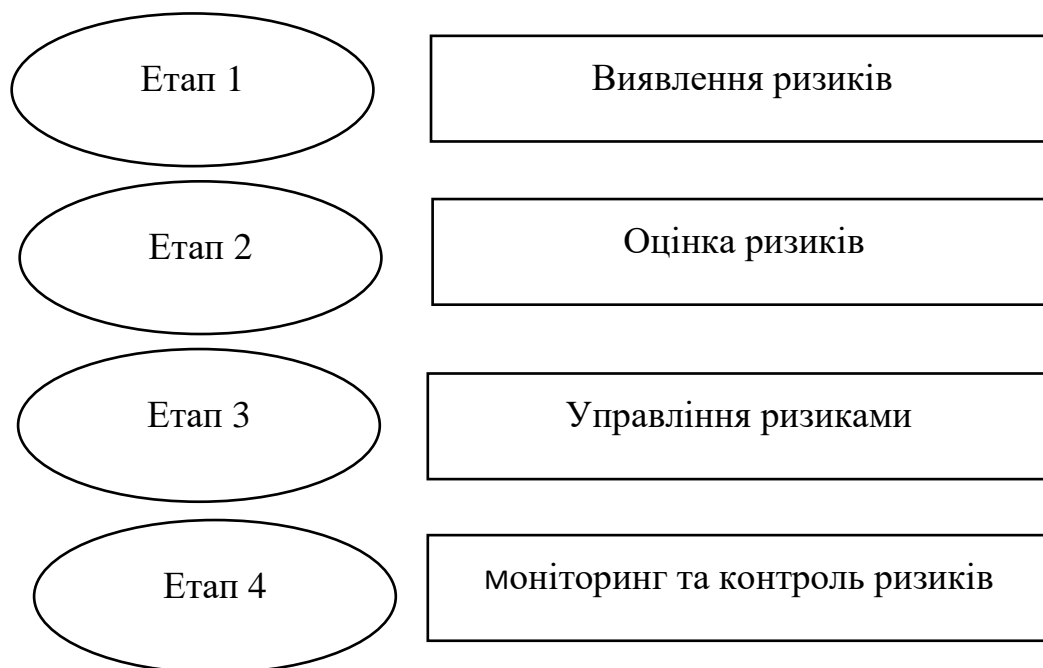

Рисунок 2.2 Етапи управління фінансовими ризиками в страхових організаціях.

Джерело: сформовано автором на підставі [40,41, 42]

Таким чином, згідно з процесним підходом, система управління є циклічною: вихід процесу збігається з його початком. Відповідно до організаційного підходу, виконавчий орган страхової компанії несе відповідальність за практичне впровадження основних елементів управління ризиками, передбачених стратегією компанії. Організаційний підхід охоплює такі аспекти:

- розподіл функцій, обов'язків, повноважень і відповідальності за управління ризиками на всіх рівнях та у всіх підрозділах страхової компанії, причому працівникам надається повна інформація щодо цього розподілу;
- забезпечення актуальності й ефективності внутрішніх нормативних документів шляхом внесення змін у відповідь на внутрішні або зовнішні зміни;

- створення та затвердження внутрішніх процедур щодо визначення кількісних характеристик ризиків і їх періодичний перегляд (щонайменше раз на рік) для оновлення, а також організація окремого підрозділу для оцінки ризиків та контролю за його діяльністю;
- постійне підвищення кваліфікації працівників через ознайомлення з найкращими практиками у сфері управління ризиками та забезпечення відповідності вимогам платоспроможності з урахуванням рівня ризиків [40].

Організаційний підхід до системи управління ризиками повністю відповідає завданням страхового менеджменту, враховуючи поділ між стратегією (загальними підходами до проведення процесу) та реалізацією управління ризиками (фактичною імплементацією цієї стратегії). Оскільки діяльність будь-якої страхової компанії охоплює як загальні бізнес-процеси, характерні для будь-якої комерційної структури, так і специфічні для сфери страхування, структура таких бізнес-процесів може відрізнятися у різних страхових організацій [42, с. 214]. Застосування такого підходу забезпечує гнучкість управління ризиками, яка проявляється у можливості швидко адаптувати його до змін у внутрішньому або зовнішньому середовищі страховика завдяки механізмам ідентифікації ризиків та розподілу відповідальності серед учасників процесу управління.

Другим важливим аспектом у питанні управління ризиками в страхуванні є вибір і застосування методів управління ризиками, зображено на рис. 2.3.

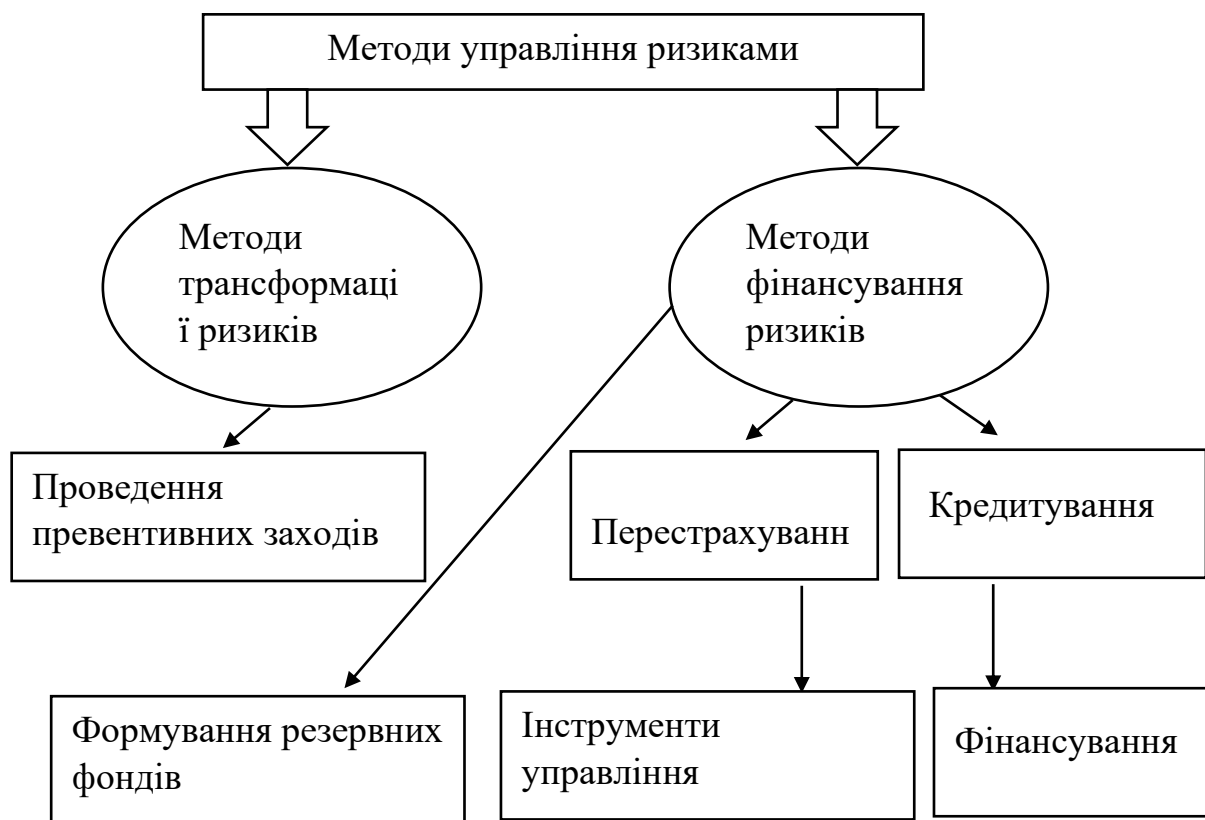

Рисунок 2.3 Методи управління фінансовими ризиками в страховій діяльності.

Джерело: сформовано автором на підставі [41,42]

Розглянемо перший метод трансформації ризиків, який передбачає проведення превентивних заходів. Також слід зазначити, що в управлінні страховими ризиками фінансовий аспект є особливо важливим, оскільки він передбачає визначення та створення фінансових джерел для покриття потенційних або фактичних збитків від страхових ризиків.

У загальній теорії ризик настання страхової події методи фінансування ризиків поділяються на три основні групи: самострахування, кредитування та передача ризику. Кожен із цих методів має свої особливості при застосуванні у страхових компаніях. Основним джерелом покриття збитків від страхових випадків, за ризиками, що залишаються на утриманні компанії, є страхові резерви. Залучення кредитних ресурсів для відшкодування збитків є небажаним для страхової компанії, оскільки це збільшує фінансові витрати та негативно впливає на фінансові результати. Потреба в позикових коштах може також свідчити про недоліки у тарифній політиці чи управлінні резервами компанії.

Кожен із зазначених способів управління ризиками має свої особливості у діяльності страхових компаній. Проте, якщо перші три методи можна застосовувати як для страхових компаній, так і для інших бізнесів, то метод передачі ризиків у сфері страхування має свої унікальні характеристики. Фінансові злочини в галузі страхування становлять серйозний ризик для компаній, клієнтів та економіки загалом. Злочини у цій сфері можуть включати шахрайство зі страховими полісами, ухилення від сплати податків, маніпуляції з оцінкою ризиків, відмивання грошей, корупцію та махінації з виплатами. Вони не лише завдають фінансових збитків, а й підривають довіру до страхових послуг та регулюючих інститутів. Основні типи ризиків і злочинів (табл. 2.1):

1. Шахрайство з полісами – одна з найбільш поширених форм, включає фальсифікацію інформації для отримання полісів за нижчими ставками чи для отримання виплат, які не мають юридичних підстав. Наприклад, у медичному страхуванні можуть подаватися фальшиві документи на лікування, яке не відбувалося. В Україні шахрайство в страхуванні карається за статтями Кримінального кодексу, зокрема за ст. 190 («Шахрайство») та ст. 222 («Шахрайство з фінансовими ресурсами»).

2. Відмивання грошей – використання страхових продуктів для легалізації коштів, отриманих незаконним шляхом. Це може відбуватися через інвестиційне страхування або полісне страхування життя. Щоб боротися з відмиванням грошей, у більшості країн, включаючи Україну, діє законодавство, що зобов'язує страхові компанії дотримуватися принципів «Знай свого клієнта», зокрема Закону України «Про запобігання та протидію легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом».

3. Корупція та хабарництво – можуть виникати, коли співробітники страхових компаній вступають у змову з клієнтами або іншими зацікавленими сторонами з метою незаконного збагачення, наприклад, спрощення оформлення полісів, затвердження завищених виплат тощо. У регулюванні цих злочинів важливу роль відіграють закони, що регулюють діяльність посадовців та антикорупційне законодавство.

4. Недобросовісна оцінка ризиків – свідоме викривлення оцінки ризику для отримання більш вигідних умов для клієнта чи зниження премій. Це також може бути пов'язане з маніпуляціями для зниження рівня необхідних резервів, що ставить під загрозу ліквідність компанії. В Україні за це відповідає Закон України «Про страхування» та нормативні документи Національного банку України, що регулюють облік резервів та оцінку ризиків.

5. Маніпуляції з виплатами – страхові компанії або клієнти можуть затягувати виплати або навмисно занижувати обсяг компенсацій. Це порушення може підпадати під дію цивільного та адміністративного законодавства, залежно від конкретних обставин.

Таблиця 2.1 Основні ризики фінансових злочинів у галузі страхування та відповідне регулювання в Україні

Ризик	Тип порушення	Законодавство України	Можливі наслідки
Шахрайство з полісами	Фальсифікація документів	КК України, ст. 190, 222	Фінансові втрати, втрата довіри
Відмивання грошей	Використання полісів для легалізації доходів	Закон «Про запобігання та протидію легалізації доходів»	Штрафи, втрата ліцензії
Корупція	Хабарництво	Антикорупційне законодавство	Кримінальна відповідальність, репутаційні втрати
Недобросовісна оцінка ризиків	Викривлення даних для зниження премій	Закон України «Про страхування»	Збитковість портфеля, втрати ліквідності
Маніпуляції з виплатами	Затягування виплат, заниження компенсацій	Цивільне законодавство	Репутаційні втрати, фінансові санкції

Джерело: авторська розробка

Фінансові злочини в галузі страхування можуть спричинити значні фінансові збитки для самих компаній, включаючи втрату капіталу, падіння довіри клієнтів, зниження рентабельності та підвищення операційних витрат. Компанії можуть

також втратити ліцензії та зазнати репутаційних втрат, що призведе до відтоку клієнтів. Наприклад, невиконання вимог щодо запобігання відмиванню грошей загрожує великими штрафами та санкціями від контролюючих органів.

Таким чином, для мінімізації фінансових злочинів страхові компанії мають запроваджувати ефективні заходи внутрішнього контролю, дотримуватися вимог законодавства та розвивати антикорупційну культуру.

2.2. Алгоритм проведення первинного фінансового моніторингу

Сфера страхування є важливою частиною фінансового ринку, яка забезпечує захист інтересів як фізичних, так і юридичних осіб від можливих ризиків і непередбачуваних подій. Водночас, страхова галузь може використовуватись для легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, або фінансування незаконної діяльності. Тому виявлення та запобігання підозрілим операціям у страхуванні стає одним з ключових завдань фінансових регуляторів і самих страхових компаній.

Завдяки глобалізації і розширенню можливостей страхових продуктів, ризик використання страхування для незаконних фінансових операцій значно зростає. Наприклад, за рахунок маніпулювання страховими полісами злочинці можуть спробувати легалізувати гроші, отримані незаконним шляхом, або використати страхування для ухилення від оподаткування.

У сфері страхування підозрілі операції можуть включати низку методів, через які здійснюються шахрайські дії або відмивання грошей. В Україні, як і в багатьох інших країнах, для запобігання фінансовим злочинам розроблені спеціальні процедури виявлення підозрілих дій, що спираються на міжнародні рекомендації та національні нормативно-правові акти. Розглянемо основні елементи підозрілих операцій у страхуванні та способи їх виявлення.

1. Внесення готівкових коштів з непідтвердженим походженням

Одним з найпоширеніших методів відмивання грошей є внесення великих сум готівкою без чіткого джерела походження. У страхуванні це може виглядати як значні внески в страхові поліси, де джерело коштів не може бути належним чином підтвержене. У міжнародній практиці така діяльність підпадає під

рекомендації Міжнародної групи з протидії відмиванню грошей (FATF), яка радить установам перевіряти походження значних коштів.

В Україні цей аспект регулюється законами про фінансовий моніторинг та протидію відмиванню коштів. Якщо клієнт здійснює платіж готівкою на значну суму або робить регулярні внески, це викликає додаткову увагу зі сторони фінансових установ. В Україні страхові компанії мають звітувати про такі операції до Державної служби фінансового моніторингу, якщо сума перевищує встановлений поріг, або якщо виникає обґрунтована підозра.

2. Фіктивне страхування

Фіктивне страхування є схемою, де оформлюються поліси на неіснуючі об'єкти або ризики. Таке страхування часто використовується для легалізації коштів, отриманих незаконним шляхом. В Україні така діяльність є нелегальною, але її виявлення може бути складним завданням, оскільки страхові компанії зазвичай не мають повного доступу до об'єктивної інформації про клієнтів.

Для протидії таким схемам страхові компанії зобов'язані виконувати процедури належної перевірки клієнтів та встановлювати бенефіціарних власників, щоб підтвердити наявність і реальність страхових об'єктів. У разі виявлення фіктивного страхування компанія зобов'язана інформувати фінансовий моніторинг про підозрілі дії.

3. Часте переоформлення або змінення вигодонабувачів

Часті зміни вигодонабувачів на страховому полісі можуть вказувати на те, що поліси використовуються як засіб для переказу коштів між особами або організаціями без звичних банківських каналів. У міжнародній практиці це відоме як форма ухиляння від фінансового моніторингу.

В Україні страхові компанії зобов'язані аналізувати часті зміни вигодонабувачів, особливо якщо зміни відбуваються без чіткої економічної логіки або в короткі проміжки часу. Якщо такі зміни виглядають підозрілими, компанії можуть подати звіт до відповідних органів для подальшого розслідування. Це робиться для уникнення можливого ухиляння від податків або приховування незаконних операцій.

4. Надання нетипово великих страхових виплат

Надзвичайно великі страхові виплати без відповідного обґрунтування можуть свідчити про шахрайські схеми. Наприклад, якщо компанія раптово виплачує значну суму за умовним страховим випадком, що є малоімовірним за характером діяльності клієнта, це може викликати підозри.

В Україні страхові компанії повинні проводити ретельний аналіз, якщо страхова виплата виходить за рамки типової практики, або якщо існує підозра, що страхова подія була інсценізована. До типових ознак підозрілих виплат належать невідповідність заявлених збитків і обсягів виплат або виявлення взаємопов'язаних осіб серед страхувальників і страхувальника, що отримує виплати. Для огляду безпосередньо фінансового моніторингу необхідно враховувати ризики відмивання грошей, які можуть виникати вже на етапі настання страхової події, включаючи перевірку обставин її виникнення, зв'язків між учасниками та відповідність фінансових операцій встановленим вимогам.

Фінансові регулятори, зокрема Національний банк України та Міжнародна група з протидії відмиванню грошей (FATF), визначили ряд ознак, за якими можна оцінювати операції страхових компаній на предмет підозрливості. Зокрема, такі ознаки можуть включати:

1. Невідповідність страхових внесків рівню доходів клієнта. Наприклад, страхування значної вартості, коли заявлений дохід клієнта недостатній для покриття таких внесків.

2. Часті зміни умов страхування. Якщо клієнт часто вносить зміни до поліса, особливо якщо це стосується зміни вигодонабувачів, існує ризик, що операція має приховані мотиви.

3. Незвично великі суми готівкових внесків. Велика частка страхових внесків у вигляді готівки може свідчити про спробу приховати реальні джерела доходів.

4. Диверсифікація страхових полісів. Клієнти, які оформлюють значну кількість різних полісів за короткий проміжок часу, можуть намагатися розпорошити кошти для зниження уваги з боку фінансових органів.

5. Перекази від третіх осіб. Якщо внески на рахунок страхової компанії надходять від осіб, які не є застрахованими або вигодонабувачами, це також може свідчити про потенційну підозрілість операції.

Щоб визначити операцію як підозрілу, застосовується ряд критеріїв, які допомагають виділити операції з високим рівнем ризику.

1. Відсутність логічного пояснення операцій. Першим і важливим критерієм є відсутність очевидної економічної або правової доцільності у проведених операціях. Це включає транзакції, які не відповідають фінансовим можливостям клієнта, або ті, які суперечать характеру його діяльності, не мають економічного підґрунтя або іншої логіки. Наприклад, операції з великими сумами без відповідного джерела доходу часто викликають підозру та потребують додаткової уваги [39].

2. Раптові зміни у фінансовій поведінці клієнта. Незвичні операції, які відрізняються від звичайного фінансового профілю клієнта, також можуть сигналізувати про ризик. Наприклад, клієнт, який зазвичай проводить дрібні операції, раптово здійснює великі транзакції або змінює своє страхове покриття без очевидної причини. Такі дії можуть вказувати на потенційні спроби уникнути фінансового контролю чи приховати джерела коштів [44].

3. Складні та багатоступеневі структури власності. Багатоступенева структура власності або непрозорість бенефіціарів ускладнює відстеження кінцевих вигодоотримувачів. У таких випадках можливе залучення фіктивних компаній чи використання складних корпоративних структур для приховування дійсних власників активів або коштів. У зв'язку з цим фінансові установи зобов'язані проводити додаткову перевірку таких структур, особливо якщо вони включають представників з країн із високим ризиком [45].

Суб'єкти первинного фінансового моніторингу (СПФМ) зобов'язані використовувати ризик-орієнтований підхід, тобто виявляти, оцінювати і мінімізувати ризики залежно від їх рівня. У разі виявлення підозрілих критеріїв вони повинні своєчасно інформувати державні служби фінансового моніторингу про підозрілі операції для подальшого аналізу та, за необхідності, втручання.

Ідентифікація власних та прийнятих ризиків здійснюється за допомогою методів статистичного аналізу, стохастичного моделювання, теорії ігор, андеррайтингу, внутрішнього аудиту і стрес-тестування. Такий підхід включає:

- виявлення зон найбільшої концентрації ризиків через внутрішній аудит і контроль;
- створення карт ризиків;
- розробку баз даних ризиків і технічних збитків;
- розробку політики управління ризиками.

Центри ризиків визначаються відповідно до структури компанії, функціональних характеристик та центрів формування прибутку. Важливою складовою є визначення відповідальних осіб за розрахунок допустимих рівнів ризиків.

Управління ризиками також включає участь у комплексних страхових програмах контрагентів. Під час їх розробки страхувальниками враховуються такі важливі фактори, як:

- аналіз страхових програм;
- оцінка економічного ефекту від страхування;
- моніторинг фінансового становища страховиків і перестраховиків;
- оцінка звітів професійних оцінювачів для забезпечення достатнього обсягу страхового покриття.

Стандартизація процесів управління ризиками допомагає створити комплексну систему, що сприяє підвищенню фінансової стійкості страхової компанії. Наприклад, в автострахованні управління ризиками зосереджується на контролі витрат на ремонт, у страхуванні майна – на контролі премій і перестрахованні, у страхуванні від нещасних випадків – на контролі премій, а в медичному страхуванні – на роботі з корпоративними клієнтами.

Контроль небажаної концентрації ризиків здійснюється через процедури андеррайтингу та перестраховування. Таким чином, українські страхові компанії розвивають системи управління як технічними, так і власними ризиками, функціонуючи на ринку як звичайні суб'єкти господарської діяльності.

Ідентифікація здійснюється в кілька етапів і передбачає збір інформації про клієнтів, їх фінансовий стан, джерела доходів та діяльність, а також оцінку ймовірності виникнення ризиків, пов'язаних із співпрацею з конкретними особами чи організаціями.

Ключовим етапом є збір первинної інформації та підтвердження особистих даних клієнта. У випадку фізичних осіб перевіряються паспортні дані, адреса проживання, ідентифікаційний код, а також, за потреби, документи, що підтверджують джерело доходів. Для юридичних осіб проводиться більш детальний аналіз: перевіряються документи, що підтверджують реєстрацію підприємства, склад власників, кінцевих вигодоотримувачів, а також структуру власності. Важливу роль відіграє аналіз можливих зв'язків із політично значущими особами та наявність клієнтів у міжнародних санкційних списках.

Після ідентифікації здійснюється оцінка ризику, яка враховує можливу участь клієнта в діяльності, пов'язаній з відмиванням коштів чи фінансуванням тероризму. Оцінка базується на критеріях, таких як походження коштів, профіль бізнесу, географічне місцезнаходження клієнта чи його операцій та фінансові операції, що можуть викликати підозри. Страхова компанія зобов'язана встановити належні обмеження та процедури для високо ризикових клієнтів, які потребують постійного моніторингу.

Ідентифікація та оцінка ризиків передбачає постійне оновлення інформації про клієнтів, особливо якщо їхні операції виходять за межі звичної фінансової поведінки або змінюються ключові аспекти діяльності. Такий підхід дозволяє страховикам оперативно реагувати на потенційні загрози, актуалізувати профілі ризиків і запроваджувати додаткові заходи контролю в разі необхідності. Процес ідентифікації клієнтів і контрагентів у страховій діяльності в Україні є важливим елементом фінансового моніторингу та частиною системи протидії фінансовим злочинам, таким як відмивання коштів і фінансування тероризму. Процедура обов'язкова відповідно до положення №107 Національного банку України (НБУ), яке регламентує вимоги до ідентифікації, верифікації та належної перевірки клієнтів фінансовими установами, включаючи страхові компанії.

Перший крок полягає у зборі базових ідентифікаційних даних, таких як паспортна інформація, ПІН, дані про місце проживання для фізичних осіб, а також юридичні дані для компаній-контрагентів. Для перевірки особи клієнта можуть застосовуватись різні методи, зокрема біометричний контроль, а також перевірка через відкриті джерела або спеціалізовані бази даних. За потреби страховики зобов'язані здійснювати додаткову верифікацію, особливо коли йдеться про високий ризик або підозрілі операції.

Для контролю та управління ризиками страхові компанії також використовують ризик-орієнтований підхід, який вимагає особливого підходу до клієнтів та операцій із високим ступенем ризику. Підхід включає не тільки перевірку нових клієнтів, але й регулярне оновлення та перевірку існуючих клієнтів, щоб виявити потенційні ризики. НБУ також вимагає зберігати документацію та звіти з проведеної ідентифікації для забезпечення прозорості процесів, що важливо у випадку державних перевірок та аудитів.

Для полегшення цього процесу українські страхові компанії дедалі частіше використовують автоматизовані інструменти, наприклад, сервіси YouControl, які дозволяють швидко ідентифікувати та перевіряти контрагентів на предмет їх участі в санкційних списках або зв'язків із ризиковими особами. Це сприяє зниженню часу на перевірку та підвищує точність і надійність процесу фінансового моніторингу.

Ідентифікація клієнтів у страхуванні в Україні є частиною процесів фінансового моніторингу, які спрямовані на боротьбу з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму. За вимогами, страхові компанії мають обов'язково здійснювати ідентифікацію й верифікацію клієнтів у випадках високих ризиків або при сумнівних транзакціях. Наприклад, ідентифікація є обов'язковою при фінансових операціях на суму, що перевищує 150 тисяч гривень, або при міжнародних переказах від 15 тисяч гривень. У цих випадках страхові компанії повинні використовувати підхід на основі ризиків для поглибленого вивчення клієнтів, аналізуючи їхню діяльність та особисту інформацію.

Процедури фінансового моніторингу зобов'язують страхові компанії створювати та оновлювати бази даних клієнтів, здійснювати регулярний

внутрішній аудит та вести документацію, яка підтверджує виконання цих процедур. Національний банк України надає рекомендації щодо того, як ефективно використовувати ризик-орієнтований підхід і які інструменти застосовувати для контролю за ризикованими клієнтами, зокрема, через впровадження аналітичних систем для моніторингу транзакцій та оцінки фінансової активності клієнтів.

Загалом, страхові компанії активно взаємодіють з іншими суб'єктами фінансового моніторингу та державними органами для отримання необхідних даних про клієнтів та забезпечення повної прозорості їхніх операцій. Цей процес дозволяє посилити довіру до фінансової системи і зменшити ризики залучення страхових компаній до незаконних операцій.

2.3. Впровадження системи внутрішнього контролю у ПрАТ «СК «УНІКА»

Внутрішній фінансовий моніторинг у ПрАТ «СК УНІКА» забезпечує комплексний підхід до управління ризиками, пов'язаними з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму, а також фінансуванням розповсюдження зброї масового ураження. Діяльність моніторингу базується на обов'язковому дотриманні вимог чинного законодавства України, рекомендацій Національного банку, міжнародних стандартів, таких як рекомендації FATF, а також на внутрішніх регулятивних документах, що регламентують порядок перевірки клієнтів та управління ризиками.

Методика внутрішнього фінансового моніторингу ПрАТ «СК УНІКА» включає кілька основних етапів, починаючи від ідентифікації клієнта та верифікації його даних, до моніторингу та аналізу його операцій на предмет відповідності інформації про діяльність клієнта, його фінансових операцій та ризиків. Відповідно до документів компанії, у випадку сумнівів щодо достовірності даних клієнта або при виявленні фінансових операцій із підозрілими ознаками, компанія застосовує поглиблені заходи належної перевірки клієнта.

Процес моніторингу передбачає встановлення кінцевого бенефіціарного власника клієнта (КБВ), що дозволяє отримати повне уявлення про структуру

власності і виявити осіб, що мають вирішальний вплив на діяльність клієнта. За результатами такого аналізу клієнти класифікуються за рівнями ризику, що дозволяє установі вчасно вживати заходів для зниження потенційних загроз, пов'язаних з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом.

До основних принципів організації внутрішнього фінансового моніторингу в компанії належить забезпечення конфіденційності інформації про клієнтів та їхні фінансові операції. Компанія дотримується принципів розподілу обов'язків між різними працівниками, які беруть участь у моніторингу. Відповідно до внутрішніх правил, персонал, що виконує функції фінансового моніторингу, проходить спеціальне навчання для підвищення компетентності у виявленні та оцінці ризиків відмивання коштів та інших фінансових злочинів. В рамках політики моніторингу також передбачено постійну актуалізацію даних щодо клієнтів та їхніх операцій, зокрема у разі змін у структурі власності чи інших важливих аспектів. Додатково компанія використовує електронні засоби для проведення верифікації клієнтів, що включає систему BankID, застосунок "Дія", відеоверифікацію тощо, що підвищує точність і швидкість обробки даних.

Для підтримки належного рівня безпеки і прозорості фінансових операцій ПРАТ «СК УНІКА» вимагає комплексний підхід до внутрішнього фінансового моніторингу, який спирається на кілька ключових принципів. Зокрема, важливим аспектом є чітка організація процесу належної перевірки клієнтів, яка охоплює їхню ідентифікацію, верифікацію та актуалізацію даних. Для забезпечення відповідності всім законодавчим вимогам та рекомендаціям міжнародних організацій, таких як FATF, а також для дотримання внутрішніх правил компанії, ПРАТ «СК УНІКА» використовує різні підходи до моніторингу залежно від типу клієнта і рівня ризику.

Кожен клієнт компанії підлягає оцінці ризиків для визначення потенційної небезпеки співпраці. Розподіл клієнтів за категоріями ризику дозволяє компанії фокусувати свої зусилля на клієнтах із високим ризиком фінансових зловживань. Процес моніторингу передбачає постійний аналіз фінансових операцій клієнтів і передбачає можливість запиту додаткової інформації для перевірки джерел коштів,

особливо у випадках, коли операції клієнтів мають підозрілу природу або суми операцій перевищують встановлені порогові значення.

Компанія регулярно здійснює внутрішні аудити своїх процесів фінансового моніторингу та вносить зміни відповідно до вимог нових законодавчих актів. Оновлення політики здійснюється також у відповідь на зміни у внутрішніх процедурах та ризик-профілі клієнтів. Спеціально уповноважені працівники, зокрема з Департаменту фінансового моніторингу, відповідають за актуалізацію анкет клієнтів, ведення облікових записів та оперативне реагування на можливі ризики у фінансових операціях. Цей відділ також займається аналізом ризиків, що можуть виникати в процесі взаємодії з клієнтами.

Для покращення результатів фінансового моніторингу у ПРАТ «СК УНІКА» діє практика здійснення посилених заходів належної перевірки клієнтів. Такі заходи включають в себе ретельний аналіз джерел походження коштів та застосовуються до клієнтів, що мають високий ризик, таких як політично значущі особи, або до осіб, які можуть бути пов'язані з політичними діячами. Встановлення додаткових заходів моніторингу дозволяє краще контролювати операції і знижувати можливі репутаційні ризики для компанії.

В рамках підтримки ефективної системи комплаєнс-контролю, ПРАТ «СК УНІКА» регулярно проводить навчання своїх співробітників з питань належної перевірки клієнтів і протидії відмиванню коштів. Це навчання спрямоване на підвищення компетенції персоналу щодо виявлення і оцінки ризиків, а також на забезпечення дотримання компанією усіх внутрішніх і зовнішніх нормативних вимог. Співробітники, що займаються фінансовим моніторингом, проходять перевірки на наявність бездоганної ділової репутації, а також на відповідність стандартам компанії щодо професійної етики (Додаток А).

Документація та облік операцій у компанії здійснюються з високим рівнем конфіденційності. Всі анкети та опитувальники клієнтів, що заповнюються в процесі належної перевірки, зберігаються в електронній системі і доступні тільки обмеженій кількості уповноважених працівників, що відповідають за фінансовий моніторинг. Доступ до інформації обмежений лише співробітниками, які

безпосередньо залучені до процесу моніторингу, та здійснюється з дотриманням вимог щодо захисту персональних даних клієнтів.

Надійна система внутрішнього контролю також включає процедури відмови від встановлення ділових відносин, якщо є підозри у можливій незаконній діяльності клієнта. Так, у разі виявлення ознак, що свідчать про ризик використання компанії для відмивання коштів або фінансування тероризму, ПРАТ «СК УНІКА» має право відмовитися від проведення операцій та встановлення подальших ділових відносин з клієнтом.

Методика внутрішнього фінансового моніторингу в ПРАТ «СК УНІКА» є комплексною і постійно вдосконалюється відповідно до змін законодавства та підходів у міжнародній практиці. Застосування багаторівневого підходу до ідентифікації ризиків і моніторингу операцій клієнтів дозволяє компанії зберігати високий рівень довіри з боку клієнтів та регуляторів, а також забезпечує її захищеність від загроз фінансових зловживань.

Продовжуючи розгляд методики внутрішнього фінансового моніторингу в ПРАТ "СК УНІКА", важливим елементом є структура і порядок виконання моніторингових процедур, що включають нагляд за всім життєвим циклом ділових відносин з клієнтом. Компанія здійснює нагляд за операціями клієнтів, що є безперервним процесом і виконується з моменту встановлення перших контактів з клієнтом і протягом усього періоду надання страхових послуг. Це забезпечує не тільки відповідність стандартам компанії, але й запобігає ризикам залучення до незаконних фінансових операцій.

Для покращення контролю за операціями клієнтів, компанія застосовує електронні засоби аналітики та відстеження фінансових операцій, що включають виявлення нетипових транзакцій та перевірку джерел коштів. Така система допомагає фільтрувати операції, які можуть становити підвищений ризик, та вчасно реагувати на можливі підозрілі дії. Наприклад, у разі, коли клієнт здійснює великі грошові операції, які перевищують порогові значення, компанія може додатково перевірити джерела коштів і запитати підтверджуючі документи. Високий ступінь автоматизації цього процесу дозволяє швидко та ефективно

виявляти потенційно небезпечні операції, при цьому зберігаючи конфіденційність і зручність для клієнтів.

Важливим аспектом внутрішнього фінансового моніторингу в ПРАТ «СК УНІКА» є антикорупційні заходи, що застосовуються у взаємодії з клієнтами і контрагентами. Програма боротьби з корупцією передбачає виявлення осіб, пов'язаних з політично значущими діячами, а також осіб, які мають тісні бізнес-зв'язки з ними. Це знижує ризик участі компанії у фінансових махінаціях та незаконних схемах відмивання коштів. Працівники компанії отримують інструкції щодо виконання операцій, які можуть бути пов'язані з високим рівнем ризику корупції, і проходять регулярні навчання, де обговорюються різні аспекти боротьби з корупцією.

Методика моніторингу також охоплює процедуру "знай свого клієнта" яка полягає в детальному аналізі даних про клієнта перед початком співпраці. Цей етап особливо важливий при встановленні нових ділових відносин і вимагає проведення ретельного дослідження особистості клієнта, його ділових інтересів та зв'язків. Завдяки цієї програмі, ПРАТ «СК УНІКА» створює профілі клієнтів, які постійно оновлюються залежно від змін у законодавстві та міжнародних стандартах. Оновлення даних відбувається не рідше одного разу на рік, а також при зміні особистих чи контактних даних клієнта, що дає змогу мати актуальну інформацію та уникнути ризиків.

Компанія також розробила план дій на випадок виявлення підозрілих операцій, який включає негайне повідомлення відповідних органів. Спеціально уповноважені особи зобов'язані передати інформацію до Державної служби фінансового моніторингу у разі, якщо операції клієнта мають ознаки відмивання коштів або фінансування тероризму. Оперативне інформування державних органів є важливою частиною забезпечення прозорості діяльності компанії і гарантує, що усі підозрілі дії будуть належним чином задокументовані і передані для подальшого розслідування.

Для додаткового захисту інформації про клієнтів і транзакції компанія застосовує засоби шифрування даних та системи контролю доступу, що обмежують

можливість витоку або несанкціонованого доступу до фінансової інформації. Всі документи і електронні записи проходять регулярну перевірку з метою забезпечення безпеки даних відповідно до вимог чинного законодавства і міжнародних стандартів у сфері захисту інформації. У разі встановлення ділових відносин з клієнтами, які мають складні структури власності, компанія зобов'язана визначити кінцевих бенефіціарних власників. Це може стосуватися як фізичних, так і юридичних осіб. Наприклад, для підприємств, що мають численні філіали або представництва за кордоном, процес встановлення кінцевого бенефіціара є досить тривалим і вимагає глибокого аналізу та перевірки через офіційні джерела. Компанія аналізує документи, що підтверджують право власності та розпорядження майном, з метою виявлення особи, яка реально контролює активи.

Важливою складовою роботи ПРАТ «СК УНІКА» є застосування ризик-орієнтованого підходу, який передбачає фокусування ресурсів на найбільш ризикових клієнтах і операціях. Такий підхід дозволяє компанії уникати надмірних витрат на моніторинг клієнтів з низьким рівнем ризику і одночасно приділяти підвищену увагу клієнтам з високим ризиком, які потенційно можуть мати нелегальні джерела доходів. Наприклад, при обслуговуванні клієнтів із зони підвищеного ризику, таких як компанії з офшорних зон, операції ретельно перевіряються, а компанія має право запитувати додаткові документи для підтвердження легітимності джерел фінансування.

ПРАТ «СК УНІКА» також застосовує процедуру актуалізації даних про клієнтів, яка передбачає періодичне оновлення і перевірку інформації, що вже була надана клієнтом. Це включає підтвердження ідентифікаційних даних, контактних відомостей, а також перевірку чинності документів, що підтверджують особу або право власності. Такі заходи є особливо важливими для клієнтів, які вже мають статус "високого ризику", і для яких існує підвищена вірогідність фінансових зловживань.

Постійне вдосконалення політики фінансового моніторингу компанії також відбувається за рахунок співпраці з міжнародними фінансовими установами та участі у галузевих заходах, які стосуються оновлень у методиках боротьби з

відмиванням коштів та фінансуванням тероризму. Компанія аналізує типові схеми, які використовуються для ухилення від фінансового моніторингу, і на основі цього підлаштовує власну політику для протидії новітнім ризикам.

Отже, методика внутрішнього фінансового моніторингу в ПРАТ «СК УНІКА» — це багатокomпонентний процес, що поєднує законодавчі вимоги, сучасні технології аналізу і контролю, а також чіткі внутрішні процедури. Завдяки системному підходу компанія досягає високого рівня прозорості та надійності у своїй діяльності, а також ефективно захищає себе і своїх клієнтів від фінансових ризиків.

Аналіз внутрішніх документів ПРАТ «СК УНІКА» щодо контролю та перевірки підозрілих операцій вказує на системний підхід компанії до організації фінансового моніторингу. Основні аспекти регламентуються внутрішніми нормативними актами, такими як "Правила здійснення належної перевірки клієнтів", які включають розподіл обов'язків між структурними підрозділами, порядок взаємодії між відділами, а також критерії визначення ризикових операцій і клієнтів.

Документи передбачають чіткий процес збору інформації та її подальшого аналізу, що дозволяє виявляти ризикові або підозрілі фінансові операції. Основні етапи включають ідентифікацію та верифікацію клієнтів на початковій стадії співпраці, а також регулярний моніторинг вже існуючих ділових відносин. Компанія особливо ретельно перевіряє операції, що можуть свідчити про потенційні порушення у сфері відмивання коштів та фінансування тероризму. У разі виявлення підозрілих операцій застосовуються посилені заходи належної перевірки, включаючи додатковий збір документів, перевірку джерел коштів і, за необхідності, консультації з уповноваженими органами фінансового моніторингу. Перевірка підозрілих операцій базується на ризик-орієнтованому підході, що передбачає фокусування на операціях і клієнтах із підвищеним рівнем ризику.

Відповідно до цього підходу компанія визначає, які фінансові операції вимагають додаткового аналізу. Зокрема, перевіряються клієнти, які мають зв'язки з політично значущими особами або зареєстровані в країнах з підвищеним рівнем

ризиків відмивання коштів. Серед інших критеріїв ризиковості виділяються аномальні операції або операції з великими сумами, які не відповідають звичній діяльності клієнта.

Внутрішні правила передбачають також визначення кінцевого бенефіціарного власника клієнта (КБВ) для забезпечення прозорості щодо походження коштів. Виявлення розбіжностей між даними про КБВ в офіційних реєстрах і фактичними даними, отриманими від клієнтів або інших джерел, є підставою для подальшого аналізу. Відповідальний працівник компанії зобов'язаний вносити результати такої перевірки до електронної анкети клієнта, що дозволяє мати доступ до оновлених і актуальних даних для подальшого контролю та моніторингу.

Особливу увагу компанія приділяє навчанням своїх працівників щодо виявлення підозрілих операцій. Внутрішні документи містять положення про обов'язкове проходження навчань та атестацій з питань фінансового моніторингу для всіх працівників, залучених до цієї сфери. Навчання охоплює ідентифікацію ризиків, розпізнавання схем відмивання коштів і ознайомлення зі змінами в законодавстві.

Одним із важливих інструментів контролю є звітність щодо підозрілих операцій. Згідно з документами, компанія зобов'язана формувати звітні файли та надсилати їх до Державної служби фінансового моніторингу. Ці файли містять дані про операції, що відповідають критеріям ризику, а також інші відомості, які можуть вказувати на можливу незаконну діяльність. Окрім того, при здійсненні моніторингу операцій ПРАТ «СК УНІКА» використовує системи аналізу, що допомагають виявляти аномальні транзакції та нетипові фінансові операції клієнтів.

Систему підсилюють електронні анкети клієнтів, в яких фіксується уся актуальна інформація про клієнта, а також результати проведених перевірок. Анкети містять дані про особу клієнта, його операції, джерела коштів, кінцевого бенефіціара та можливі зв'язки з політично значущими особами. Внутрішні документи регулюють порядок ведення і зберігання таких анкет, що дозволяє

зберігати інформацію протягом встановленого терміну і надавати її у разі запитів з боку контролюючих органів.

Ключову роль у здійсненні контролю за підозрілими операціями грає Дирекція фінансового моніторингу, яка відповідає за первинний фінансовий моніторинг і реалізацію заходів для недопущення відмивання коштів і фінансування тероризму. До її обов'язків належить також консультування інших підрозділів щодо питань моніторингу та фінансового контролю, організація тренінгів, а також надання допомоги у проведенні поглиблених перевірок клієнтів у випадках підозрілої діяльності.

Процедура відмови від встановлення або підтримання ділових відносин є ще одним аспектом внутрішніх документів з фінансового моніторингу. Якщо під час моніторингу було виявлено підстави для підозри щодо клієнта або його операцій, працівник зобов'язаний підготувати службову записку, що містить дані клієнта, а також опис підстав для відмови у співпраці (Додаток Б). Відповідальна особа аналізує надану інформацію і, у разі підтвердження ризиків, ухвалює рішення про відмову у встановленні або продовженні відносин з клієнтом. Рішення затверджується Головою Правління компанії, що забезпечує контроль і відповідальність на найвищому рівні управління .

Ще один важливим фактором контролю підозрілих операцій стосується запровадження санкційних обмежень. Відповідно до внутрішніх документів, компанія здійснює перевірку клієнтів та їхніх контрагентів на предмет наявності у санкційних списках. Це допомагає запобігти співпраці з особами, пов'язаними з терористичною діяльністю або такими, що потрапили під міжнародні санкції.

Таким чином, внутрішні документи ПРАТ «СК УНІКА» регулюють усі аспекти фінансового моніторингу та контролю підозрілих операцій. Завдяки впровадженню цих положень компанія має ефективний механізм захисту від фінансових зловживань та забезпечує дотримання вимог законодавства і міжнародних стандартів.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В ПРАТ «СК «УНІКА»

3.1. Структура та функції підрозділів фінансового моніторингу в ПрАТ «СК «УНІКА»

Організаційна структура відділу фінансового моніторингу ПрАТ «СК УНІКА» побудована таким чином, щоб забезпечити ефективне виконання функцій у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдженню зброї масового знищення. Відділ виконує ключову роль у забезпеченні відповідності внутрішніх процесів компанії вимогам законодавства України та міжнародних стандартів, зокрема рекомендаціям FATF.

До складу відділу входять кілька функціональних підрозділів, які відповідають за реалізацію специфічних завдань. Ключовими компонентами є керівник відділу фінансового моніторингу, відповідальний працівник, аналітики, що займаються оцінкою ризиків, фахівці з перевірки клієнтів (включаючи ідентифікацію та верифікацію), а також співробітники, які займаються моніторингом підозрілих транзакцій. Кожен із цих підрозділів має чітко визначені зони відповідальності, що дозволяє забезпечити ефективність функціонування всієї системи.

Відповідальний працівник відіграє важливу роль у структурі відділу. Він координує діяльність команди, відповідає за дотримання законодавчих вимог, здійснює оцінку підозрілих фінансових операцій та формує звітність для подання до спеціально уповноважених органів. Крім того, саме відповідальний працівник забезпечує взаємодію відділу з іншими структурними підрозділами компанії, такими як юридичний відділ, дирекція з ризиків та служба внутрішнього аудиту.

Основним завданням відділу є реалізація заходів належної перевірки клієнтів. Це включає ідентифікацію осіб, встановлення їхніх фінансових профілів, визначення кінцевих бенефіціарних власників, а також моніторинг ділових

відносин з клієнтами. Згідно з вимогами законодавства, до кожного клієнта застосовується ризик-орієнтований підхід, який дозволяє компанії адаптувати рівень уваги до конкретного клієнта залежно від оцінених ризиків. Працівники відділу збирають і аналізують ідентифікаційну інформацію, здійснюють її перевірку через національні бази даних, такі як ЄДР, а також використовують інструменти електронної ідентифікації, зокрема систему BankID та платформу "Дія". Так забезпечується високий рівень точності перевірок та мінімізує ризики, пов'язані із фальсифікацією документів.

Особливе значення має процес моніторингу фінансових операцій клієнтів. Співробітники аналізують транзакції на предмет відповідності даним, що були отримані під час перевірки клієнта, а також виявляють потенційно підозрілі операції. У разі виявлення таких транзакцій формується звіт, який передається до спеціально уповноваженого органу для подальшого розгляду.

Для забезпечення ефективної роботи відділу велике значення має регулярне оновлення інформації про клієнтів. Це включає актуалізацію ідентифікаційних даних, структури власності та аналіз змін у фінансових операціях, які можуть свідчити про підвищення ризиків. У випадках виявлення невідповідності або підозрілих змін інформації працівники відділу проводять додаткові перевірки.

Важливим аспектом роботи відділу є підтримка високого рівня професійної компетенції його співробітників. Для цього ПрАТ «СК УНІКА» регулярно організовує тренінги, навчальні сесії та семінари, що спрямовані на ознайомлення працівників із новими законодавчими вимогами, передовими практиками у сфері фінансового моніторингу та технологічними інструментами для запобігання ризиків.

Організаційна структура відділу базується на принципах прозорості, професійності та конфіденційності. Всі внутрішні процеси спрямовані на мінімізацію ризиків для компанії, захист її репутації та забезпечення довіри з боку клієнтів. Завдяки інтеграції сучасних технологій, високому рівню компетентності співробітників і чіткому розподілу обов'язків, ПрАТ «СК УНІКА» забезпечує

ефективне виконання своїх функцій як суб'єкта первинного фінансового моніторингу.

Відповідно до Правил здійснення належної перевірки клієнтів (Додаток А), у рамках організаційної структури визначені працівники та підрозділи, відповідальні за здійснення заходів належної перевірки клієнтів (НПК), а також розподілені їхні обов'язки.

ПрАТ «СК УНІКА» має багаторівневу систему функціональних обов'язків, що забезпечують чітке виконання вимог законодавства України у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, а також розповсюдженню зброї масового знищення. Структура компанії передбачає чіткий розподіл обов'язків між різними підрозділами та працівниками, що діють у межах своїх компетенцій.

Відповідно до внутрішніх правил, до функцій Правління входить забезпечення належної організації системи первинного фінансового моніторингу (ПВК/ФТ), ухвалення рішень про встановлення ділових відносин у складних випадках, контроль за дотриманням вимог законодавства та створення умов для ефективної роботи всіх працівників, залучених до фінансового моніторингу. Члени Правління активно беруть участь у вирішенні проблемних питань, пов'язаних із належною перевіркою клієнтів, через обговорення на засіданнях.

Працівники Дирекції фінансового моніторингу (ДФМ) відповідають за організацію та реалізацію заходів належної перевірки клієнтів. Вони забезпечують ідентифікацію та верифікацію клієнтів, встановлення кінцевих бенефіціарів, проведення моніторингу транзакцій, виявлення підозрілих фінансових операцій та підготовку звітності для спеціально уповноважених органів. Також працівники ДФМ консультують співробітників інших підрозділів з питань виконання правил НПК і регулярно перевіряють виконання вимог законодавства у сфері ПВК/ФТ.

Спеціалісти, які працюють у підрозділах, що взаємодіють із клієнтами, також несуть важливі обов'язки в межах системи фінансового моніторингу. До їхніх завдань належить координація роботи агентів, забезпечення актуалізації інформації про клієнтів, а також надання необхідної інформації на запити ДФМ. Вони також

відповідають за своєчасне виявлення та повідомлення про підозрілі операції клієнтів. Усі працівники зобов'язані проходити внутрішнє навчання з питань ПВК/ФТ для підвищення своєї кваліфікації.

Працівники Департаменту врегулювання збитків забезпечують перевірку документів клієнтів під час підготовки страхових актів, а також погоджують виплати, якщо суми перевищують встановлені законодавством або внутрішніми правилами порогові. Департамент фінансово-розрахункових операцій виконує функції моніторингу оборотів за банківськими рахунками та перевіряє операції на предмет ризиків. Інші підрозділи, включаючи юридичну дирекцію та департамент комплаєнс-контролю, здійснюють перевірки на відповідність дій компанії вимогам законодавства, а також консультують працівників у складних випадках.

Ця багаторівнева система функціональних обов'язків дозволяє ПрАТ «СК УНІКА» не лише забезпечувати відповідність законодавчим вимогам і внутрішнім нормативам, а й підтримувати ефективну роботу всіх підрозділів, залучених до процесу фінансового моніторингу. Завдяки чіткій організації праці, використанню сучасних технологій та постійному навчанню працівників, компанія підтримує високий рівень прозорості та надійності своїх операцій.

Структура та функції підрозділів фінансового моніторингу в ПрАТ «СК «УНІКА» мають не лише операційний, але й стратегічний характер. Особливістю роботи підрозділів фінансового моніторингу є їхня гнучкість та орієнтація на адаптацію до змін у законодавстві, рекомендацій міжнародних організацій та специфіки фінансових операцій, характерних для сучасного страхового бізнесу.

Одним із важливих аспектів організації роботи підрозділів фінансового моніторингу є їхній вплив на загальну стратегію управління ризиками в компанії. Дирекція фінансового моніторингу не лише виконує контрольні функції, але й є джерелом аналітичної інформації, на основі якої керівництво компанії ухвалює ключові рішення. Включає оцінку загального ризик-профілю клієнтської бази, аналіз ефективності внутрішніх процедур та рекомендації щодо вдосконалення політик компанії.

Функціональні підрозділи також відіграють важливу роль у підтримці прозорості корпоративної структури клієнтів. У межах заходів належної перевірки спеціалісти вивчають структуру власності клієнтів та визначають їхніх кінцевих бенефіціарів. Завдяки використанню автоматизованих систем, таких як Єдиний державний реєстр, а також міжнародних баз даних, працівники мають змогу своєчасно ідентифікувати потенційні ризики, пов'язані з фіктивними компаніями або офшорними структурами.

Суттєву увагу приділяють співпраці між різними відділами компанії, які залучені до процесів фінансового моніторингу. Наприклад, юридичний департамент часто виступає консультантом для підрозділів, що займаються перевіркою клієнтів, у випадках, коли виникають юридичні питання стосовно правового статусу або діяльності клієнтів. Дозволяє уникати помилок у процесах перевірки та своєчасно реагувати на можливі ризики.

Додатково, важливим є залучення сучасних технологій для підвищення ефективності фінансового моніторингу. ПрАТ «СК «УНІКА» впроваджує цифрові інструменти для аналізу великих обсягів даних, виявлення нетипових операцій та автоматизації процесів звітування. Це не лише пришвидшує виконання рутинних завдань, але й дозволяє працівникам зосередитися на більш складних аналітичних завданнях.

Підрозділи фінансового моніторингу також мають ключове значення для підтримки репутації компанії. Дотримання високих стандартів фінансового моніторингу є не лише обов'язковою умовою відповідності законодавству, але й конкурентною перевагою на ринку страхових послуг. Клієнти та партнери компанії, знаючи про надійність і прозорість її операцій, формують довготривалі ділові відносини, що є важливим аспектом успішного функціонування бізнесу.

Таким чином, вони охоплюють як безпосередню роботу з клієнтами, так і аналітичну підтримку керівництва, а також забезпечують дотримання законодавчих вимог і підвищення конкурентоспроможності компанії. Завдяки інтеграції сучасних інструментів, високому рівню професіоналізму працівників і

чіткій організації роботи, компанія залишається лідером у сфері фінансового моніторингу в страховій галузі.

3.2. Документальний супровід процесу фінансового моніторингу

У сучасному бізнес-середовищі, особливо в таких секторах, як страхування, документальна база не лише регламентує внутрішні процеси, а й є гарантом відповідності діяльності компанії національним та міжнародним стандартам. Вона виступає інструментом для управління ризиками, забезпечення прозорості операцій та підвищення рівня довіри клієнтів і партнерів. У ПрАТ «СК «УНІКА» система документального супроводу фінансового моніторингу базується на чітко визначених внутрішніх правилах, регламентах та розподілі обов'язків, які інтегровані у всі рівні бізнес-процесів компанії.

Перелік основних документів, що використовуються для контролю операцій, охоплює як нормативні акти компанії, так і документи, що регулюють взаємодію з клієнтами, зовнішніми органами та партнерами. Одним із ключових документів є "Правила здійснення належної перевірки клієнтів", які затверджують процедури ідентифікації та верифікації осіб, встановлення кінцевих бенефіціарів, а також моніторинг ділових відносин і фінансових операцій. Ці правила не лише описують порядок дій працівників компанії, але й встановлюють стандарти збору та обробки інформації, яка використовується для прийняття управлінських рішень. Важливим доповненням до цих правил є Додатки, які містять інструменти для аналізу клієнтських даних, анкети, переліки документів, а також схеми структури власності клієнтів. Зокрема, до Правил деталізує вимоги до документів, що подаються клієнтами для належної перевірки, залежно від їх статусу – фізичної особи, підприємця чи юридичної особи (Додаток В).

Окреме місце в документальній системі займають звіти, які формуються для спеціально уповноважених органів, таких як Державна служба фінансового моніторингу України. Звіти про підозрілі фінансові операції, а також регулярна звітність про виконання заходів фінансового моніторингу є обов'язковими для компанії. Документи не лише демонструють відповідність законодавчим вимогам,

але й слугують основою для проведення аналізу ефективності внутрішніх процесів. Також до ключових документів належать акти перевірок, що проводяться як внутрішніми аудиторами, так і представниками регуляторних органів. Такі акти містять висновки щодо виконання правил фінансового моніторингу, а також рекомендації щодо усунення можливих недоліків.

Документальне супроводження охоплює не лише контроль фінансових операцій, але й управління інформацією про клієнтів. Анкети клієнтів, розроблені у відповідності до законодавства, містять комплексну інформацію про ідентифікаційні дані, фінансову активність та структуру власності. Анкети є базовим джерелом інформації для подальшого аналізу та моніторингу ризиків. Крім того, для політично значущих осіб, членів їхніх сімей та осіб, пов'язаних із ними, передбачені спеціалізовані форми, що дозволяють деталізувати інформацію про їхню діяльність і ділові зв'язки.

Особливу роль у документальному супроводі відіграють внутрішні регламенти, що описують порядок дій під час проведення верифікації клієнтів. Це включає використання зовнішніх ресурсів, таких як система BankID, платформа "Дія" та інші бази даних. Регламенти також визначають порядок дій працівників у випадках виявлення невідповідностей або підозрілих операцій. Так, кожен випадок потенційно підозрілої транзакції документується та передається для розгляду у відповідні органи, що демонструє важливість точності та прозорості документального процесу.

Сучасна система документального супроводу також передбачає автоматизацію процесів. Використання спеціалізованого програмного забезпечення дозволяє вести облік документів, актуалізувати інформацію, контролювати дотримання термінів та формувати звітність у режимі реального часу. Це не лише мінімізує ризик людських помилок, але й дозволяє оперативно реагувати на зміну законодавчих вимог або внутрішніх процедур.

Завдяки комплексному підходу до формування документальної бази, ПрАТ «СК «УНІКА» забезпечує ефективне функціонування процесів фінансового моніторингу. Документальне супроводження стає інструментом, що дозволяє

підтримувати високу якість внутрішніх процесів, відповідати законодавчим вимогам і формувати репутацію надійного партнера на ринку страхових послуг.

Внутрішні правила та політики ПрАТ «СК «УНІКА» щодо фінансового моніторингу розроблені з метою забезпечення належного контролю та дотримання вимог законодавства України в сфері запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдженню зброї масового знищення. Зокрема, політика компанії орієнтована на інтеграцію всіх необхідних заходів з верифікації клієнтів та здійснення фінансового моніторингу з метою виявлення підозрілих фінансових операцій. ПрАТ «СК «УНІКА» використовує чітко визначену систему внутрішніх регламентів, які забезпечують правильність і прозорість процесів фінансового моніторингу на всіх етапах взаємодії з клієнтами.

Серед основних документів компанії виділяються "Правила здійснення належної перевірки клієнтів", які включають в себе детальні процедури для ідентифікації та верифікації клієнтів, а також для виявлення та моніторингу кінцевих бенефіціарних власників. Такі правила встановлюють необхідність здійснення перевірок відповідно до рівня ризику клієнтів, а також визначають, які додаткові заходи мають бути вжиті при виявленні підозрілих операцій або при роботі з політично значущими особами.

Правила також містять вимоги до документів, які повинні бути подані клієнтами для верифікації, і детально описують порядок взаємодії з державними органами, зокрема, в контексті подання звітів про підозрілі операції. Всі процеси належної перевірки та моніторингу здійснюються відповідно до принципу ризик-орієнтованого підходу, що дозволяє компанії адаптувати свою діяльність до змінних обставин і своєчасно реагувати на нові загрози та ризики.

Важливою частиною внутрішньої політики є створення ефективної системи внутрішнього контролю, що включає регулярні перевірки та аудит діяльності, а також навчання та інформування працівників щодо процедур фінансового моніторингу.

Згадуючи «Правила здійснення належної перевірки клієнтів ПрАТ «СК «УНІКА» - він служить основою для забезпечення відповідності діяльності

компанії законодавчим вимогам у сфері фінансового моніторингу, а також для підвищення рівня прозорості бізнес-процесів (Додаток Д). Його зміст покликаний деталізувати, які саме документи мають бути надані клієнтом чи іншими сторонами для точної ідентифікації особи або осіб, які отримують економічну вигоду в результаті страхових операцій.

Головна мета цього додатка — створення умов для ефективного управління ризиками, пов'язаними з можливим відмиванням коштів чи фінансуванням тероризму. Документи, зазначені в додатку, дозволяють не лише підтвердити особу вигодоодержувача, але й забезпечують можливість детального аналізу його зв'язків із клієнтом, зокрема структури власності або правових відносин. Особливо важливо у випадках, коли страхова виплата здійснюється на користь третьої сторони або в рамках складних юридичних конструкцій, таких як трасти чи інші подібні утворення.

Серед документів, передбачених додатком, можна виділити ті, що підтверджують ідентифікаційні дані фізичних чи юридичних осіб, такі як копії паспортів або інших документів, що посвідчують особу, установчі документи компаній, а також документи, які відображають структуру власності. Для підтвердження бенефіціарних прав можуть використовуватися витяги з державних реєстрів, нотаріально засвідчені договори чи рішення органів управління юридичних осіб. Матеріали забезпечують достовірність інформації, що є критичною для прийняття управлінських рішень.

Крім цього, додаток передбачає зобов'язання компанії перевіряти відповідність поданих документів чинному законодавству та вимогам щодо їхнього оформлення. Наприклад, передбачено аналіз на предмет можливих невідповідностей, таких як розбіжності в ідентифікаційних даних або недійсність наданих документів. У випадках складних структур власності компанія також використовує схеми, що наочно демонструють зв'язки між учасниками фінансової операції та вигодоодержувачем.

Також виконує роль інструмента для моніторингу вже встановлених ділових відносин. Це означає, що інформація про вигодоодержувача не лише збирається на початковому етапі співпраці, але й регулярно актуалізується.

ПрАТ «СК «УНІКА» приділяє особливу увагу захисту конфіденційності. Доступ до внутрішніх документів та даних клієнтів обмежується лише працівниками, безпосередньо задіяними у моніторингу та перевірках. Для цього ми використовуємо сучасні електронні системи, які автоматизують зберігання та обробку інформації. Такий підхід мінімізує ризик людських помилок і гарантує високу точність роботи.

Постійно вдосконалюють систему документального супроводу. Зміни у законодавстві чи поява нових технологій стимулюють нас до швидкої адаптації внутрішніх документів та процесів. Вони будуть відповідати новим вимогам і зберігати лідерські позиції у сфері фінансового моніторингу. Автоматизація та електронні інструменти суттєво спрощують роботу з великими обсягами даних і підвищують ефективність управління ризиками.

3.3. Програмне забезпечення та автоматизація процесу моніторингу

Автоматизація процесу фінансового моніторингу стала невід'ємною частиною сучасного управління ризиками, і використання інформаційних систем відіграє ключову роль у цьому процесі. В Україні, як і в усьому світі, спостерігається активний перехід компаній до впровадження автоматизованих рішень, які спрощують моніторинг фінансових операцій та ділових відносин. ПрАТ «СК «УНІКА» є одним із прикладів успішного використання таких технологій, демонструючи, як цифровізація може підвищити ефективність і точність роботи в умовах сучасного ринку.

Інформаційні системи, які застосовуються для автоматизації фінансового моніторингу, дають змогу компанії оперативно обробляти великі обсяги даних, аналізувати транзакції та ідентифікувати підозрілі операції. Використання таких рішень дозволяє значно зменшити вплив людського фактору, мінімізувати ризики помилок і забезпечити відповідність внутрішніх процесів міжнародним

стандартам. У ПрАТ «СК «УНІКА» впроваджено сучасні програмні комплекси, які інтегрують бази даних клієнтів, інструменти моніторингу транзакцій, автоматичне формування звітів та верифікацію осіб за допомогою зовнішніх ресурсів, таких як BankID і платформа "Дія".

Верифікація через BankID та платформу "Дія" є сучасними інструментами електронної ідентифікації, які забезпечують швидке і безпечне підтвердження особистих даних клієнтів у фінансовій сфері, зокрема в страхових компаніях, таких як ПрАТ «СК «УНІКА». Ці технології є важливою складовою автоматизації фінансового моніторингу, оскільки дозволяють мінімізувати час, витрачений на перевірку клієнтів, та знижують ризик використання підроблених документів.

BankID — це система електронної ідентифікації, яка працює на основі даних банківських установ. Клієнт, який проходить верифікацію через BankID, фактично використовує свою банківську інформацію, яку він вже надавав при відкритті рахунку в банку. Коли клієнт хоче підтвердити свою особу, система запитує дозвіл на доступ до бази даних його банку. Після отримання згоди система надає фінансовій установі, наприклад, ПрАТ «СК «УНІКА», основну інформацію про клієнта: його ім'я, ідентифікаційний код, дату народження, адресу прописки або проживання. Ці дані є підтвердженими банком, що гарантує їхню достовірність. Завдяки цьому виключається необхідність у повторному поданні паперових документів.

Платформа "Дія" є інструментом державної електронної взаємодії, що дозволяє клієнтам надавати свої документи в цифровій формі. У "Дії" клієнти можуть використовувати електронні версії паспорта, ID-картки, реєстраційного номера платника податків та інших офіційних документів. Для верифікації клієнт надає компанії доступ до своїх даних через додаток "Дія". Наприклад, при реєстрації на послуги ПрАТ «СК «УНІКА» клієнт може підтвердити свої дані через QR-код або повідомлення в додатку. Система автоматично передає необхідну інформацію, зокрема ідентифікаційні дані, фото та адресу, що дозволяє швидко завершити процес ідентифікації.

Обидві системи мають високий рівень безпеки. BankID використовує захищені банківські канали передачі даних, а "Дія" працює із зашифрованими протоколами, які відповідають стандартам захисту інформації. Це робить верифікацію через ці платформи не лише зручною, але й безпечною для клієнтів та установ.

Застосування BankID і "Дії" у ПрАТ «СК «УНІКА» значно спрощує процес перевірки клієнтів, дозволяючи компанії швидко отримувати підтвержені дані без необхідності запитувати додаткові документи. Це також допомагає відповідати вимогам законодавства щодо фінансового моніторингу, забезпечуючи прозорість і ефективність роботи. Завдяки таким інструментам, клієнти отримують позитивний досвід взаємодії, а компанія знижує витрати на адміністрування та покращує якість послуг.

Переваги автоматизованих систем у фінансовому моніторингу очевидні. По-перше, вони забезпечують високу швидкість обробки інформації, що особливо важливо для великих обсягів даних. По-друге, такі системи мають модулі ризик-орієнтованого аналізу, які дозволяють компанії адаптувати свою роботу до змінних умов і швидко реагувати на нові виклики. По-третє, автоматизація сприяє підвищенню точності виконання завдань, зменшуючи ймовірність пропуску підозрілих операцій. У ПрАТ «СК «УНІКА» автоматизовані системи також підтримують зв'язок із регуляторними органами, дозволяючи вчасно подавати необхідну звітність та реагувати на запити.

Водночас автоматизація має і свої недоліки. Серед них можна виділити високі початкові витрати на впровадження програмного забезпечення, необхідність навчання персоналу та постійне оновлення систем, щоб відповідати актуальним вимогам законодавства. Крім того, автоматизовані рішення потребують надійного технічного забезпечення, щоб уникнути перебоїв у роботі або втрати даних. У ПрАТ «СК «УНІКА» ці виклики враховуються завдяки впровадженню системи резервного копіювання даних, регулярним перевіркам програмного забезпечення та тісній співпраці з провідними постачальниками ІТ-рішень.

Досвід України у впровадженні автоматизації фінансового моніторингу демонструє позитивні тенденції. Зокрема, багато фінансових установ і страхових компаній активно використовують автоматизовані платформи для забезпечення прозорості операцій. Законодавча база країни сприяє розвитку цифрових інструментів, а державні ініціативи, такі як інтеграція з платформою "Дія", допомагають удосконалити процеси верифікації та ідентифікації клієнтів.

ПрАТ «СК «УНІКА», використовуючи свій багаторічний досвід, доводить, що автоматизація фінансового моніторингу є не лише вимогою часу, а й конкурентною перевагою. Впровадження сучасних інформаційних систем дозволяє компанії не лише відповідати вимогам законодавства, але й зберігати свою репутацію надійного партнера на ринку страхових послуг. Завдяки інтеграції технологій у всі рівні бізнес-процесів, ПрАТ «СК «УНІКА» забезпечує високу якість моніторингу та зміцнює довіру клієнтів.

Ключовим аспектом автоматизації фінансового моніторингу в ПрАТ «СК «УНІКА» є поєднання передових технологій із глибоким розумінням специфіки страхового бізнесу. Це дозволяє не лише відповідати суворим нормативним вимогам, але й будувати гнучку систему моніторингу, яка адаптується до змін у законодавстві та ринкових умовах. Використання сучасних алгоритмів аналізу даних дає змогу виявляти складні схеми уникнення перевірок, а також забезпечує багаторівневий захист інформації, що зберігається в автоматизованих системах.

ПрАТ «СК «УНІКА» також активно інвестує в удосконалення своїх внутрішніх процесів. Зокрема, компанія регулярно оновлює програмні модулі, щоб інтегрувати нові функції, такі як автоматизоване оновлення даних про клієнтів на основі змін у державних реєстрах. Це дає змогу забезпечити актуальність інформації про клієнтів, навіть якщо вони не надають її вчасно. Крім того, впровадження інтелектуальних систем ризик-аналізу дозволяє автоматично визначати підозрілі операції на основі аналізу історичних даних, патернів поведінки клієнтів і зовнішніх ризик-факторів.

Значну увагу приділено інтеграції з міжнародними стандартами, такими як рекомендації FATF. ПрАТ «СК «УНІКА» використовує підходи, що враховують

найкращі практики з боротьби з відмиванням коштів, і активно застосовує їх у своїй діяльності. Наприклад, система моніторингу автоматично перевіряє клієнтів на відповідність міжнародним санкційним спискам, що мінімізує ризики співпраці з особами, які можуть бути пов'язані з нелегальною діяльністю.

Водночас важливою складовою успішної автоматизації є людський фактор. У ПрАТ «СК «УНІКА» велика увага приділяється навчанню співробітників, які працюють із автоматизованими системами. Регулярні тренінги, модулі підвищення кваліфікації та внутрішні семінари дозволяють персоналу не лише оволодіти технічними аспектами роботи із системами, але й краще розуміти процеси фінансового моніторингу в цілому. Такий підхід створює синергію між автоматизацією та компетенціями працівників, що сприяє більш ефективному функціонуванню компанії.

Підводячи підсумки, можна сказати, що автоматизація процесу фінансового моніторингу в ПрАТ «СК «УНІКА» є прикладом сучасного підходу до управління ризиками. Інтеграція інформаційних систем, впровадження інноваційних рішень і високий рівень підготовки персоналу забезпечують не лише відповідність законодавчим нормам, але й дозволяють компанії залишатися лідером у своїй галузі. Це є підтвердженням того, що інвестиції в автоматизацію та розвиток технологій приносять реальні результати, підвищуючи ефективність і конкурентоспроможність компанії на ринку страхових послуг.

ВИСНОВКИ

Первинний фінансовий моніторинг є основою боротьби з відмиванням коштів і фінансуванням тероризму, виконуючи роль першого бар'єра на шляху незаконних фінансових операцій. Його сутність полягає у виявленні ризиків ще на початкових етапах фінансової діяльності, забезпечуючи прозорість і законність операцій. Завдяки таким функціям, як ідентифікація клієнтів, аналіз транзакцій, оцінка ризиків та повідомлення про підозрілі операції, фінансовий моніторинг допомагає підтримувати економічну стабільність і безпеку. Законодавче регулювання України, адаптоване до міжнародних стандартів, створює основу для ефективної роботи суб'єктів моніторингу, серед яких значну роль відіграють страхові компанії. Вони зобов'язані впроваджувати заходи для належної перевірки клієнтів, оцінки ризиків, а також впровадження процедур внутрішнього контролю.

Реалізація фінансового моніторингу у страхових компаніях демонструє складність цієї діяльності через багатогранність послуг та різноманітність клієнтських операцій. Застосування ризик-орієнтованого підходу дозволяє диференціювати рівні загроз, адаптуючи інструменти моніторингу до сучасних умов. Страхові компанії виступають важливим інструментом у запобіганні незаконним діям, оскільки їхні продукти можуть використовуватися у схемах відмивання коштів. Тому акцент робиться на розробці економетричних моделей ризиків, автоматизації аналізу операцій, інтеграції міжнародних стандартів і регулярному підвищенні кваліфікації працівників. Основними факторами, що підвищують ризики, є складні структури власності клієнтів, транзакції з офшорними юрисдикціями та значні обсяги готівкових операцій.

Практичний приклад фінансового моніторингу у страховій компанії "УНІКА" свідчить про важливість інтеграції сучасних технологій, які спрощують і автоматизують процес моніторингу. Політика "Знай свого клієнта" дає змогу ефективніше здійснювати ідентифікацію клієнтів, верифікацію даних і контроль за їх діяльністю. Оцінка ризиків базується на широкому спектрі критеріїв, таких як частота операцій, їх суми, сфера діяльності клієнта та потенційні зв'язки із санкційними особами чи юрисдикціями. У цьому контексті, впровадження

міжнародних стандартів FATF забезпечує відповідність діяльності компанії сучасним глобальним вимогам.

Моніторинг у страховій сфері підсилюється завдяки інтеграції інноваційних технологій та автоматизованих систем. Це дозволяє виявляти підозрілі операції у реальному часі, здійснювати ризик-орієнтовану оцінку клієнтів та їх операцій. Водночас важливу роль відіграє інформування клієнтів про потенційні ризики, що сприяє підвищенню прозорості їхньої діяльності. Використання інтегрованої системи електронної ідентифікації дає змогу проводити перевірки дистанційно, що підвищує ефективність і знижує адміністративні витрати.

Система фінансового моніторингу в Україні, особливо у страховій галузі, демонструє високий потенціал для вдосконалення, спрямованого на подолання сучасних викликів, пов'язаних з незаконними фінансовими потоками. Її ефективність залежить від гармонійної взаємодії державних органів, суб'єктів фінансового моніторингу та міжнародних організацій. Посилення внутрішнього контролю, розробка сучасних методик оцінки ризиків та гармонізація законодавства з європейськими стандартами сприятимуть не лише підвищенню фінансової безпеки, а й зміцненню економічної стабільності країни.

Для вдосконалення процесу фінансового моніторингу в страхових компаніях доцільно спрямувати зусилля на впровадження сучасних технологій і підходів, які враховують зростаючі виклики у фінансовій сфері. Зокрема, автоматизація процедур ідентифікації та верифікації клієнтів значно знижує ймовірність помилок, спричинених людським фактором, та підвищує швидкість обробки даних. Використання штучного інтелекту та машинного навчання для аналізу ризиків і виявлення підозрілих операцій дозволить не лише ефективніше розпізнавати потенційні загрози, а й прогнозувати ризикові сценарії на основі попередньо накопиченої інформації.

Необхідно запровадити єдину централізовану базу даних, що дозволить швидше здійснювати перевірки клієнтів, особливо в умовах транскордонних фінансових операцій. Така база має включати інформацію про кінцевих бенефіціарів, підозрілі операції, юридичних осіб з непрозорою структурою

власності та зв'язки з офшорними юрисдикціями. Водночас, для захисту персональних даних клієнтів важливо забезпечити високий рівень кібербезпеки таких систем.

Ключовим аспектом вдосконалення є розробка гнучких та адаптивних моделей оцінки ризиків, які враховують специфіку страхового ринку та його клієнтів. Доцільним є впровадження ризик-орієнтованого підходу, що дозволить зосередити ресурси на високоризикових операціях та клієнтах, зменшуючи при цьому навантаження на контроль за низькоризиковими сегментами. Це сприятиме оптимізації процесів моніторингу, підвищенню ефективності використання часу та ресурсів.

Підвищення рівня обізнаності персоналу страхових компаній щодо сучасних загроз та технологій є ще одним важливим кроком у вдосконаленні процесу фінансового моніторингу. Регулярні тренінги, обмін досвідом з міжнародними партнерами та впровадження сертифікаційних програм дозволять створити високопрофесійні команди, здатні оперативно реагувати на зміни в законодавстві чи ринковій ситуації.

Актуальним є розширення співпраці страхових компаній із державними органами та міжнародними організаціями, такими як FATF чи MONEYVAL. Це дозволить інтегрувати кращі практики у сфері фінансового моніторингу, забезпечуючи відповідність українських страхових компаній світовим стандартам. Також важливим є удосконалення комунікації між страховими компаніями та органами державного моніторингу для оперативного обміну інформацією щодо підозрілих операцій.

Гармонізація національного законодавства із європейськими стандартами та рекомендаціями міжнародних організацій сприятиме покращенню регуляторного середовища, що є необхідним для ефективного функціонування фінансового моніторингу. Для цього потрібно не лише адаптувати нормативні акти, а й створити механізми їх належного виконання через внутрішні системи контролю та відповідальність за недотримання вимог.

Використання технологічних інновацій, підвищення кваліфікації персоналу та забезпечення прозорості процесів дозволить мінімізувати ризики відмивання коштів у страхових компаніях і водночас сприятиме зміцненню їхньої репутації як надійних фінансових партнерів. Це забезпечить посилення фінансової безпеки держави та підвищення довіри з боку клієнтів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України.
URL: <https://fiu.gov.ua/>
2. Фінмоніторинг: 5 фактів у цифрах про відмивання коштів, корупцію і «скрутки». 25.01.2022. URL: <https://vkursi.pro/news/content/finmonitorynh-5-faktiv-u-tsyfrakh-pro-vidmyvannia-koshtiv-koruptsiu-i-skrutky-851812>
3. Бірюкова І. Г. Основні проблеми фінансового моніторингу у протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). 2012. № 1(56).
4. Адміністративне право України: підручник / за заг. ред. С. В. Ківалова. - Х.: Одісей, 2004
5. Mitsilegas Valsamis; Vavoula Niovi. The evolving EU anti-money laundering regime: challenges for fundamental rights and the rule of law. Maastricht Journal of European and Comparative Law, 2016, 23.2: 261-293.
6. Андрійко О. Ф. Організаційно-правові проблеми державного контролю у сфері виконавчої влади : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07 / Андрійко Ольга Федорівна. – К., 1999
7. FATF, International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism and Proliferation. URL: <https://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>.
8. Белов Н. Г. Контроль та ревізія в сільськогосподарських підприємствах /Н. Г. Белов. - М.: Статистика, 1976.
9. Благодарний О. І. Контролінг малого бізнесу регіону в ринкових умовах : автореф. дис. ... канд. економ. наук : спец. 08.06.02 «Підприємництво, менеджмент та маркетинг» / О. І. Благодарний. – Донецьк, 2000.
10. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2022 р. № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.

11. Державна служба фінансового моніторингу України : офіційний сайт. URL: <https://fiu.gov.ua/> .

12. FATF (2023), Countering Ransomware Financing, FATF, Paris. URL: <http://www.fatf-gafi.org/publications/Methodsandtrends/countering-ransomwarefinancing.html>

14. Брюшкова Н. О. Державне бюджетування з використанням методів фінансового контролінгу : автореф. дис. ... канд. економ. наук : спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / Н. О. Брюшкова. – Донецьк, 2008

15. Булаєв А. А. Фінансово-правові аспекти протидії легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом, та фінансування тероризму: дис. ... канд. Юрид. наук : 12.00.14 / Булаєв Андрій Анатолійович. - М., 2008.

16. Committee on Payments and Market Infrastructures. Distributed ledger technology in payment, clearing and settlement, URL: <https://www.bis.org/cpmi/publ/d157.pdf>

17. Mitsilegas Valsamis; Vavoula Niovi. The evolving EU anti-money laundering regime: challenges for fundamental rights and the rule of law. Maastricht Journal of European and Comparative Law, 2016, 23.2: 261-293.

18. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму: Закон України від 14.10.2014 р. № 1702-VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>

19. Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2015 № 537. Офіційний вісник України, 2014. № 77.

20. Guidance on the Risk-Based Approach to combating money laundering and terrorist financing: Financial Action Task Force (FATF) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.fatf-gafi.org>

21. Другий Звіт про прогрес разом та переоцінка рейтингів України, затверджено MONEYVAL за результатами 2-ї Міжсесійної консультації (м. Страсбург, 22 травня – 10 липня 2020 року). URL: <https://fiu.gov.ua>

22. Баранов Р. О. Формування та реалізація державної політики запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом: дис. канд. наук з держ. управ.: 25.00.02 – механізми державного управління. Київ, 2018. 270 с

23. Бисага К. В. Державне управління у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: європейський досвід для України: дис. канд. наук з держ. управ.: 25.00.01 – теорія та історія державного управління. Івано-Франківськ, 2018. 212 с.

24. Глуценко О. О., Семенген І. Б. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід: монографія. Львів: Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи НБУ, 2015. 429 с.

25. Risk-Based Approach: Guidance for Money Service Businesses [Електронний ресурс]: Financial Action Task Force (FATF) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.fatf-gafi.org>

26. Звіт ФАТФ. Можливості та виклики нових технологій для ПБК/ФТ, Париж, Франція. URL: <https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/opportunities-challengesnewtechnologies-aml-cft.html>

27. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

28. Звіт Державного комітету фінансового моніторингу України за 2009 р. (Державна служба фінансового моніторингу). URL: https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/zvity/Zvit_DKFM_2009.pdf

29. Постанова Правління Національного банку України «Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року No 18» No 7 від 10.02.2023 року. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_10022023_7

30. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06 грудня 2019 року №361-ІХ. Голос України від 28.12.2019, № 251.

31. Про затвердження Положення про інтегровану систему електронної ідентифікації: Постанова Кабінету міністрів України від 19 червня 2019 р. № 546. Урядовий кур'єр від 28.06.2019. №121.

32. Державна служба фінансового моніторингу України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http:// www.sdfm.gov.ua](http://www.sdfm.gov.ua)

33. Посібник щодо застосування підходу, що ґрунтується на оцінці ризику відмивання коштів та фінансування тероризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=227 &art_id=988&lang=uk](http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=227&art_id=988&lang=uk).

34. Vnukova N. International Preconditions for Development the Basics of a Concept of Risk-oriented System on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism and Proliferation / N. Vnukova, D. Hontar, Zh. Andriichenko // Modern Management: Economy and Administration: Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2018. – Pp. 37–44.

35. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 No 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>

36. Налукова Н.І., Бадида М.П. Фінансова діяльність страховика: концептуальні засади теорії і практики. Світ фінансів. 2015. No 2. С. 105–117. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/3754/1/%D0%9D%D0%B0%D0%BB%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9D..pd>

37. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2007. 328 с.

38. Кузьменко О. В. РОЛЬ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

процедури 5-го раунду взаємних оцінок комітетом MONEYVAL. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/books/5%20round%20FATF.pdf>

50. Касьяненко Л. М. Проблеми фінансового моніторингу у протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом / Л. М. Касьяненко, І. Г. Бірюкова // Фінансове право. – 2010. – № 2 (12).

51. Ковальчук А. Т. Фінансове право: проблеми розвитку та застосування : монографія / А. Т. Ковальчук, А. В. Матіос ; за заг. ред. Л. К. Воронової ; Київський ун-т ринкових відносин. – К. : Парламентське видво, 2010.

52. Часова Т.О. Використання фінансового моніторингу під час розслідування злочинів у сфері економіки. Часопис Київського університету права. 2020. Вип. 2. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/download/447/422/>).

53. Коломієць І. В. Державний фінансовий моніторинг в Україні: сучасний стан і шляхи вдосконалення / І. В. Коломієць // Форум права. – 2010. – № 1. – С. 164-169 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-1/10kivisv.pdf>.

54. Коляда А. В. Розслідування легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом: дис. ... канд. Юрид. наук : 12.00.09 / Коляда Олексій Володимирович. - М., 2010

55. Гаращук В. М. Контроль та нагляд в державному управлінні / В. М. Гаращук. – Х. : Фоліо, 2002.

56. Гаращук В. М. Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07 / Гаращук Володимир Миколайович. – Х., 2003.

57. Мусієнко М. Н. Впровадження системи контролінгу на фармацевтичних підприємствах : автореф. дис. ... канд. фарм. наук : спец. 15.00.01 «Технологія ліків та організація фармацевтичної справи» / М. Н. Мусієнко. – Х., 2009.

58. Приймак С. В. Діагностика фінансового стану підприємства в системі контролінгу : автореф. дис. ... канд. економ. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / С. В. Приймак. – К., 2007

59. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 14 жовтня 2014 р. // Голос України. – 2014. – № 216.

60. Рябошук А. В. Проблеми достовірності фінансової звітності / А. В. Рябошук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://irbisnbuv.gov.ua/cgiin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?c21com=2&i21dbn=ujrn&p21dbn=ujrn&image_file_download=1&image_file_name=pdf/ecnof_2012_9\(3\)_17.pdf](http://irbisnbuv.gov.ua/cgiin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?c21com=2&i21dbn=ujrn&p21dbn=ujrn&image_file_download=1&image_file_name=pdf/ecnof_2012_9(3)_17.pdf)

61. Савченко Л. А. Правові проблеми фінансового контролю в Україні : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право» / Л. А. Савченко. – Х., 2002.

62. Собакарь А. О. Державний контроль за безпекою руху транспортних засобів в Україні : адміністративно-правові засади : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Собакарь Андрій Олексійович ; Держ. НДІ М-ва внутр. справ. – К., 2012.

63. Шамара О. В. «Фінансування тероризму» – «фінансування терористичної діяльності»: співвідношення понять та їх розуміння для застосування у правозастосовчій практиці / О. В. Шамара // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2011. – № 24.

ДОДАТКИ

Додаток А

Додаток №1
до Правил здійснення належної перевірки
клієнтів
ПрАТ «СК «УНІКА»

Визначення працівників та підрозділів, відповідальних за здійснення заходів НПК та розподіл обов'язків між ними

1. Правління:

Голова Правління:

- забезпечення належної організації внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу;
- надання дозволів на встановлення (підтримання) ділових відносин з клієнтами у випадках, визначених Законом та внутрішніми документами Установи з питань ПВК/ФТ;
- вирішення проблемних питань щодо НПК у порядку, визначеному правилами та іншими внутрішніми документами Установи з питань ПВК/ФТ;
- створення умов працівникам з метою забезпечення проведення фінансового моніторингу у відповідності до вимог законодавства та внутрішніх нормативних документів Установи з питань ПВК/ФТ;
- забезпечення контролю за належним виконання працівниками Установи вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів Установи з питань ПВК/ФТ.

Члени Правління:

- сприяння забезпеченню належного виконання Установою заходів НПК в межах своїх повноважень;
- обговорення та вирішення проблемних питань щодо НПК на засіданнях Правління.

2. Працівники Дирекції фінансового моніторингу:

- забезпечення належної організації внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу;
- забезпечення функціонування належної системи управління ризиками;
- здійснення контролю за дотриманням порядку проведення НПК по операціям, що перевищують суму, визначену ст. 20 Закону про ПВК/ФТ;
- надання консультацій щодо проведення НПК на запити співробітників Установи;

33

-
- проведення перевірок співробітників на предмет належного виконання вимог Правил НПК та інших внутрішніх документів Установи з питань ПВК/ФТ;
 - проведення навчання співробітників з питань фінансового моніторингу;
 - звітування Голові Правління, Правлінню Установи та Групі у випадках, визначених внутрішніми правилами та іншими документами з питань фінансового моніторингу.
- 3. Працівники Дирекції по роботі з корпоративними клієнтами з майнового страхування, Дирекції підтримки клієнтів з майнового страхування, Дирекції по роботі з корпоративними клієнтами з особового страхування, Дирекції онлайн продажів, Дирекції розвитку партнерських програм, Дирекція роздрібних продуктів та сервісів, Департаменту перестраховування, Департаменту автостраховування, Департаменту страхування майна та відповідальності, Департаменту по роботі з міжнародними партнерами, Дирекції банківського страхування та роботи з партнерами, керівники та працівники регіональних дирекцій, управлінь продажів, відділень, центрів продажів, експерти зі страхування:**
- проведення заходів НПК у випадках, визначених законодавством та Правилами НПК;
 - здійснення актуалізації даних клієнтів та проведення оновлення всіх необхідних даних та/або документів у визначені терміни;
 - координація роботи працівників підрозділів щодо належного виконання НПК;
 - надання інформації та/або документів на запити працівників ДФМ;
-

- повідомлення ДФМ про будь-які підозри під час проведення заходів НПК або операцій клієнтів (перерахування сум страхових платежів на рахунок Установи);
 - здійснення ПЗНП клієнтів у випадках, визначених законодавством та Правилами НПК;
 - отримання дозволів ДФМ та Правління Установи у випадках, визначених Правилами НПК та інших внутрішніх документів Установи з питань ПВК/ФТ;
 - проходження внутрішнього навчання з питань ПВК/ФТ у порядку та терміни, визначені ДФМ.
- 4. Працівники Департаменту врегулювання збитків:**
- перевірка наявності актуальних документів з ідентифікації, верифікації клієнта під час підготовки страхового акту для виплати страхового відшкодування;
 - забезпечення проведення НПК в тому разі, якщо з будь-яких причин відсутня необхідна інформація та/або документи стосовно клієнтів;
 - актуалізація даних клієнта (у тому числі документів з ідентифікації, верифікації клієнта) під час підготовки страхового акту для виплати страхового відшкодування;
 - ідентифікація вигодонабувача за фінансовою операцією;
 - погодження виплат страхового відшкодування з ДФМ на суму, що дорівнює або перевищує 200 000 грн.;
 - погодження виплат страхового відшкодування з ДФМ за кордон, незалежно від суми.
- 5. Працівники Департаменту регресно-позовної роботи, Дирекції з управління активами:**
- сприяння забезпеченню належного виконання Установою Правил НПК усіма доступними засобами, в межах своїх повноважень;
 - забезпечення виконання свої функціональних обов'язків з урахуванням вимог законодавства з питань фінансового моніторингу.
- 6. Працівники Департаменту фінансово-розрахункових операцій:**
- здійснення щоденної перевірки оборотів за банківськими рахунками Установи за день, що передусе поточній даті, надання інформації на запит ДФМ щодо проведених операцій;
 - формування щоденних звітних файлів, які надходять до ДФМ;
 - забезпечення перевірки фінансових операцій на предмет наявності/відсутності індикаторів ризиковості;
 - погодження проведення фінансових операцій з ДФМ у випадках, визначених внутрішніми документами Установи з питань ПВК/ФТ.
- 7. Працівники Дирекції роздрібних продуктів та сервісів, Дирекції трансформації клієнтських сервісів, Дирекції інформаційних технологій, Дирекції управління регіональною мережею:**

34

- забезпечення відповідності умов страхових продуктів вимогам законодавства та внутрішніх документів Установи з питань ПВК/ФТ;
 - погодження з ДФМ нових продуктів щодо можливих ризиків ВК/ФТ;
 - прийняття участі в автоматизації процесів з фінансового моніторингу.
- 8. Працівники Дирекції безпеки, Дирекції управління персоналом та корпоративної культури:**
- проведення додаткової перевірки клієнтів та збір додаткової інформації про них на запити ДФМ;
 - здійснення аналізу клієнтів щодо можливих ризиків шахрайства;
 - внесення клієнтів та інших осіб до «чорного списку», якщо до клієнта або іншої особи застосовані санкції або інші обмежувальні заходи;
 - здійснення перевірок ділової репутації працівників Установи, що залучені до здійснення функцій фінансового моніторингу (як під час працевлаштування особи на роботу до Установи, так і в процесі трудових відносин з працівником);
 - здійснення перевірки ділової репутації Відповідального працівника Установи на предмет наявності/відсутності негативної інформації, ознак небездоганної ділової репутації.
- 9. Працівники Департаменту компласнс-контролю, Департаменту внутрішнього аудиту, Юридичної дирекції:**

Продовження додатку А

наявності/відсутності негативної інформації, ознак неосозданої ділової репутації.

9. Працівники Департаменту комплаєнс-контролю, Департаменту внутрішнього аудиту, Юридичної дирекції:

- здійснення перевірок структурних підрозділів Установи щодо дотримання вимог законодавства з питань ПВК/ФТ;
- надання висновків, роз'яснень та рекомендацій щодо усунення недоліків у внутрішній системі ПВК/ФТ Установи, вдосконалення процесів та вжиття інших заходів з питань фінансового моніторингу.

Додаток Б

Додаток №14
до Правил здійснення належної перевірки
клієнтів
ПрАТ «СК «УНІКА»

Голові Правління
ПрАТ «СК «УНІКА»

Директор Дирекції фінансового моніторингу
_____ (П.І.Б.)

Висновок про підстави відмови від встановлення (підтримання) ділових відносин та/або

проведення фінансової операції з _____ (П.І.Б./ПІН фізичної особи або назва/код ЄДРПОУ юридичної особи клієнта/потенційного клієнта) (далі – Клієнт).

На виконання Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення" (надалі – Закон) та внутрішніх документів ПрАТ «СК «УНІКА» (далі – Установа) з питань ПВК/ФТ, з метою проведення заходів, спрямованих на недопущення використання Установи для легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, _____ (зазначається П.І.Б., посада, назва структурного підрозділу, який проводить належну перевірку Клієнта, актуалізацію даних про клієнта) було встановлено наступне _____ (зазначаються обставини, встановлені під час належної перевірки, актуалізації даних про клієнта).

Згідно абзацу частини статті 15 Закону, Суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний відмовитися від встановлення (підтримання) ділових відносин/відмовити клієнту у відкритті рахунка (обслуговуванні), у тому числі шляхом розірвання ділових відносин у разі _____ (зазначається підстава відмови згідно статті 15 Закону).

Згідно _____ (також зазначаються вимоги внутрішніх документів Установи, якщо такими передбачено відмову у встановленні/продовженні ділових відносин)

Враховуючи вищенаведене, з метою недопущення порушень Установою вимог Закону, є необхідним відмовити у встановленні (підтриманні) ділових відносин та/або проведенні фінансової операції з Клієнтом.

Додатки (документи, інформація, що підтверджують викладені підстави):

Дата _____ 202 р.

Підпис _____

Продовження додатку Б

Додаток №15
до Правил здійснення належної перевірки
клієнтів
ПрАТ «СК «УНІКА»

РОЗПОРЯДЖЕННЯ
про відмову у встановленні/підтриманні ділових відносин

№ _____ від _____

Вирішено:
Керуючись _____ (зазначити, пункт/частину/статтю Закону про ПБК/ФТ та пункт Правил НПК, в якому зазначені підстави для припинення ділових відносин з клієнтом) відмовити _____ (зазначити найменування/ПІБ, ПІН/код ЄДРПОУ клієнта) _____, у встановленні (підтриманні) ділових відносин, проведенні фінансової операції з Клієнтом.

Відповідальний працівник
за проведення фінансового моніторингу _____

Погоджено:
Голова Правління ПрАТ «СК «УНІКА» _____

Додаток №16
до Правил здійснення належної перевірки
клієнтів
ПрАТ «СК «УНІКА»

Типова форма листа-відмови від встановлення/продовження ділових відносин

*Керівнику Юридичної особи/фізичній
особі/фізичній особі-підприємцю*

Про відмову від встановлення
ділових відносин

Назва суб'єкта (далі – установа) повідомляє про відмову від встановлення/продовження ділових відносини з

зазначається найменування клієнта – юридичної особи, код за ЄДРПОУ/фізичної особи або ФОП, РНВК/ПІП

зазначаються причини для відмови :

зазначається назва договору (суті ділових відносин)

Додаток №2
до Правил здійснення належної перевірки
клієнтів
ПрАТ «СК «УНІКА»

ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ НАЛЕЖНОЇ ПЕРЕВІРКИ КЛІЄНТІВ
УСТАНОВИ

Перелік документів для проведення належної перевірки	
Фізичні особи (резиденти/нерезиденти) (загальний страховий платіж ≥ 27 тис грн)	1. Опитувальник клієнта-фізичної особи, підписаний клієнтом 2. Паспорт 3. ПІН (для нерезидентів – за наявності) Копії ідентифікаційних документів завіряються власником документів та працівником Установи/Агентом, який проводив ідентифікацію, верифікацію клієнта
Фізичні особи – громадяни країни агресорів (загальний страховий платіж ≥ 27 тис грн)	1. Опитувальник клієнта - фізичної особи, підписаний клієнтом 2. Паспорт країни громадянства 3. Посвідка на проживання в Україні (та документ, де вказана адреса проживання в Україні, якщо така інформація не зазначена у посвідці) 4. ПІН Копії ідентифікаційних документів завіряються власником документів та працівником Установи/Агентом, який проводив ідентифікацію, верифікацію клієнта
ФОП (незалежно від суми страхового платежу)	1. Опитувальник клієнта-ФОП, підписаний клієнтом 2. Паспорт 3. ПІН 4. Витяг з ЄДР, завірений Працівником Установи/Агентом або електронний документ, отриманий з YouControl Копії ідентифікаційних документів завіряються власником документів та працівником Установи/Агентом, який проводив ідентифікацію, верифікацію клієнта

Юридичні особи- резиденти (незалежно від суми страхового платежу)	<p>Добровільні види страхування:</p> <ol style="list-style-type: none"> Опитувальник юридичної особи-резидента, підписаний керівником або іншою уповноваженою особою клієнта Схематичне зображення структури власності, підписане керівником або іншою уповноваженою особою Протокол Загальних Зборів про обрання керівника юридичної особи (копія, завірена керівником або іншою уповноваженою особою клієнта) Документ (довіреність), що підтверджує повноваження представника юридичної особи, якщо договір укладається особою, повноваження якої не визначені статутом. Копія довіреності завіряється керівником або іншою уповноваженою особою клієнта Паспорт та ПІН особи, що укладає договір. Копії ідентифікаційних документів завіряються власником документів та працівником Установи/Агентом Витяг з ЄДР (копія завіряється Працівником Установи/Агентом), або електронний документ, отриманий з YouControl Статут (копія завіряється керівником клієнта або іншою уповноваженою особою клієнта) або Опис до ЄДР, який містить код доступу до установчих документів та за яким Працівник Установи/Агент може здійснити пошук та отримання установчих документів юридичної особи <p>Обов'язкові види страхування:</p> <ol style="list-style-type: none"> Опитувальник юридичної особи-резидента, підписаний керівником або іншою уповноваженою особою клієнта Витяг з ЄДР (копія завіряється Працівником Установи/Агентом або електронний документ, отриманий з YouControl
---	--

<p>Юридичні особи- нерезиденти (незалежно від суми страхового платежу)</p>	<p>Добровільні види страхування:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опитувальник юридичної особи – нерезидента підписаний керівником або іншою уповноваженою особою клієнта 2. Копія легалізованого витягу з торгового, банківського чи судового реєстру або нотаріально засвідчене реєстраційне посвідчення уповноваженого органу іноземної держави про реєстрацію юридичної особи. Копія завіряється керівником клієнта/іншою уповноваженою особою та Працівником Установи/Агентом або нотаріально 3. Сертифікат директорів або інший документ, що підтверджує обрання керівника. Копія завіряється керівником клієнта/іншою уповноваженою особою 4. Документ (довіреність), що підтверджує повноваження представника юридичної особи, Копія довіреності завіряється керівником або іншою уповноваженою особою клієнта. Довіреність, видана на території іноземної держави, що підтверджує повноваження представника, має бути легалізована в установленому порядку, копія довіреності має бути нотаріально засвідчена 5. Схематичне зображення структури власності, підписане керівником або іншою уповноваженою особою клієнта 6. Паспорт та ПІН (за наявності) особи, що укладає договір. Копії ідентифікаційних документів завіряються власником документів та працівником Установи/Агентом, який провів ідентифікацію, верифікацію клієнта <p>Обов'язкові види страхування:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опитувальник юридичної особи – нерезидента, підписаний керівником або іншою уповноваженою особою клієнта 2. Копія легалізованого витягу з торгового, банківського чи судового реєстру або нотаріально засвідчене реєстраційне посвідчення уповноваженого органу іноземної держави про реєстрацію юридичної особи. Копія завіряється керівником клієнта/іншою уповноваженою особою та Працівником Установи/Агентом або нотаріально
<p>Представництва юридичних осіб – нерезидентів (незалежно від суми страхового платежу)</p>	<p>Добровільні види страхування:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опитувальник Представництва юридичної особи – нерезидента підписаний керівником або іншою уповноваженою особою клієнта 2. Офіційний документ, що підтверджує реєстрацію Представництва на території України. Копія засвідчується Працівником Установи/Агентом або нотаріально 3. Довіреність на Голову Представництва, що підтверджує повноваження укладати/підписувати договори від імені представництва. Копія довіреності завіряється керівником або іншою уповноваженою особою клієнта. Довіреність, видана на території іноземної держави, що підтверджує повноваження представника, має бути легалізована в установленому порядку, копія довіреності має бути нотаріально засвідчена 4. Паспорт та ПІН (за наявності) особи, що укладає договір. Копії ідентифікаційних документів завіряються власником документів та працівником Установи/Агентом, який провів ідентифікацію, верифікацію клієнта 5. Копія легалізованого витягу з торгового, банківського чи судового реєстру або нотаріально засвідчене реєстраційне посвідчення уповноваженого органу іноземної держави про реєстрацію юридичної особи – нерезидента, від імені якої діє Представництво. Копія завіряється керівником клієнта/іншою уповноваженою особою та Працівником Установи/Агентом або нотаріально 7. Схематичне зображення структури власності юридичної особи – нерезидента, від імені якої діє Представництво, підписане керівником або іншою уповноваженою особою клієнта <p>Обов'язкові види страхування:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опитувальник юридичної особи Представництва юридичної особи – нерезидента, підписаний керівником або іншою уповноваженою особою клієнта 2. Офіційний документ, що підтверджує реєстрацію Представництва на території України. Копія засвідчується Працівником Установи/Агентом або нотаріально
<p>Трасти (незалежно від суми страхового платежу)</p>	<p>Незалежно від виду страхування (продукту):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опитувальник юридичної особи-нерезидента, підписаний керівником або іншою уповноваженою особою клієнта 2. Документ, що підтверджує повноваження представника, що укладає договір (довіреність) Довіреність, видана на території іноземної держави, що підтверджує повноваження представника, має бути легалізована в установленому порядку, копія довіреності має бути

	<p>нотаріально засвідчена;</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Паспорт та ПІН (за наявності) особи, що укладає договір. Копії ідентифікаційних документів завіряються власником документів та працівником Установи/Агентом, який провів ідентифікацію, верифікацію клієнта 4. Копія витягу про утворення (заснування) трасту або іншого подібного правового утворення (засвідчена нотаріально). Подасться нотаріально засвідчена копія документу
--	--

Продовження додатку В

Спрощені заходи належної перевірки	
<p>Дипломатичні представництва іноземних держав, акредитовані в Україні.</p> <p>Міжнародні установи чи організації, в яких бере участь Україна відповідно до міжнародних договорів України (ООН, Рада Європи, ЄС, ЮНЕСКО тощо).</p> <p>Представництва установ, органів, офісів або агентств Європейського Союзу</p>	<p>Добровільні види страхування:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опитувальник міжнародної організації, дипломатичного представництва, офісу/агентства/установи ЄС, підписаний керівником або іншою уповноваженою особою клієнта 2. Паспорт та ПІН (за наявності) особи, що укладає договір. Копії ідентифікаційних документів завіряються власником документів та працівником Установи/Агентом, який провів ідентифікацію, верифікацію клієнта 3. Документ про реєстрацію/акредитацію установи в Україні. Копія засвідчується Працівником Установи/Агентом <p>Обов'язкові види страхування:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опитувальник міжнародної організації, дипломатичного представництва, офісу/агентства/установи ЄС, підписаний керівником або іншою уповноваженою особою клієнта 2. Документ про реєстрацію/акредитацію установи в Україні. Копія засвідчується Працівником Установи/Агентом
<p>Органи державної влади України;</p> <p>органи місцевого самоврядування;</p> <p>фонд соціального страхування; підприємства, що перебувають в державній власності; комунальні підприємства</p>	<p>Добровільні види страхування</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опитувальник юридичної особи-резидента, підписаний керівником або іншою уповноваженою особою клієнта 2. Витяг з ЄДР, (копія завіряється Працівником Установи/Агентом) або електронний документ, отриманий з YouControl 3. Паспорт та ПІН особи, що укладає договір. Копії ідентифікаційних документів завіряються власником документів та працівником Установи/Агентом, який провів ідентифікацію, верифікацію клієнта 4. Документ, що підтверджує повноваження особи, яка укладає договір, Копія завіряється керівником або іншою уповноваженою особою клієнта <p>Обов'язкові види страхування:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опитувальник юридичної особи – резидента представництва, офісу/агентства/установи ЄС, підписаний керівником або іншою уповноваженою особою клієнта 2. Витяг з ЄДР (копія завіряється Працівником Установи/Агентом) або електронний документ, отриманий з YouControl
<p><u>Банки, зареєстровані в Україні</u></p>	<p>Добровільні види страхування:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опитувальник юридичної особи-резидента, підписаний керівником або іншою уповноваженою особою клієнта 2. Структура власності (зокрема, отримана через сайт НБУ https://bank.gov.ua/ua/supervision/registration/shareholders). 3. Витяг з ЄДР (копія завіряється Працівником Установи/Агентом) або електронний документ, отриманий з YouControl 4. Паспорт та ПІН особи, що укладає договір. Копії ідентифікаційних документів завіряються власником документів та працівником Установи/Агентом, який провів ідентифікацію, верифікацію клієнта 5. Статут (копія завіряється керівником клієнта або іншою уповноваженою особою клієнта) або Опис до ЄДР, який містить код доступу до установчих документів та за яким Працівник Установи/Агент може здійснити пошук та отримання установчих документів юридичної особи, або копія Статуту, завантажена з офіційного сайту банку <p>Обов'язкові види страхування:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опитувальник юридичної особи-резидента, підписаний керівником або іншою уповноваженою особою клієнта 2. Витяг з ЄДР (копія завіряється Працівником Установи/Агентом) або електронний документ, отриманий з YouControl

Додаток №3
до Правил здійснення належної перевірки
клієнтів
ПрАТ «СК «УНІКА»

ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ, що можуть використовуватись ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ
ВИГОДООДЕРЖУВАЧА

Фізичні особи та ФОП	Паспорт та ПІН (для нерезидентів-за наявності)
Фізичні особи – громадяни держав агресорів	Паспорт, ПІН (для нерезидентів-за наявності), посвідка на проживання в Україні
Юридичні особи-резиденти	Витяг з ЄДР (або електронний документ, отриманий з сервісів, який містить усі необхідні ідентифікаційні дані юридичної особи отримані з ЄДР на актуальну дату (наприклад, витяг з YouControl)

37

Юридичні особи – нерезиденти/Представництва юридичних осіб-нерезидентів/трасти	Копія легалізованого витягу з торгового, банківського чи судового реєстру або нотаріально засвідчене реєстраційне посвідчення уповноваженого органу іноземної держави про реєстрацію юридичної особи-нерезидента/інформація, отримана з відкритих (публічних) джерел/документ, що підтверджує реєстрацію Представництва на території України/копія витягу про утворення (заснування) трасту або іншого подібного правового утворення (засвідчена нотаріально).
Копії документів завантажуються та зберігаються в картці збитку клієнта. Оригінали/паперові копії документів передаються в ДФМ	

Звіт подібності

метадані

Заголовок

Організація та методика первинного фінансового моніторингу

Автор

Науковий керівник / Експерт

Соснюк Анастасія Вікторівна

Ловінська Людмила Геннадіївна, д.е.н., професор

підрозділ

кафедра податкового менеджменту та фінансового моніторингу

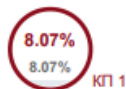
Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		1
Інтервали		6
Мікропробіли		4
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)	a	87

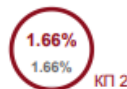
Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

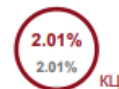
25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

19353

Кількість слів

157125

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Копію тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз		Копію тексту	
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/78696/1/Rekunenko_finansovyi_monitorynh.pdf	181	0.94 %
2	http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/600/1/%D0%A1%D0%9A%D0%A0%D0%98%D0%9F%D0%9A%D0%90%D0%9C%D0%9E%D0%9D%D0%9E.pdf	32	0.17 %
3	https://bank.gov.ua/admin_uploads/law/28072020_107.pdf?v=4	28	0.14 %
4	http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/32774/1/Malashko%20%D0%9E__16th%20to%2017th%20June%202020.pdf	27	0.14 %

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

1. Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг: сучасні концепції розвитку [Електронний ресурс]: зб. матеріалів ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої 65-й річниці Факультету обліку та податкового менеджменту; 24 квітня 2024 р. – К.: КНЕУ, 2024. – 219 с. ISBN 978-966-926-479-4

УДК 336.74

**Соснюк А. В.,
Федак Д. Г.,**

*студенти ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник — Абесінова О.К. — к.е.н., доцент
кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу*

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Сучасний світ стоїть перед безпрецедентними викликами, пов'язаними з глобалізацією, швидкістю змін в економіці та сталою нестабільністю фінансових ринків. В умовах цієї неспокійної економічної атмосфери, питання фінансово-економічної безпеки набуває особливого значення. Важливим інструментом для забезпечення стійкості і розвитку країни набуває система фінансового моніторингу.

Фінансовий моніторинг – діяльність із виявлення незаконно отриманих доходів та запобігання фінансуванню тероризму [5]. Фінансовий моніторинг є важливим інструментом активного управління, який дозволяє забезпечувати більш високий рівень гнучкості і адаптивності фінансового планування, формує механізм швидкого реагування на внутрішні та зовнішні зміни, а також створює ефективні умови для забезпечення економічної безпеки компаній.

Незважаючи на наявний великий досвід України у сфері фінансового моніторингу, залишається безліч перспектив для його подальшого удосконалення та розвитку.

1. Розробка та впровадження нових методик і підходів до фінансового моніторингу, які дозволять ефективніше виявляти та запобігати легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Важливим елементом у цьому контексті є розробка нових методик і практик для боротьби з цими проблемами. Такі методики повинні включати в себе передові технології, такі як штучний інтелект і машинне навчання, для аналітики даних щодо дій, які можуть свідчити про незаконні дії. Крім того, важливим аспектом є розробка нових нормативно-правових актів для посилення контролю за фінансовими операціями.

Важлива частина впровадження нових нормативно-правових актів - це спілкування і співпраця між організаціями і установами, які займаються фінансовим моніторингом. Через ефективне спілкування та обмін інформацією суб'єкти первинного моніторингу, такі як: фінансові установи, платіжні організації та інші зацікавлені сторони, можуть краще координувати свої дії і розробляти більш ефективні стратегії боротьби з незаконними фінансовими операціями.

2. Посилення контролю за діяльністю суб'єктів первинного фінансового моніторингу (далі СПФМ), зокрема банками, що надасть можливість ефективніше виявляти та запобігати легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму і фінансуванню поширення зброї масового знищення» № 361-ІХ значно розширив перелік СПФМ [4].

4 липня 2023 року набула чинності урядова постанова № 662 «Про затвердження Порядку здійснення нагляду у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення за діяльністю суб'єктів первинного фінансового моніторингу» [6], яка затвердила Порядок здійснення нагляду у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення за діяльністю СПФМ. Згідно якої, державне регулювання та нагляд за діяльністю суб'єктів первинного фінансового моніторингу здійснюють Міністерство фінансів, Міністерство юстиції, Міністерство цифрової трансформації. Затверджений Порядок визначає процедуру здійснення Мінфіном, Мін'юстом, Мінцифрою з урахуванням ризик-орієнтованого підходу нагляду у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення за діяльністю суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

3. Посилення сприйнятливості суспільства до проблем легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму, фінансування розповсюдження зброї масового знищення. Посилення сприйнятливості суспільства до цих проблем означає поглиблення обізнаності громадян про ці питання та їх наслідки. Це може бути досягнуто через освіту, просвітництво і активну громадянську участь. Важливо пам'ятати, що кожен громадянин може внести свій вклад у боротьбу з цими проблемами.

Важливість фінансово-економічної безпеки в сучасному світі наростає. Зростаючі ризики та нестабільність у світовій економіці вимагають постійного удосконалення систем моніторингу для запобігання фінансовим кризам та іншим негативним наслідкам. Ефективність систем моніторингу також залежить від якості нормативного регулювання та законодавчого середовища, яке сприяє фінансовій

стабільності та безпеці. Важливим аспектом є співпраця між владними органами, фінансовими установами та представниками бізнессередовища. Спільні зусилля у напрямку розробки стандартів моніторингу, обміну інформацією та взаємодії у сфері фінансової безпеки можуть стати ключовим чинником успішної боротьби з фінансовими ризиками.

Список використаних джерел:

1. Тищенко В. Фінансовий моніторинг як елемент системи економічної безпеки банку. *ВІСНИК СХІДНОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ імені Володимира Даля*. 2016. Т. 3, № 227. С. 81–86.
2. Мельник С. І., Лисий Ю. В., Гирович В. І. Фінансовий моніторинг у системі забезпечення економічної безпеки підприємства. *НАУКОВИЙ ВІСНИК Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 1. С. 71–81.
3. Koshykov D. Promising ways to increase the effectiveness of public policy on economic security. *ADMINISTRATIVE LAW AND PROCESS*. 2021. №. 8.
4. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX : станом на 29 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 10.11.2023).
5. Фінансовий моніторинг. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/monitoring> (дата звернення: 10.11.2023).
6. Про затвердження Порядку здійснення нагляду у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення за діяльністю суб'єктів первинного фінансового моніторингу, державне регулювання та нагляд за діяльністю яких здійснюють Міністерство фінансів, Міністерство юстиції, Міністерство цифрової трансформації : Постанова Каб. Міністрів України від 16.06.2023 р. № 662. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/662-2023-n#Text> (дата звернення: 28.11.2023).